

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav řeckých a latinských studií

Diplomová práce

Bc. Adéla Nováková

Roudničtí augustiniáni – knihovna a dílo

The Augustinian Canons of Roudnice: Their Library and Writings

Praha 2013

Vedoucí práce: doc. Lucie Doležalová, M.A., Ph.D.

Chtěla bych upřímně poděkovat doc. Lucii Doležalové, M.A., Ph.D. za rady, trpělivost a čas, který mi věnovala během psaní této práce. Dále jsem velmi vděčná Mgr. Michalu Dragounovi, který mi poskytl mnoho jedinečných materiálů k tomuto tématu a velmi mi pomohl. Děkuji také prof. PhDr. Ivanu Hlaváčkovi, CSc. a Mgr. Tomáši Gaudkovi, kteří mi rovněž ochotně pomohli při psaní této práce.

Děkuji také všem, kteří mě při psaní této práce podporovali, zvláště svým rodičům a svému snoubenci.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 12. srpna 2013

.....

Anotace

Cílem této diplomové práce je studium středověké knihovny augustiniánů kanovníků v Roudnici nad Labem.

Nejprve se budeme krátce zabývat historií kláštera. Tento klášter založil pražský biskup Jan IV. z Dražic v roce 1333. Klášter vzkvétal, byl podporován nejvyššími církevními představiteli, ale byl zničen v roce 1421 během husitských válek; kanovníci uprchli do Německa (Erfurt) a do Polska (Vratislav, Zaháň). K historii kláštera v Roudnici máme poměrně velké množství pramenů; dochovaly se významné dokumenty z klášterní knihovny, a to především statuta kláštera, klášterní nekrologium a diplomatář.

Dále se budeme věnovat klášterní knihovně. Při studiu knihovny vycházíme především ze zkoumání samotných rukopisů, dále ze záznamů v klášterním nekrologiu a z dalších nepřímých pramenů. Bohužel v současné době nemůžeme zrekonstruovat celý obsah knihovny augustiniánů kanovníků v Roudnici, ale přesto jsme schopni identifikovat více než sto padesát rukopisů, které byly součástí této knihovny. Dnes jsou tyto rukopisy většinou uloženy v Knihovně Národního muzea a v Národní knihovně České republiky v Praze.

Můžeme tedy říci, že knihovna kláštera v Roudnici měla působivou sbírku textů různého žánru i obsahu, nicméně většina rukopisů byla teologického obsahu. Známe rovněž některé autory, kteří v roudnickém klášteře působili. Můžeme zmínit např. Štěpána z Roudnice, který se stal autorem známého spisu *Quaestiunculae*, dále Petra Klarifikátora, životopisce arcibiskupa Jana z Jenštejna, a Matouše Berana, autora mnoha spisů, mezi nimiž vynikly zvláště *Confundarius maior* a *Confundarius minor*. Klášter v Roudnici také zřejmě byl centrem duchovního hnutí *devotio moderna*.

Knihovna kláštera augustiniánů kanovníků v Roudnici je jednou z nejvýznamnějších středověkých knihoven v našich zemích a její studium by jistě vyžadovalo hlubší a dlouhodobější výzkum, který snad v budoucnu přinese nové informace.

Klíčová slova

středověká latina, středověké rukopisy, augustiniáni, středověká literatura v Čechách, středověká knihovna, Roudnice

Annotation

The aim of this diploma thesis is to describe the library of Augustinian canons in Roudnice nad Labem (Raudnitz in German) and assess its place in late medieval culture in Bohemia.

The first chapter surveys the history of the monastery. It was founded by the bishop of Prague, Jan IV. from Dražice, in 1333. The monastery flourished and was supported by the highest ecclesiastical officials, but it was destroyed in 1421 during the Hussite wars; the canons escaped to Germany (Erfurt) and to Poland (Wroclaw, Żagań/Sagan). There is substantial evidence on the history of the monastery in Roudnice; several important documents of the monastery have survived, especially monastic statutes, the necrologium of the monastery and also its cartulary.

Then the monastic library is explored. In addition to the manuscripts themselves, there are notes on the books in the necrologium of the monastery and several other indirect sources. Unfortunately it is impossible to reconstruct the entire content of the library of the Augustinian canons in Roudnice; nevertheless, over one hundred manuscripts that used to be kept in the library have been identified. These manuscripts are today deposited mainly in the Library of the National Museum and in the National Library of the Czech Republic in Prague.

The library of the monastery in Roudnice had had an impressive collection of texts of various types and topics; however the majority of the manuscripts was of theological content. Some of the authors who lived in the monastery of Roudnice and whose works became the part of the library are known – for example Stephanus of Roudnice, the author of the famous work *Quaestiunculae*, Mattheus Beran, the author of (among many other texts) the *Confundarius maior* and *Confundarius minor*, or Peter Clarificator, the biographer of the archbishop John of Jenštejn. The monastery in Roudnice also became the centre of the religious movement *devotio moderna*, the modern devotion.

The library of the Augustinian canons in Roudnice is one of the most important medieval libraries in our country and the study of this library would certainly require deeper and extended research.

Key words

medieval Latin, medieval manuscripts, Augustinian Canons, medieval literature in Bohemia, medieval library, Roudnice

Obsah

1. Úvod	8
2. Dějiny kláštera augustiniánů kanovníků v Roudnici	10
2.1 Předpoklady pro uvedení řádu augustiniánů kanovníků do českých zemí	10
2.2 Založení kláštera v Roudnici a jeho budování	11
2.3 Šíření řádu augustiniánů kanovníků v českých zemích, roudnická kongregace... ..	20
2.4 Roudnická statuta	22
2.5 Klášter v Roudnici a hnutí <i>devotio moderna</i>	27
2.6 Zničení kláštera a další osudy roudnických kanovníků	31
3. Knihovna kláštera v Roudnici	36
3.1 Počátky knihovny	37
3.2 Budování knihovny	42
3.3 Roudnický klášter jako centrum vzdělanosti, významní roudničtí autoři	50
3.3.1 Štěpán z Uherčic (Uhřetic)	51
3.3.2 Petr Clarificator	55
3.3.3 Matouš Beran	59
3.4 Knihovna v době husitských bouří	64
4. Roudnické rukopisy po zničení kláštera	66
4.1 Osudy roudnické knihovny po odchodu kanovníků do exilu	66
4.2 Možnosti identifikace rukopisů	70
4.3 Roudnické rukopisy dnes	75
5. Závěr	78
6. Bibliografie	81
Seznam obrázků.....	94
Příloha: Soupis rukopisů roudnické provenience	94

Seznam zkratk

FRB – Fontes rerum Bohemicarum

KNM – Knihovna Národního muzea

NK – Národní knihovna v Praze

RBM – Regesta Bohemiae et Moraviae

Etc. – et cetera

Např. – například

Tj. – to je

Zvl. – zvláště

1. Úvod

V této diplomové práci se budeme zabývat klášteřem augustiniánů kanovníků v Roudnici nad Labem. Tento klášter, který založil biskup Jan IV. z Dražic v roce 1333 jako první klášter tohoto řádu v českých zemích, se záhy stal významným kulturním i náboženským střediskem a odtud se pravděpodobně také šířilo reformní hnutí zvané *devotio moderna*. Kanovníci kladli velký důraz na vzdělání a z roudnického kláštera vzešlo také několik literárně činných osobností. V klášteře byla postupně vybudována velmi rozsáhlá knihovna, z níž se dochovalo přes sto rukopisů a dnes patří mezi nejlépe zachované klášterní knihovny té doby u nás. Klášter v Roudnici byl zničen v r. 1421 husitským vojskem a jeho obyvatelé byli nuceni uprchnout. Po skončení husitských bouří byl sice tento klášter částečně obnoven, ale již nikdy nedosáhl svého dřívějšího významu.

Přestože klášter augustiniánů kanovníků v Roudnici bývá v odborné literatuře poměrně hojně zmiňován a obecně se mu přisuzuje velká důležitost, až do dnešní doby se nikdo klášteřem v Roudnici a jeho knihovnou nezabýval komplexně, jak by si toto téma jistě zasloužilo. Cílem této diplomové práce proto bude studium dějin tohoto kláštera a především tamní knihovny. Na základě zjištěných informací poté posoudíme, do jaké míry obraz tohoto kláštera v odborné literatuře odpovídá dochovaným primárním pramenům.

V první části práce, která se bude věnovat historii kláštera obecně, se pokusíme shrnout dosavadní poznatky z odborné literatury a doplnit chybějící informace. Budeme přitom vycházet především z přímých pramenů; nejdůležitější v tomto kontextu budou klášterní statuta a dochované klášterní nekrologium, které představuje jedinečný zdroj informací. Neméně důležité pro naše bádání budou i další dobové prameny, a to především kroniky Františka Pražského a Beneše Krabice z Weitmile, kteří se oba o budování kláštera zmiňují.

Ve druhé části této diplomové práce se budeme soustředit již přímo na klášterní knihovnu. K tomuto tématu existuje pouze několik odborných prací, které se však většinou studiem klášterní knihovny zabývají spíše okrajově či pouze ze specifického úhlu pohledu. Naším cílem zde bude vylíčit vznik a postupné vybudování této knihovny a budeme také sledovat i další osudy rukopisů z roudnické knihovny od zničení kláštera až do současnosti. Samostatnou část výzkumu bude tvořit otázka identifikace rukopisů, která byla až dosud badateli opomíjena a proto dosud neexistuje žádný úplný seznam roudnických rukopisů.

Při výzkumu knihovny v klášteře v Roudnici budeme vycházet z dochovaných přímých pramenů, které jsme zmínili výše, a důležitým zdrojem informací pro nás budou

také samotné rukopisy, které často přinášejí významné informace. Vzhledem k obtížnosti tohoto úkolu, který si jistě bude vyžadovat mnohaleté studium, nebudou závěry této diplomové práce úplné a v budoucnu bude jistě nutné tyto informace doplnit o nové objevy. Můžeme se oprávněně domnívat, že zejména seznam rukopisů roudnické provenience, který bude jedním z výsledků této práce, bude na základě dalšího výzkumu možné rozšířit o další rukopisy, a to zejména o svazky dnes uložené v zahraničních knihovnách či muzeích.

Tato diplomová práce si tak klade za cíl především poskytnout čtenáři hlubší vhled do této problematiky a poskytnout komplexní pohled na dějiny tohoto kláštera a tamní knihovny. Zároveň tato práce upozorní na některé oblasti, které by v budoucnu bylo vhodné podrobit hlubšímu zkoumání, a snad podníti zájem dalších badatelů o toto téma.

2. Dějiny kláštera augustiniánů kanovníků v Roudnici

V této kapitole se podrobněji zaměříme na vznik a další osudy roudnického kláštera, protože historie celého kláštera určovala také osudy klášterní knihovny. Pokusíme se zde popsat vznik kláštera, dále období rozkvětu a prosperity a nakonec zničení kláštera za husitských bouří. Nemůžeme však opomenout ani další osudy kláštera a jeho obyvatel; toto období je klíčové právě pro nynější stav knihovny a míru jejího dochování.

K historii roudnického kláštera se nám dochovalo několik pramenů. Máme některé nepřímé zprávy od středověkých kronikářů; poměrně podrobná svědectví o těchto událostech máme z kroniky Františka Pražského a o něco méně podrobněji se o roudnickém klášteře zmiňuje i Beneš Krabice z Weitmile. Dochovaly se však také některé přímé prameny: stanovy, nekrolog,¹ diplomatář² (v kterém jsou zahrnuty listiny a právní dokumenty kláštera) a urbář.³

2.1 Předpoklady pro uvedení řádu augustiniánů kanovníků do českých zemí

Založení kláštera augustiniánů kanovníků v českých zemích je třeba chápat v kontextu širších souvislostí, které zde musíme alespoň krátce připomenout. Velmi významnou roli pro založení kláštera i jeho další rozvoj sehrál především fakt, že české země v této době postupně navázaly užší kontakty se západní částí Evropy, a to především s románskými oblastmi. K tomu samozřejmě přispěli značnou měrou i panovníci té doby, Jan Lucemburský a především jeho syn Karel. I další významné osobnosti se postupně dostávají do kontaktu s vyspělejší kulturou západních zemí a získávají tak širší kulturní rozhled. Ve vztahu k založení roudnického kláštera je však především významný jedenáctiletý pobyt biskupa Jana IV. z Dražic v Avignonu, kde pobýval na papežském dvoře v letech 1318 až 1329, aby se zde obhájil z nařčení ze simonie a z ochrany heretiků, z čehož ho obvinil litoměřický probošt Jindřich ze Schönburgu.⁴ Tento vynucený pobyt však biskup, přestože byl v té době již dosti pokročilého věku, plně využil ve prospěch své provincie. Navázal zde

¹ Statuta i nekrolog kláštera jsou dnes v rukopise NK XIX B 3.

² Diplomatař vydal EMLER, J. Diplomatař kláštera blahoslavené Panny Marie řeholních kanovníků řádu sv. Augustína v Roudnici. In: *Výroční zpráva Královské české společnosti nauk za rok 1893*, s. 1-60.

³ EMLER, J., ed. *Decem registra censuum bohemia compilata aetate bellum husiticum praecedente*, 1881, s. 4-19.

⁴ Cf. BUBEN, M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*, II. díl, 1. svazek, 2003, s. 22.

neocenitelné kontakty a prohloubil svůj kulturní rozhled.⁵ Během svého probytu ve Francii se blíže seznámil s řádem augustiniánů kanovníků a rozhodl se přivést tento řád i do českých zemí.

Zavedení nového řeholního řádu do českého prostředí se ukázalo velmi významným činem, který příznivě ovlivnil celý český kulturní život. Navíc tento řád v sobě velmi vhodně spojoval několik faktorů; kanovníci se věnovali nejen kulturní a intelektuální činnosti, ale také činnosti pastorační a charitativní.⁶

2.2 Založení kláštera v Roudnici a jeho budování

Jan IV. z Dražic nejprve zamýšlel vystavět pro tento nový řád klášter v Praze, při kostele Matky Boží na louži (ad lacum) na Starém Městě. K této fundaci se Janovi IV. podařilo získat povolení od krále Jana Lucemburského, ale pražská měšťanská obec se postavila proti jeho rozhodnutí.⁷ Lze však oprávněně předpokládat, že biskup již s fundací v Praze počítal, protože daroval příslušnému kostelu pět vesnic za účelem vybudování kanonie.⁸ Od svého úmyslu byl však nucen záhy upustit, protože městská rada odmítla dát souhlas ke stavbě klášterních budov. K tomuto odmítavému postoji městské rady vedly zřejmě jak důvody finanční, tak i poměrně hustá síť klášterů, které již působily na území města.⁹

Když tedy biskup Jan IV. z Dražic nemohl vybudovat klášter pro nový řád v Praze, jak původně plánoval, rozhodl se vybudovat augustiniánům kanovníkům klášter ve městě

⁵ Cf. CEJPEK a kol., *Dějiny knihoven a knihovnictví*, 2002, s. 91n.

⁶ Cf. HLAVÁČEK, I. Poznámky k vnějším vztahům v knižní kultuře moravských augustiniánů – kanovníků do sklonku 15. století. In: *Historická Olomouc a její současné problémy* III. Sborník referátů z celostátního symposia 16. – 19. 6. 1980, s. 32n.

⁷ Cf. BUBEN, M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*, II. díl, 1. svazek, 2003, s. 22.

⁸ Cf. RBM III, č. 2041, s. 793.

⁹ Pro podrobnější informace cf. HLEDÍKOVÁ, Z. *Biskup Jan IV. z Dražic (1301-1343)*, 1991, s. 147n: „Nelze se tomu divit, nejen pro fakt zvýšeného daňového zatížení ostatních měšťanů v případě postoupení městišť církevní instituci, ale především pro tak již vysoký počet klášterů uvnitř města. Stálo tu již pět rozlehlých komplexů, vybudovaných ještě v dobách poměrně volnosti městského prostoru, kdy o umístění konventů rozhodoval jen panovník. Svými stavbami a jejich zabezpečením tyto instituce přebíraly část fortifikačního zajištění města, ale to bylo ve třicátých letech 14. století dávno hotové. Odpor měst proti vzniku nových církevních ústavů uvnitř hradeb je po roce 1300 pozorovatelný u všech velkých měst v Evropě a situace s odmítnutím augustiniánské kanonie Starým Městem do tohoto kontextu zcela zapadá. Vznik nového reprezentativního mužského kláštera, který by s potřebami města nesouvisel a potenciálně mu protičeřil, už si město prostě nemohlo dovolit a nemínilo ho trpět speciálně ve svém středu.“ Cf. také KROFTA, K. *Čechy do válek husitských*, 1930, s. 64.

Roudnici nad Labem.¹⁰ K tomuto rozhodnutí ho zřejmě vedlo především to, že Roudnice byla centrem biskupských statků a navíc nebyla příliš daleko od Prahy.¹¹ Pro město Roudnici se vybudování konventu augustiniánů kanovníků stalo počátkem období rozkvětu; kromě kláštera zde byl vybudován také špitál, kamenný most přes Labe a rovněž další stavby na biskupských statcích.¹²

Vybudování kláštera bylo dlouhodobým procesem. K založení nového kláštera byla potřebná delší příprava, a to jak hmotná, tak i organizační.¹³ Většina majetku (a to i nemovitého), který se stal základem klášterního hospodářství, pochází z majetku Jana IV. z Dražic.¹⁴ Kromě samotné výstavby klášterního komplexu bylo třeba ho vybavit liturgickými předměty (zvl. kalichy a ornáty) a také potřebnými knihami, a to zejména liturgickými.¹⁵ O založení kláštera v Roudnici a jeho obvěnění se zmiňuje i kronikář Beneš Krabice z Weitmile:

*Item anno tercio, postquam reversus est de curia Romana, fundavit monasterium novum in honore sancte Dei genitricis Marie in oppido Rudnicz, et in eo instituit prepositum et fratres canonicorum regularium ordinis sancti Augustini, primum monasterium illius ordinis in Boemia, et sufficienter dotavit tam in censibus quam in clenodiis.*¹⁶

Jan IV. osobně položil základní kámen kláštera dne 25. května roku 1333 a k tomuto datu je také zapsána zakládací listina kláštera, v níž také biskup kanonii nadal statky, které

¹⁰ Cf. HLEDÍKOVÁ, Z. *Biskup Jan IV. z Dražic (1301-1343)*, 1991, s. 148n: „Z hlediska prvotního záměru Prahy jako episkopálního centra bylo přesunutí fundace a zřejmě i mostu do Roudnice neúspěchem. K rezignaci Jana IV. na původní projekt mohl přispět i návrat královice Karla do země a jeho energické uchopení se vladařských povinností, které naznačovalo, že pro vzrůst biskupova samostatného vlivu v zemi již opět nebude místa. Určitou nechuť mezi Dražicem a následníkem trůnu snad naznačuje i Janova velmi zdrženlivá účast při založení kapituly Všech svatých, jež odrážela francouzský královský vzor, a z opačné strany rychlé překrytí nebo dokonce likvidace některých biskupových ustanovení Karlovým a Arnoštovým okruhem. Přesto se Jan IV. založením kanonie v Roudnici ještě zcela nevzdal úmyslu zdůraznit, že Praha je sídelním městem samostatného a svého postavení si vědomého biskupa. Po dokončení hlavních prací spojených se zajištěním fundace augustiniánů, jež se protáhly do roku 1337, přesunul svou pozornost opět na katedrálu.“

¹¹ Cf. VLČEK, P., P. SOMMER a D. FOLTÝN. *Encyklopedie českých klášterů*, 1997, s. 104. Cf. také HLEDÍKOVÁ, Z. *Biskup Jan IV. z Dražic (1301-1343)*, 1991, s. 148.

¹² Cf. HLEDÍKOVÁ, Z. *Biskup Jan IV. z Dražic (1301-1343)*, 1991, s. 148.

¹³ Cf. HLEDÍKOVÁ, Z. *Arnošt z Pardubic: arcibiskup, zakladatel, rádce*, 2008, s. 66.

¹⁴ Doklady o tom nacházíme v roudnickém urbáři (EMLER, J., ed. *Decem registra censuum bohemia compilata aetate bellum husiticum praecedente*, 1881, s. 4-19).

¹⁵ BOBKOVÁ, L., R. GŁADKIEWICZ a P. VOREL, eds. *Arnošt z Pardubic (1297-1364): osobnost – okruh – dědictví*, 2005, s. 36.

¹⁶ Beneš Krabice z Weitmile: *Kronika Pražského kostela* (FRB IV, s. 482): „Rovněž třetího roku potom, co se vrátil (sc. Jan IV.) od římské kurie, založil a dostatečně nadal jak důchody, tak skvosty, v městečku Roudnice nový klášter ke cti svaté rodičky boží Marie a ustanovil v něm probošta a bratry řeholních kanovníků řádu svatého Augustina, první klášter tohoto řádu v Čechách.“ (překlad M. Bláhová)

byly dostačující pro probošta a dvanáct kanovníků. Slavnostního položení základního kamene se účastnilo mnoho vynikajících osobností té doby v čele s titulárním biskupem Přibyslavem.¹⁷ Kanovníci sem však přišli až později, když byla stavba již alespoň částečně dokončena.¹⁸ „Kanonii byla také zaručena svobodná volba představeného, ale biskupovi bylo dáno právo probošta schvalovat, potvrzovat a udělovat mu duchovní i světské pravomoci.“¹⁹

Slavnostní založení kláštera a začátek jeho výstavby popisuje podrobně ve své kronice František Pražský:

Ceterum advertens venerabilis pater et dominus, dominus Johannes Pragensis episcopus, quod opera bona hominem glorificant, ministrando materiam eterne corone et hominem adinstar vestimenti decorando et ipsum in perpetuum non deserendo, adauxit igitur operibus salubribus opera salutifera. Nam in quarto anno reversionis sue de curia Romana et a. Dom. M^oCCC^oXXXII^o, anno vero ordinationis sue XXXI°, feria tertia in festo Penthecostes, convocatis ad se in Rudnycz venerabili suo fratre Przibislao, Sadoronensi episcopo, et honorabilius ac religiosius viris Brewnoviensis et de Porta apostolorum abbatibus et aliis prelatibus, nobilibus regni et civibus quam pluribus, ipso die monasterium sive ecclesiam collegiatam ibidem in Rudnicz ad laudem et gloriam omnipotentis Dei et beate virginis Marie cum magna solempnitate fundavit et diende construxit lapidibus quadris et dolatis, muros in altum erigendo et testudine solida et decora ipsos continuando. Fenestras quoque miris et artificiosis celaturis celte sculptis, vitris pulcherrimis decoravit; et ibidem constituit prepositum et alios dominos et fratres canonicos regulares ordinis sancti Augustini, quibus et prefato monasterio sue fundacionis in presencia predictorum prelatorum et dominorum ac alia cleri et populi multitudine copiosa dominus episcopus contulit et donavit bona sua patrimonialia et alia personaliter empta ac acquisita intuit persone, ut in privilegiis dicti monasterii continetur. Ipsumque decoravit ymaginibus lapideis excellenter, artificialiter sculptis, auro et argento decoratis ac coloribus preciosis et picturis variis ac delicatas multipliciter distinctis. Et extrinsecus circa fenestras iussit sculpi in lapide clipeos proprios et ecclesie Pragensis auro claro superductos. Et pretaxate ecclesie sue et dominis ibidem donavit libros varios, calices et ornatus diversos et preciosos et omnia necessaria eis lautissime iministrando.²⁰

¹⁷ SPĚVÁČEK, J. Devotio moderna, Čechy a roudnická reforma (K úsilí o změnu mentalit v období rostoucí krize morálních hodnot). In: *Mediaevalia historica bohémica* 1995, 4, s. 183

¹⁸ Cf. KADLEC, J. *Kláster augustiniánských kanovníků v Třeboni*, 2004, s. 45.

¹⁹ BUBEN, M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*, II. díl, 1. svazek, 2003, s. 22.

²⁰ *Kronika Františka Pražského* (FRB IV, 384n): „Ostatně když ctihodný otec a pán, pražský biskup pan Jan, pozoroval, že dobré skutky člověka oslavují, poskytující látku věčné koruně a odívající člověka jako šatem a na věky ho neopouštějíce, připojil proto k činům prospěšným skutky přinášející spásu. Neboť ve čtvrtém roce po svém návratu od římské kurie a léta Páně 1332, v roce pak svého vysvěcení třicátým prvním, v úterý po svátku letnic, povolal k sobě do Roudnice ctihodného svého bratra Přibyslava, biskupa sardenského, a ctihodné a zbožné muže, opata břevnovského a postoloprtského, a jiné preláty, šlechtice království a přemnoho měšťanů, a s velikou slávou založil toho dne tamtéž v Roudnici klášter neboli kolegiální kostel k chvále a slávě všemohoucího Boha a svatě Panny Marie a potom jej postavil z opracovaných kamenných kvádrů, vztyčiv zdi do výše a spojiv je pevnou a ozdobnou klenbou. Také vyzdobil okna nádhernými a uměleckými kružbami dlátem tesanými a přenádhernými skly. A ustanovil tam probošta a jiné pány a bratry, řeholní kanovníky řádu svatého Augustina, jimž i řečenému svému založenému klášteru pan biskup v přítomnosti řečených prelátů a pánů a ostatního velikého množství duchovenstva i lidu věnoval a daroval své dědičné a jiné osobně zakoupené

První etapa stavby klášterního komplexu byla svěřena avignonskému mistru Vilémovi, kterého biskup Jan povolal i se třemi pomocníky.²¹ Klášter byl stavěn ve vyspělém gotickém slohu, s jakým se biskup blíže seznámil během svého pobytu ve Francii. Po roce se však francouzští řemeslníci vrátili do vlasti a ve stavbě pokračovali nadále čeští stavitelé, které však mistr Vilém dříve vyučil a oni dále postupovali podle jeho návodů a plánů. Průběh stavby můžeme i dnes sledovat podle vytesaných znaků a iniciál, které vidíme na svornících.

Stavba kláštera pokračovala rychle, a to i přesto, že současně byly stavěny i další budovy na biskupských statcích. Za života Jana IV. z Dražic byl postaven presbytář, sakristie a nad ní situovaná oratoř, dále chór a kapitulní síň; byla také započata stavba bazilikálního trojlodí se západním dvojběžím, ale tato stavba byla dokončena až za Janova nástupce.²² V první fázi stavby se zřejmě užívalo i zdivo ze staršího mariánského kostela, a to zvl. při výstavbě sakristie.²³ Křížová chodba byla zřejmě dokončena až v době Arnošta z Pardubic,²⁴ i když její východní část byla vystavěna již v době Jana IV. a jejím stavitelém byl avignonský mistr Vilém.²⁵ Jisté však je, že již roku 1340, v den Nanebevzetí Panny Marie, tedy sedm let po zahájení stavby, vysvětil biskup Jan IV. klášterní kostel; tuto událost připomíná pamětní deska, která je dodnes ve zdi nad hlavním oltářem chrámu:²⁶

a pro něho získané statky, jak je obsaženo v privilegiích řečeného kláštera. A vyzdobil ho znamenitě kamennými sochami umělecky tesanými, zlatem a stříbrem zdobenými a drahocennými barvami a různými a nádhernými malbami bohatě zkrášlenými. Také zvenčí kolem oken přikázal vytesat v kameni erby své i Pražského kostela a pokrýt je zářícím zlatem. A svrchu řečenému svému kostelu a tamním pánům daroval rozličné knihy, kalichy a různé drahocenné ornáty, a přebohatě jim opatřil všechny potřeby.“ (překlad M. Bláhová)

²¹ K úloze francouzskému mistra Viléma cf. TADRA, F. *Kulturní styky Čech s cizinou až do válek husitských*, 1897, s. 369n.

²² Cf. KUČA, K. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, 2004, VI. díl – Pro – Sto, s. 397: „Za Jana IV. z Dražic bylo postaveno bazilikální trojlodí (původně o šesti klenebních travě) se západním dvojběžím (severní loď nebyla dokončena). Hlavní loď, původně neoddělená od presbytáře vítězným obloukem, byla zevně podepřena opěrnými oblouky katedrálního typu. ... Bezprostředně pak navázala výstavba východního křídla konventu s kapitulní síní; zde působila huť spjatá se současně budovaným sázavským klášterem.“

²³ Cf. KUČA, K. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, 2004, VI. díl – Pro – Sto, s. 397.

²⁴ Cf. SPĚVÁČEK, J. *Devotio moderna, Čechy a roudnická reforma* (K úsilí o změnu mentalit v období rostoucí krize morálních hodnot). In: *Mediaevalia historica bohemia* 1995, 4, s. 183.

²⁵ VYSKOČIL, J. K. *Arnošt z Pardubic a jeho doba*, 1947, s. 463: „Podle různých známek jmenovitě podle znaků a písmen ve svornících byl za biskupa Jana z Dražic postaven presbytář kostela, sakristie, kapitulní síň klášterní, východní a jižní křídlo křížové chodby byly zbudovány za Arnošta z Pardubic.“ Cf. také Dějepis výtvarných umění v Čechách, s. 121n. Cf. také VLČEK, P., P. SOMMER a D. FOLTÝN. *Encyklopedie českých klášterů*, 1997, s. 623: „Z doby Jana IV. pochází východní křídlo konventu s ambitem, kapitulní síní a sakristií, z kostela chór a částečně i trojlodí.“

²⁶ Cf. KOTYZA, O. a P. KOPIČKA. *Zakladatelské dílo pražského biskupa Jana IV. z Dražic v Roudnici nad Labem*. In: *Porta Bohemica* 2009, 5, s. 45nn a VLČEK, P., P. SOMMER a D. FOLTÝN. *Encyklopedie českých klášterů*, 1997, s. 623.

*Anno Domini millesimo trecentesimo trigesimo tertio, feria tertia in festo Pentecostes, venerabilis in Christo pater dominus Joannes Quartus, filius Gregorii de Drazitz, Pragensis episcopus vigesimus septimus, anno ordinationis suae trigesimo secundo, hoc monasterium ad honorem Sanctae Mariae Virginis fundavit et erexit, ac sufficienter dotavit, canonicos regulares instituens in eodem. Idem etiam episcopus eodem anno in festo sancti Bartholomaei pontem in Rudnitz per flumen construxit; tandem per septem annos in eo laborando suis sumptibus ipsum pontem et chorum dicti monasterii perfecit. Cui Deus per intercessionem suae Genitricis in praesenti vitam bonam, in futuro cum electis suis mansionem tribuat sempiternam. Amen.*²⁷

O vysvěcení kostela se zmiňuje také Beneš Krabice z Weitmile, i když pouze stručně:

*Eodem anno (1340) dominus Iohannes, episcopus Pragensis, consecravit chorum monasterii sui in Rudnicz in die Assumpcionis beatae Virignis.*²⁸

Podrobněji nás informuje František Pražský:

*Et anno Domini M^oCCC^oXL^o, anno vero ordinationis sue XXXIX°, vocatis prefatis viris religiosis ac honorabilibus viris et dominis Pragensi, Curimensi, Gradicensi, Bechinensi nec non suo thesaurario Horssoviensi archidiaconis ac pluribus nobiles regni in die Assumpcionis beate Marie virginis gloriose ecclesiam sue fundacionis in Rudnicz in honore sanctissime Trinitatis et in honore beatissime virginis Marie propria in persona dedicavit; et de cunctis partibus regni multitudo maxima venit populorum ad hanc solempnem dedicacionem, in qua magnos sumptus fecit et expensas. Ad hoc ipsum movit amor divinus et regine celorum.*²⁹

Stavba roudnického kláštera pokračovala i po smrti jeho zakladatele. První pražský arcibiskup Arnošt z Pardubic pokračoval ve výstavbě klášterního komplexu, který po svém předchůdci převzal ne zcela dokončený, a klášter nadále vzrůstal pod jeho patronátem. V Arnoštově době byla dokončena budova kostela, což dokazuje mimo jiné i svorník s

²⁷ „Léta tisícího třístého třicátého třetího, v úterý ve velikonočním týdnu, v Kristu ctihodný otec pan Jan IV., syn Řehoře z Dražic, dvacátý sedmý pražský biskup, ve třicátém druhém roce ve svém úřadu, založil, vybudoval a dostatečně obdaroval tento klášter ke cti blahoslavené Panny Marie, a uvedl v něj řeholní kanovníky. Tentýž biskup v tomtéž roce na svátek svatého Bartoloměje založil v Roudnici most přes řeku a sedm let na něm pracoval s vlastními náklady a tak most i chór řečeného kostela dokončil. Jemu Bůh na přímělu své Rodičky ať dá pro přítomnost dobrý život, pro budoucnost trvalý přibytěk mezi svými vyvolenými. Amen.“ (Není-li výslovně uvedeno jinak, jedná se o mé vlastní překlady.), latinský text převzat z PAVEL, J. Dějepis prvního kláštera řeholních kanovníků sv. Augustina v Čechách v Roudnici nad Labem. In: *Časopis katolického duchovenstva* 1850, 23(1), s. 183.

²⁸ Beneš Krabice z Weitmile, *Kronika Pražského kostela* (FRB IV, s. 490): „Téhož roku (sc. 1340) v den Nanebevzetí blahoslavené Panny (tj. 15. srpna) pan Jan, biskup pražský, vysvětil chór svého kláštera v Roudnici.“ (překlad M. Bláhová)

²⁹ *Kronika Františka Pražského* (FRB IV, s. 385): „A léta Páně 1340, roku pak od svého vysvěcení třicátého devátého, povolal již řečené zbožné a ctihodné muže a pány arcijáhny pražského, kouřimského, hradeckého, bechyňského a horšovského, svého pokladníka, i četné šlechtice království a v den Nanebevzetí blahoslavené Marie, slavné Panny (tj. 15. srpna), osobně vysvětil kostel svého založení v Roudnici k počtě Nejsvětější Trojice a k počtě nejblahoslavenější Panny Marie. A ze všech stran království přišlo veliké množství lidu k tomuto slavnostnímu vysvěcení, na něž vynaložil velké náklady a výlohy. K tomu ho pohnula láska k Bohu a nebeské královně.“ (překlad M. Bláhová)

vytesanou iniciálou A v jižní chrámové lodi. Dále byl dobudován konvent a také ambity. Byla dokončena stavba křížové chodby, jejíž východní křídlo „lze považovat za nejbizarnější projev gotiky ve střední Evropě.“³⁰ Tuto první etapu stavby popisuje i František Pražský (viz výše); hovoří o tom, že stavba byla budována z neotesaných kvádrů, zmiňuje se také o sofistikovaném klenebním systému. Dále popisuje bohatou výzdobu stavby a také nádherná okna s pozoruhodnými vitrážemi. Interiér klášterního kostela byl prý zdoben sochami i malbami, dekorovanými zlatem i stříbrem.³¹

Roudnický kostel je tedy bazilikálního typu; na západě jsou situovány dvě věže. Do úhlu svíraného presbytářem a východním průčelím jižní lodi byla umístěna polygonálně uzavřená sakristie, v jejímž patře bylo situováno armarium. To je vyzdobeno dochovanou freskou, která představuje sv. Augustina a sv. Jeronýma ošetřujícího lva s klečícími kanovníky v místnosti s knihovni skříní, k tomu s žánrovým výjevem s myší a s výhledem na Labe.³²

Dnešní podoba chrámu je poznamenána stavebními úpravami, které zde probíhaly. V průběhu 16. a 17. století v komplexu proběhly drobnější stavební úpravy, ale postupně se budova dostala do poměrně špatného stavu.³³ Interiér i exteriér byly přestavěny ve stylu gotizujícího baroka v průběhu první poloviny 18. století; vůdčí osobností této přestavby byl František Maxmilián Kaňka.³⁴ V hlavní lodi kostela se původní gotická klenba dochovala pouze v podkrovních prostorech. Další přestavba, i když v menším rozsahu, probíhala v 19.

³⁰ KUČA, K. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, 2004, VI. díl – Pro – Sto, s. 397.

³¹ Cf. *Kronika Františka Pražského* (FRB IV, s. 385). Cf. také VYSKOČIL, J. K. *Arnošt z Pardubic a jeho doba*, 1947, s. 472.

³² Cf. VLČEK, P., P. SOMMER a D. FOLTÝN. *Encyklopedie českých klášterů*, 1997, s. 623 a KUČA, K. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, 2004, VI. díl – Pro – Sto, s. 397.

³³ Cf. KUČA, K. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, 2004, VI. díl – Pro – Sto, s. 397: „Někdy v poslední čtvrtině 16. století byl nově zaklenut závěr presbytáře. V roce 1654 byly prováděny nějaké stavební opravy, další následovaly po požáru z roku 1676, ale kostel zůstal ve velmi špatném stavu.“

³⁴ VLČEK, P., P. SOMMER a D. FOLTÝN. *Encyklopedie českých klášterů*, 1997, s. 623: „Dvojběžové průčelí chrámu bylo upraveno v duchu gotizujícího baroka, obdobnou změnou prošel i interiér s „žebrovou klenbou“ a lomenými arkádami, které se otvírají pozdně barokní lodí. Zařízení chrámu je až pozdně barokní ze 3. čtvrtiny 18. století. Nejvýznamnější jsou zde patrně sochy Richarda Prachnera na bočním oltáři sv. Josefa.“ Podrobněji cf. také KUČA, K. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, 2004, VI. díl – Pro – Sto, s. 397: „V roce 1725 byl posouzen stav kostela za účasti Františka Maxmiliána Kaňky, Ottavia Broggia a Pietra Columbaniho a svatyně byla uzavřena. V letech 1725-33 byl kostel na náklad Filipa Hyacinta z Lobkovic radikálně přestavěn Ottaviem Broggiem ve stylu gotizujícího baroka, přičemž autorem projektu byl pravděpodobně Kaňka (dvojběží, severní předsíň s portálem, detaily průčelí, interiér s klenbou hlavní lodi a lomenými arkádami i vítězným obloukem). Zbytky původní gotické klenby hlavní lodi se dochovaly v podkroví. Dokončování kostela se protáhlo až do roku 1750.“

století, kdy byla také zbořena severní část ambitu. Komplex byl naposledy opravován v roce 1938.³⁵

Vlastní budova kláštera není bohužel zcela dochovaná. Konventní budova chrámu, která přiléhá k jižní straně kostela, je dochována, stejně jako kapitulní síň. Jižní část ambitu je rovněž dochována, severní část se bohužel dochovala pouze torzovitě. V nejsevernějším poli ambitu se dochovala freska Ukřižování z doby kolem roku 1360, na níž je vyobrazen Kristus přibitý na kříži, který symbolizuje strom života s vinnými listy.³⁶ Z východního ramene ambitu vede vstup do kapitulní síně, kde je na jednom z klenebních svorníků zachován erb pánů z Dražic, což svědčí o tom, že tato část byla dostavěna ještě za života biskupa Jana IV.

Velmi výmluvné je svědectví o stavu klášterního komplexu a kostela z poloviny 19. století: „Svatá uctivost pojímá srdce cestujícího polabským našim údolím, když vkročí do velebného tohoto chrámu, jemuž i nyní, ačkoli původně ještě vyšší byl, co do výstavnosti na několik mil rovného nenalézám, a slzami se zarosí oko znalcevo, přišedšího do přízemních gotických klenutí bývalého kláštera, nesoucích na sobě ráz stavitelské krásy a šedého stáří. Mnohý již, navštívě budovy tyto, s úžasem hleděl na nevkusný nynější zevní oděv skvostných těchto pozůstatků bývalé a ještě posud viditelné zkázy.“³⁷

Vybudování kláštera však nebylo jediným architektonickým počinem, který v Roudnici Jan IV. z Dražic inicioval. Zároveň s klášterem dal stavět také kamenný most přes řeku Labe; šlo o třetí nejstarší kamenný most na českém území. Základní kámen mostu byl položen 24. srpna roku 1344 a stavbu mostu nejprve řídil avignonský mistr Vilém. Ten osobně dohlížel na stavbu prvních dvou pilířů mostu; celá stavba byla dokončena 2. října roku 1340.³⁸ Délka mostu dosahovala 220m, šířka činila na tehdejší dobu úctyhodných 6,5m. Most měl zřejmě původně na obou koncích věže.³⁹ Dílo mistra Viléma a jeho učedníků se výborně osvědčilo při obrovské povodni v únoru 1342, při níž se zřítily mimo jiné i pražský Juditin most, zatímco

³⁵ Cf. VLČEK, P., P. SOMMER a D. FOLTÝN. *Encyklopedie českých klášterů*, 1997, s. 623.

³⁶ Cf. VLČEK, P., P. SOMMER a D. FOLTÝN. *Encyklopedie českých klášterů*, 1997, s. 624.

³⁷ PAVEL, J. Dějepis prvního kláštera řeholních kanovníků sv. Augustina v Čechách v Roudnici nad Labem. In: *Časopis katolického duchovenstva* 1850, 23(1), s. 181. Pro podrobnější informace o tomto kostelu cf. PIFFL, A. *Proboštský kostel v Roudnici n. L.* Praha: Vyšehrad, 1940.

³⁸ Pro podrobnější informace cf. TOLMAN, B. a V. CHALOUPECKÝ. Starý kamenný most přes Labe v Roudnici, In: *Technický obzor* 1909.

³⁹ Cf. KUČA, K. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, 2004, VI. díl – Pro – Sto, s. 395.

nový roudnický most ji přečkal bez poškození.⁴⁰ O téměř sto let později, při povodních v roce 1432, byl však most silně poškozen; byl nicméně opraven a nadále používán. Do našich dob se však nedochoval, neboť byl zcela zničen během třicetileté války, roku 1632.

Stavbu mostu, díky němuž se Roudnice stala významným dopravním centrem, popisuje Beneš Krabice z Weitmile:

*Item idem episcopus considerans, quod in navigio trans Albeam in Rudnicz multi homines periclitabantur, pacientes sepe naufragium, quia aqua illa frequencius solet excedere ac excrescere suos terminos, unde ipse episcopus pontem de lapidibus quadratis et sectis ultra Albeam ibidem de sumptuoso opere, insuper in pede eiusdem pontis construxit hospitale pro pauperibus infirmis, quibus de monasterio predicto disposuit providere victualia et necessaria.*⁴¹

Podrobněji a s velkou úctou a uznáním o stavbě roudnického mostu hovoří i František Pražský:

Memoratus quoque dominus Johannes, reverendus Pragensis episcopus, considerans, quia per misericordiam specialiter Deo conplaceret et beati misericordes et ipsa obstat et resistit peccato a servitute dyabolica liberando et eterne glorie coniungendo. Unde ipse videns multa in Albea flumine pericula et hominibus et maxime pauperibus evenire dampna et incommode, misericordia motus ibidem in Rudnicz pontem fieri disposuit ultra flumen. Et quia magistratos ad tale opus peritos in regno Boemie nec in vicinis provinciis potuit reperire, unde misit ad curiam Romanam pro magistro Guilhemmo, optime in huiusmodi arte perito. Cum quo dominus episcopus, cum adhuc ibidem stetisset, de hac materiam fuerat locutus, cui promisit ad regnum Boemie ad suam instanciam se transferre. Unde visis nuncios et litteris domini episcopi assumptis tribus sociis mox sine omni dilacione ad ipsum est profectus. Et anno Domini M^oCCC^oXXXIII^o, anno vero ordinacionis eiusdem domini episcopi XXXII°, in festo sancti Bartholomei apostoli cum reliquiis sanctorum et magna devocione ac solempnitate in medio fluminis Albee pro fundamento aptatos et magnos lapides posuerunt. Prefatus quoque magister cum suis complicibus duos pilares pontis et unam testudinem perfecerunt. Et anno sequenti una cum suis copiose a domino episcopo remuneratus et honoratus ad propriam patriam est reversus. Dominus vero episcopus per alios artifices gentis nostre, qui ab illis advenis complete fuerat informati, de lapidibus solidis et dolatis ipsum pontem cum maximis sumptibus et expensis excellenter et laudabiliter complevit. Et anno Domini M^oCCC^oXL^o, anno vero ordinacionis sue XXXIX°, vocatis prefatis viris religiosis ac honorabilibus viris et dominis Pragensi, Curimensi, Gradicensi, Bechinensi nec non suo thesaurario Horssoviensi archidiaconis ac pluribus nobiles regni in die Assumpcionis beate Marie virginis gloriose ecclesiam sue fundacionis in Rudnicz in honore sanctissime Trinitatis et in honore beatissime virginis Marie propria in persona dedicavit; et de cunctis partibus regni multitudine maxima venit populorum ad hanc

⁴⁰ Cf. FIALA, Z. *Předhusitské Čechy 1310-1419*, 1978, s. 97.

⁴¹ Beneš Krabice z Weitmile: *Kronika Pražského kostela* (FRB IV, s. 482): „Rovněž tento biskup pozoroval, že se při plavbě přes Labe v Roudnici vydává mnoho lidí v nebezpečí a zakouší často ztroskotání, protože voda častěji vystupuje a vylévá se z břehů. Proto tam onen biskup postavil z hranatých a tesaných kamenů most přes Labe, nákladné dílo. Nadto u paty tohoto mostu postavil špitál pro nemocné chudé, které nařídil zaopatřovat živobytím a potřebami z řečeného kláštera.“ (překlad M. Bláhová)

*solempnem dedicacionem, in qua magnos sumptus fecit et expensas. Ad hoc ipsum movit amor divinis et regine celorum.*⁴²

Zároveň s konventem augustiniánů byl v Roudnici vybudován při klášteře také špitál pro chudé.⁴³ I o jeho výstavbě nás spravuje kronika Františka Pražského:

*Dileccionem eciam proximi veraciter habuit, clare patet, quia videns multos pauperes in Rudnicz fame deficere et in platheis perire, hospitale solempne circa suum novum pontem propter eos edificavit et laudabiliter ac sufficienter dotavit et locupletavit. Nam villam Wetlam cum omnibus suis circumstanciis a quinque fratribus, filiis Potonis, emit pro DCC marcis et ultra; qui quidem fratres multa mala et incomoda ratione vicinatis hominibus fecerant in suo episcopatu. Regimen autem hospitalis commisit preposito suorum regularium canonicorum.*⁴⁴

Na svých biskupských statcích dal také Jan IV. vybudovat či rekonstruovat mnoho kostelů i dalších staveb, od hospodářských až k fortifikačním. Byl také přestavěn biskupský hrad v Roudnici, patrně rovněž pod vlivem elegantní francouzské architektury.⁴⁵ „A tak je s jeho érou spojena bohatá a vynikající architektonická činnost v důležitějším období vývoje české gotiky.“⁴⁶

V lednu roku 1343 zemřel biskup Jan IV. z Dražic ve velmi pokročilém věku. Jeho kulturní zásluhy nejen o vybudování biskupského sídelního města Roudnice, ale i o rozšíření

⁴² *Kronika Františka Pražského* (FRB IV, s. 385): „Zmíněný pan Jan, ctihodný biskup pražský, měl též na mysli, že se Bohu zvláště zalíbí milosrdenstvím – blahoslavení milosrdní – a že milosrdenství odporuje a brání hříchu, osvobozuje od otroctví ďáblu a spojuje s věčnou slávou. Proto vida, že se na řece Labi přihází mnoho nebezpečství a lidem, zvláště poddaným, mnoho ztrát a škod, pohnut milosrdenstvím dal postavit tamtéž v Roudnici přes řeku most. A protože nemohl v Českém království ani v sousedních zemích najít mistry zkušené v takovém díle, poslal proto k římské kurii pro mistra Viléma, výtečného odborníka v tomto umění. Když tam pan biskup ještě dlel, mluvil s ním o této záležitosti a on mu slíbil, že na jeho výzvu k němu přijede do Českého království. Proto uviděv posly a list pana biskupa, vzal s sebou tři druhy a ihned se bez jakéhokoli odkladu k němu odebral. A léta Páně 1333, v roce pak od vysvěcení téhož pana biskupa třicátém druhém, ve svátek svatého Bartoloměje apoštola (tj. 24. srpna), položili s ostatky svatých a s velkou zbožností a slávou doprostřed řeky Labe veliké základní kameny. A svrchuřečený mistr se svými druhy dokončili dva pilíře mostu a jeden oblouk a následujícího roku, bohatě panem biskupem obdarován a poctěn, se společně se svými lidmi vrátil do své vlasti. Pan biskup pak prostřednictvím jiných řemeslníků našeho národa, kteří byli oněmi cizinci dokonale vyučeni, tento most z důkladných a opracovaných kamenů s nesmírnými náklady a výdaji znamenitě a chvályhodně dokončil.“ (překlad M. Bláhová)

⁴³ Cf. FIALA, Z. *Předhusitské Čechy 1310-1419*, 1978, s. 97.

⁴⁴ *Kronika Františka Pražského* (FRB IV, s. 386): „Je jasné zřejmé, že též opravdu miloval bližního, protože když viděl mnoho chudáků v Roudnici umírat hladem a hynout na ulicích, postavil pro ně u svého nového mostu slavný špitál a chvalně a dostatečně ho nadal a obohatil. Koupil totiž za osm set hřiven, ba za víc, vesnici Vetlou se vším příslušenstvím od pěti bratrů, synů Půtových. Tito bratři totiž způsobili jako sousedé mnoho škod a těžkostí lidem v jeho biskupství. Správu špitálu pak svěřil proboštovi svých řeholních kanovníků.“ (překlad M. Bláhová)

⁴⁵ Cf. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin*, 1987, s. 179.

⁴⁶ FIALA, Z. *Předhusitské Čechy 1310-1419*, 1978, s. 97. Cf. MENCL, Biskup Jan IV. z Dražic v dějinách české architektury, s. 108-119.

poklasického gotického umění v Čechách obecně, byly naprosto mimořádné.⁴⁷ I po smrti svého zakladatele však roudnický klášter nadále vzkvétal a byl podporován i Janovými nástupci.

2.3 Šíření řádu augustiniánů kanovníků v českých zemích, roudnická kongregace

Řád augustiniánů kanovníků, uvedený do českých zemí v roce 1333, se velmi rychle rozšířil z mateřského kláštera v Roudnici po Čechách i Moravě. Již ve 14. století měla kanonie třicet kanovníků a docházelo k zakládání mnoha filiálních klášterů. Řád augustiniánů kanovníků byl na vzestupu a „šířil se zvláště ve střední Evropě, kde měl do budoucna zcela mimořádný kulturní význam.“⁴⁸ V průběhu 14. století byly založeny kláštery na Karlově na Novém Městě Pražském (1350), v Kladsku (1349-1350), v Jaroměři (asi 1351), v Rokycanech (1361), v Sadské (1362), v Třeboni (1367) a v Lanškrouně (1371). Na Moravě vznikly kanonie ve Šternberku (1371), ve Fulneku (1387) a v Prostějově (1391). Z uvedených informací je jasně patrné, že zakládání nových konventů bylo poměrně rychlé; během necelých šedesáti let vzniklo v pražské arcidiecézi jedenáct konventů.⁴⁹ Přímo z Roudnice byly osazeny kláštery v Kladsku, Sadské, Rokycanech a v Jaroměři.⁵⁰ V Čechách tak vzniká roudnická kongregace a roudnické zvyklosti měly být podle nařízení arcibiskupa Olbrama ze Škvorce z roku 1398 zachovávány ve všech klášterech spadajících do pražské církevní provincie.⁵¹ Rovněž arcibiskup Jan z Jenštejna si přál, aby se všechny české kláštery tohoto řádu řídily roudnickými statuty.⁵²

Roudnický klášter s dalšími kláštéry řádu udržoval velmi úzké vztahy. Mezi jednotlivými kláštéry se uzavíraly smlouvy o konfraternitě, jak o tom svědčí také záznamy v klášterním nekrologiu. Všechny kláštery řádu augustiniánů kanovníků v českých zemích tak vytvořily velmi pevné a soudržné uskupení, v němž stále vůdčí roli zastával mateřský

⁴⁷ Cf. SPĚVÁČEK, Karel IV. – život a dílo, 1979, s. 162.

⁴⁸ HLEDÍKOVÁ, Z. Arnošt z Pardubic: arcibiskup, zakladatel, rádce, 2008, s. 66.

⁴⁹ Cf. HLAVÁČEK, I. Poznámky k vnějším vztahům v knižní kultuře moravských augustiniánů – kanovníků do sklonku 15. století. In: *Historická Olomouc a její současné problémy* III. Sborník referátů z celostátního symposia 16. – 19. 6. 1980, s. 33.

⁵⁰ Cf. BUBEN, M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*, II. díl, 1. svazek, 2003, s. 23.

⁵¹ Cf. KRAFL, P., P. MUTLOVÁ a D. STEHLÍKOVÁ. *Řeholní kanovníci sv. Augustina v Lanškrouně*, 2010, s. 41.

⁵² Cf. KADLEC, J. *Klášter augustiniánských kanovníků v Třeboni*, 2004, s. 51.

konvent v Roudnici. Řád augustiniánů kanovníků se tak stal významnou kulturní silou, která měla nadále vliv na náboženský život i kulturu v širším slova smyslu ve střední Evropě.⁵³

Velmi významný byl také vztah roudnického konventu k nejvyšším představitelům české církve té doby. Tento konvent (a podobně i další kláštery řádu augustiniánů kanovníků v českých zemích) se stal blízkým pomocníkem a podporovatelem představitelů ústřední církevní správy, velká část klášterů jimi také byla zakládána a dále podporována.⁵⁴ Již jsme hovořili o zakladatelském díle biskupa Jana IV. z Dražic a o jeho všestranné péči o roudnický klášter. „Roudnická kanonie tvořila už od svého založení 1333 jakési zázemí činnosti pražských arcibiskupů jak ve smyslu regenerace jejich osobních, duchovních a intelektuálních sil, když se sem občas utíkali, tak střediska, ze kterého vyrůstaly vzdělané osobnosti, jejichž služeb bylo možno podle potřeby použít k obecnému dobru.“⁵⁵ Úzký vztah k roudnickému klášteru měl i arcibiskup Arnošt z Pardubic, o němž se v nekrologiu roudnického kláštera píše: *Prosecutor nostre religionis fuit specialis et insuper nostri ordinis, fundavit monasteria et competenter dotavit, scilicet in Glacz, in Jeromyr, in Saczka et in Rokyczano.*⁵⁶

Klášter augustiniánů kanovníků v Roudnici poskytoval intelektuální i spirituální zázemí a jakési útočiště nejen svému zakladateli, ale i jeho nástupci, prvnímu pražskému arcibiskupovi Arnoštovi z Pardubic. Podobně i arcibiskup Jan z Jenštejna byl tomuto řádu velmi nakloněn a úzké vztahy udržoval zejména s roudnickým konventem.⁵⁷

⁵³ Cf. BOBKOVÁ, L., R. GLADKIEWICZ a P. VOREL, eds. *Arnošt z Pardubic (1297-1364): osobnost – okruh – dědictví*, 2005, s. 36.

⁵⁴ Cf. HLAVÁČEK, I. Poznámky k vnějším vztahům v knižní kultuře moravských augustiniánů – kanovníků do sklonku 15. století. In: *Historická Olomouc a její současné problémy III*. Sborník referátů z celostátního symposia 16. – 19. 6. 1980, s. 33.

⁵⁵ HLEDÍKOVÁ, Z. *Arnošt z Pardubic: arcibiskup, zakladatel, rádce*, 2008, s. 225. O výjimečných intelektuálních osobnostech vzešlých z prostředí roudnického kontentu bude řeč v následujících kapitolách cf. také BOBKOVÁ, L., R. GLADKIEWICZ a P. VOREL, eds. *Arnošt z Pardubic (1297-1364): osobnost – okruh – dědictví*, 2005, s. 36.

⁵⁶ NK ČR XIX A 19, fol. 12: „Byl výjimečným podporovatelem naší víry a zvláště našeho řádu, založil a dostatečně nadal kláštery v Kladsku, v Jaroměři, v Sadské a v Rokycanech.“ Cf. také HLAVÁČEK, I. Z knižní kultury doby Karla IV. a Václava IV. v českých zemích. In: *Knihy a knihovny v českém středověku*, 2005, s. 281 a také srv. V. Chaloupecký, Materiál k dějinám umění v Čechách. In: *Časopis společnosti přátel starožitností českých* 1907, 15, s. 101nn.

⁵⁷ Cf. KADLEC, J. *Klášter augustiniánských kanovníků v Třeboni*, 2004, s. 51: „Arcibiskup Jan z Jenštejna byl velmi nakloněn augustiniánských kanovníků v Roudnici, udržoval s nimi úzké styky a přál si, aby se všechny české kláštery augustiniánských kanovníků přesně řídily jejich statuty.“

2.4 Roudnická statuta

Samotná řehole sv. Augustina,⁵⁸ která byla základní pro život augustiniánských konventů, je velmi stručná a poskytuje jen základní pravidla. V těchto pravidlech se zdůrazňoval především význam soužití v konventu na základě bratrské lásky.⁵⁹ Proto bylo nutno tuto stručnou řeholi doplnit, upřesnit a specifikovat.

Tak vznikla *consuetudines* nebo také *contitutiones*, tzv. statuta. Statuta roudnické kanonie jsou pro nás zajímavým a nesmírně významným dokumentem o životě kláštera v Roudnici i v ostatních kláštorech tohoto řádu v našich zemích. Statuta v podstatě představují souhrn praktických a velmi konkrétních předpisů pro soužití kanovníků.

Otázka původu a vzniku roudnických statut není dosud zcela uspokojivě rozřešena. Dříve rozšířený názor, že se kanovníci řídili statuty mortarské kongregace z kláštera sv. Petra v Pavii,⁶⁰ je již dnes překonán a nejsou pro něj přesvědčivé důkazy. Roudnická statuta nebyla přímo převzata, ale byla v podstatě vytvořena přímo pro klášter v Roudnici a sám Jan IV. z Dražic měl na jejich vytvoření zřejmě aktivní podíl. Je však jisté, že statuta roudnického kláštera vykazují podobnost se statuty z kongregace sv. Rufa v Avignonu, kterou jistě Jan IV. z Dražic důvěrně znal.⁶¹ Fundátor zřejmě musel opatřit novému konventu nějakého instruktora řeholní praxe,⁶² a nebo někteří uchazeči o přijetí do kláštera byli vyškoleni přímo v Avignonu.⁶³

⁵⁸ K regulím cf. HEIMBUCHER, M. *Die orden und Kongregationen der katholischen Kirche I*, 1965, s. 398-400.

⁵⁹ Cf. SPĚVÁČEK, J. *Devotio moderna, Čechy a roudnická reforma* (K úsilí o změnu mentalit v období rostoucí krize morálních hodnot). In: *Mediaevalia historica bohemica* 1995, 4, s. 176: „Úhrnem směřovala tato pravidla k uskutečnění bratrského soužití, koncentrovaného na dobrovolnou vzájemnou solidaritu, na kontemplaci, tedy rozjímavé přemýšlení orientované na bibli. Láska k Bohu se měla promítat v lásce k bližnímu a v pomoci potřebným. Důraz na návrat k biblické tradici a k prostému životu prvních křesťanů se měl stát zdrojem renesance křesťanského života.“

⁶⁰ Tento názor poprvé uvádí ve svých pracech Zibermayr (ZIBERMAYR, I. *Zur Geschichte des Raudnitzer Reform*. In: *Mitteilungen des österreichischen Instituts für Geschichte* 1929, 11, s. 323-353) a od něj přebírají i další autoři.

⁶¹ Cf. VLČEK, P., P. SOMMER, P. a D. FOLTÝN. *Encyklopedie českých klášterů*, 1997, s. 104: „Řeholníci se řídili statuty inspirovanými zvyklostmi řádové kongregace zvané podle kláštera sv. Rufa na předměstí Avignonu.“

⁶² HLEDÍKOVÁ, Z. *Biskup Jan IV. z Dražic (1301-1343)*, 1991, s. 150.

⁶³ Otázkou původu roudnických statut se podrobně zabývá KADLEC, J. *Začátky kláštera augustiniánů kanovníků v Roudnici*. In: *Studie o rukopisech* 1981, 20, s. 65-86, kde podává i srovnání jednotlivých statut.

Statuta roudnického kláštera se dochovala v rukopise NK XIX B 3, fol. 11v-36r.⁶⁴ Dále je text statut zachován v jednom z rukopisů olomoucké knihovny;⁶⁵ jedná se o opis, který v r.1500 pořídil probošt olomoucké kanonie Jan Šťavka podle statut kláštera augustiniánů kanovníků v Lanškrouně. Jedná se o identické stanovy, které platily pro všechny kanonie tohoto řádu v českých zemích.⁶⁶

Do roudnického kláštera mohl podle statut vstoupit pouze člověk české národnosti. Toto poměrně neobvyklé ustanovení bývá často diskutováno a biskup Jan IV. z Dražic bývá označován za představitele českého šlechtického nacionalismu; byl „horlivým zastáncem vznikajícího národního vědomí v lůně české feudální společnosti.“⁶⁷ Je však třeba si uvědomit, že Dražicovo vlastenectví nebylo prostým protiněmecky zaměřeným šovinismem.⁶⁸ Tak kupříkladu v kronice Františka Pražského se dočteme, že byl *gentis boemicae fidelis zelator ac indefessus propagator*.⁶⁹ To koresponduje i s tím, že nově založený klášter zakládá jako čistě českou instituci, což uvádí i do jeho fundační listiny:⁷⁰ Členem kanonie se neměl stát nikdo *nisi sit Bohemus de utroque parente idiomaticis bohemice ortum trahens ... nam magistra rerum experientia nos docet, quod eidem bohemice gentis alie naciones opido ... sunt infeste, quod sicut duo contraria in uno subiecto simul esse non possunt, sic naciones sibi contrarie in uno monasterio nequaquam esse possunt*.⁷¹

⁶⁴ Tento rukopis bývá také zmiňován jako Děčínský kodex Ms 101 – tak např. KAPRAS, J. Rukopisy děčínské. In: *Časopis českého muzea* 1904, 78, s. 340-344. Podrobněji se tímto rukopisem budeme zabývat v následující kapitole. Text roudnických statut vydal AMORT, E. *Votus disciplina canonicorum regularium et saecularium I*, 1747, s. 505-523.

⁶⁵ Cf. NEUMANN: *Prameny k dějinám duchovenstva v době husitské a Husově*, 1926, s. 71. a ZIBERMAYR, I. Zur Geschichte des Raudnitzer Reform. In: *Mitteilungen des österreichischen Instituts für Geschichte* 1929, 11, s. 348.

⁶⁶ To potvrzuje i nařízení arcibiskupa Jana z Jenštejna z r. 1398 o tom, aby se všechny kanonie řídily jednotnými konstitucemi a to řádem mateřského kláštera v Roudnici (cf. NEUMANN, A. A. *Prameny k dějinám duchovenstva v době předhusitské a Husově*, 1926, s. 76).

⁶⁷ SPĚVÁČEK, Karel IV. – život a dílo, 1979, s. 162.

⁶⁸ Cf. HLEDÍKOVÁ, Z. *Biskup Jan IV. z Dražic (1301-1343)*, 1991, s. 151.

⁶⁹ „Národu českého věrným horlivcem a neohroženým bojovníkem.“ (*Kronika Františka Pražského*, cap. XVI)

⁷⁰ Cf. KADLEC, *Přehled českých církevních dějin*, 1987, s. 175: „Nejlepší svědectví podává pak Jan sám, když zakládá ve svém městě Roudnici klášter augustiniánských kanovníků ... a do fundační listiny vkládá ustanovení.“ Cf. také VLČEK, P., P. SOMMER a D. FOLTÝN. *Encyklopedie českých klášterů*, 1997, s. 104. Cf. také HLEDÍKOVÁ, Z. *Arnošt z Pardubic: arcibiskup, zakladatel, rádce*, 2008, s. 66.

⁷¹ RBM III, s. 782: „Nedovolujeme, aby byl do kláštera přijat někdo jiného národa než Čech, z otce i matky jazyka českého ... Neboť zkušenost, matka moudrosti, nás poučila, že cizí národové jsou národu českému nepřátelští a jako dvě protivy v jedné bytosti nemohou býti současně, tak ani národnosti sobě protivné v jednom klášteře.“ Cf. BUBEN, M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*, II. díl, 1. svazek, 2003, s. 23.

Můžeme se oprávněně domnívat, že toto rozhodnutí souviselo i s faktem, že se Jan IV. snažil vymezit se proti starším, již dříve v Čechách usazeným řádům, zvláště mendikantským, které byly ve velké většině zastoupeny pouze cizinci, nejčastěji německé národnosti.⁷² Pomocí tohoto ustanovení chtěl Jan IV. zrovnoprávnit český i německý národ v možnosti účasti na řeholním životě. Zároveň z jeho formulace jasně vyplývá, že se biskup snažil vyhnout rozbrojům mezi jednotlivými etniky, s nimiž měl nepochybně osobní zkušenost.

V důsledku rychlého rozvoje roudnické kanonie a v zájmu snazšího založení dalších filií však bylo nutno toto poměrně přísné ustanovení zrušit.⁷³ K jeho zrušení došlo v době působení arcibiskupa Arnošta z Pardubic. „Arnošt tedy v zájmu šíření řádu ... nejdříve toto ustanovení zrušil z vlastní pravomoci, neboť řád mu podléhal jako diecézními biskupovi.“⁷⁴ Definitivně bylo toto ustanovení zrušeno 11. ledna 1349⁷⁵ rozhodnutím papeže Klementa VI. na žádost roudnického probošta. Papež Klemens VI. nařizuje arcibiskupovi Arnoštovi, aby změnil původní ustanovení.⁷⁶ Tím bylo definitivně umožněno i příslušníkům ostatních národů vstupovat do řádu augustiniánů kanovníků. Toto opatření mohlo mít širší souvislosti,

⁷² Cf. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin*, 1987, s. 175: „Zdá se, že i biskupův boj s některými církevními řády, které byly představovány u nás do značné míry cizinci, v tom jmenovitě mendikanty, třeba souvisel jistě s jeho úsilím o skutečnou vládu a pevnou organizaci diecéze, byl ovlivněn i jeho nacionalismem.“ Cf. také HLEDÍKOVÁ, Z. *Biskup Jan IV. z Dražic (1301-1343)*, 1991, s. 150: „Účelem požadavku české výlučnosti roudnické kanonie bylo totiž zrovnoprávnit oba zemské národy v možnosti uplatnění v řeholním životě. Tak jako cisterciácké kláštery přijímaly své členy pouze z dorostu německé národnosti, měly zase kláštery jiného řádu, augustiniánských kanovníků, přijímat pouze „rodilé Čechy“.“ Cf. také NEUMANN, A. A., *Prameny k dějinám duchovenstva v době předhusitské*, 1926, s. 108-110.

⁷³ Cf. HLEDÍKOVÁ, Z. *Arnošt z Pardubic: arcibiskup, zakladatel, rádce*, 2008, s. 66: „Jednou z důležitých prací organizačního charakteru byla nutná změna ve statutech roudnického kláštera, odkud, jako z dosud jediné augustiniánské kanonie v Čechách, měli do Kladska přijít první kanovníci.“ Cf. také VLČEK, P., P. SOMMER a D. FOLTÝN. *Encyklopedie českých klášterů*, 1997, s. 104: „Toto nařízení bylo však na žádost probošta, arcibiskupa a českého krále již roku 1349 papežem zrušeno, mimo jiné i v zájmu usnadnění vzniku nových, z Roudnice osazovaných klášterů.“ Cf. také BOBKOVÁ, L., R. GLADKIEWICZ a P. VOREL, eds. *Arnošt z Pardubic (1297-1364): osobnost – okruh – dědictví*, 2005, s. 35: „... ve smyslu vyváženého universalismu ulomil totiž Arnošt hrot specifickým ustanovením Dražicovům o národnostní výlučnosti Roudnice.“

⁷⁴ HLEDÍKOVÁ, Z. *Arnošt z Pardubic: arcibiskup, zakladatel, rádce*, 2008, s. 66. Cf. NEUMANN, A. A. *Prameny k dějinám duchovenstva v době předhusitské*, 1926, s. 108-110.

⁷⁵ Ale např. BUBEN, M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*, II. díl, 1. svazek, 2003, s. 23 uvádí, že se tak stalo 13. ledna 1349.

⁷⁶ Cf. *Monumenta Vaticana I*, č. 1055. Cf. také VYSKOČIL, J. K. *Arnošt z Pardubic a jeho doba*, 1947, s. 374n a s. 608: „Neprávem tedy Chaloupecký přičítá setřetí výlučně českého charakteru z augustiniánského kláštera v Roudnici Arnoštovi samému. Arnošt dostal nařízení od papeže, jehož o tuto změnu žádal augustiniánský probošt v Roudnici se svým konventem a císař Karel. Bylo žádáno o změnu několika ustanovení biskupa Jana IV. z Dražic a mezi nimi také o změnu tohoto ustanovení stran národnosti kláštera. Tak výslovně píše o tom papež ve svém listě k Arnoštovi.“ Podobně chybně uvádí i BUBEN, M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*, II. díl, 1. svazek, 2003, s. 23, že se tak stalo „na žádost tamního probošta, pražského arcibiskupa Arnošta z Pardubic i krále Karla IV.“

protože ve stejném roce také Karel IV. přiměl řád cisterciáků, aby do svých klášterů přijímal také mnichy české národnosti.⁷⁷

Pokud byl mnich přijat do kláštera, byl povinen znát a dodržovat řádové předpisy a zvyklosti, které byly zachyceny v řádových statutech.⁷⁸ Oděv kanovníků se skládal z bílého (od 18. století černého) taláru, přes něj byla obléknuta alba, z níž se časem vyvinula rocheta. V zimě nosili kožešinovou almuci (almutium), jež pokrývala hlavu a hrud' až po lokte. V létě se místo almuce nosila vlněná mozetka a cappa (plášť), zpředu volná a s kapucí na zádech. Zvláštností bylo tzv. sarocium, což byl dlouhý úzký pruh plátna na přední i zadní straně taláru. Při slavnostních příležitostech nosili členové řádu, kteří již vykonali slavné sliby, červenou mozettu.⁷⁹ Podle roudnických zvyklostí musel oděv zcela zakrývat tělo; pouze v době velkých veder bylo možno odhalit hlavu, ramena a nohy. Oděv kanovníků je podrobně popsán přímo v roudnických statutech.⁸⁰

Majetek měl být společný všem, osobní vlastnictví nebylo dovoleno. Slovo „moje“ se mohlo užívat jen v souvislosti s otcem, matkou a s vlastní vinou.

Během dne se zachovávalo silencium, ale denně se konala kapitula, která poskytovala příležitost prodiskutovat aktuální záležitosti související s chodem kláštera. Zároveň se statuta zmiňují o tom, že večer se měli všichni členové konventu sejít v refektáři k přátelskému posezení u džbánu piva.

Ve společném dormitáři panovala přísná kázeň. Svlékání a převlékání mělo probíhat výhradně až po spuštění záclon kolem lůžek. Noční klid se nesměl porušovat, a to ani tichým hovorem. Bylo však dovoleno v noci v dormitáři studovat, tedy jak číst, tak i psát, ale osobní studium nesmělo nikoho vyrušovat ze spánku. Tato zmínka je pro nás dokladem o studijním a vědeckém zaměření tohoto řádu. Významný je však následující vývoj tohoto ustanovení.

Aby se kanovníci mohli naplno věnovat kontemplaci, studiu a případně i vědecké činnosti, získali od papeže povolení rozdělit společný dormitář, který měl podle

⁷⁷ Cf. HLEDÍKOVÁ, Z. *Arnošt z Pardubic: arcibiskup, zakladatel, rádce*, 2008, s. 66: „Na Arnoštovo přání a jeho vyvážení této změny požádal zase Karel IV. generální kapitulu, aby exemptní, tedy jen svému představenému podléhající řád cisterciáků přijímal v Čechách nadále do svých klášterů i Čechy, nejen Němce. K tomu došlo už někdy na přelomu roku 1348 a 1349.“ Cf. také POLC, J. *Česká církev v dějinách*, 1999, s. 113 a NEUMANN, A. A. *Prameny k dějinám duchovenstva v době předhusitské*, 1926, s. 108-110.

⁷⁸ K obsahu řádových statut cf. NEUMANN, A. A. *Prameny k dějinám duchovenstva v době předhusitské a Husově*, 1926, s. 71-76.

⁷⁹ Cf. HLOŠINA: Husité a augustiniáni. In: *Vlast* 1916, XXXIII, s. 102.

⁸⁰ Rukopis NK XIX B 3, fol. 13r.

augustiniánské řehole být ve všech augustiniánských kanoniích nerozdělen; tuto zvyklost zdůrazňuje např. papež Benedikt XII.⁸¹ Společný dormitář však značně omezoval a ztěžoval soukromou intelektuální činnost kanovníků⁸² a proto se postupně objevuje snaha, aby měl každý kanovník k dispozici vlastní malou celu. Proto arcibiskup Arnošt z Pardubic požádal papeže, aby mohl být v kláštorech v Roudnici, Kladsku a Jaroměři dormitář rozdělen. Papež Klement VI. bulou ze dne 12.9.1352 tuto změnu schválil a udělil dispens od ustanovení Benedikta XII v konstituci *Ad decorem ecclesiae*.⁸³ Papežský souhlas tu nebyl vyjádřen stereotypním *fiat*, ať se stane, ale zřejmě odrážel skutečné a rozvažující vyjádření Inocence VI.: „ať tak učiní a nařídí řečený arcibiskup, jak to bude považovat za vhodné, zatěžkáváme tím jeho svědomí“.⁸⁴ K tomuto opatření došlo nejprve v mateřském klášteře v Roudnici (1352), později také v Kladsku a Jaroměři (1358) a nakonec i v Praze na Karlově (1379).⁸⁵

Statuta se také zmiňují o chodu ošetřovny. Pro tu byla vyhrazena oddělená místnost; nemocní však měli být často navštěvováni a u umírajících měli spolubratři dlít neustále. Je zde také zajímavá zmínka o pouštění žilou, které mělo probíhat jen na žádost nemocného.

Pravidla se zmiňovala také o hygieně. Kanovníci měli za povinnost se denně mýt a česat a jednou za dva týdny se museli vykoupat.

Poměrně podrobně statuta pojednávají o chodu a fungování klášterní knihovny, ale tímto tématem se budeme podrobněji zabývat v další kapitole, a proto se o tomto bodu nyní pro úplnost pouze zmiňujeme.

Na zachování tohoto řádu se v kláštorech augustiniánů kanovníků kladl důraz. V klášteře se nedodržení pravidel přísně trestalo. Mezi nejčastějšími přestupky statuta zmiňují porušení povinného silencia, chyby při zpívání officia či v recitování breviářových modliteb či porušování nočního klidu. Trestem za porušení pravidel bylo nejprve soukromé napomenutí, později přísnější napomenutí před svědky či dokonce před celým společenstvím; nakonec měl být provinilci udělen přiměřeně přísný trest. Navíc se v kláštorech prováděly

⁸¹ *Ad decorem ecclesie* z 15. května 1339.

⁸² Podle některých badatelů mělo v samostatných celách probíhat i opisování knih (cf. BUBEN, M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*, II. díl, 1. svazek, 2003, s. 23). Je ale otázkou, zda tato činnost neprobíhala (alespoň většinou) spíše v klášterním skriptoriu, kde pro ni byly lepší podmínky.

⁸³ Cf. BUBEN, M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*, II. díl, 1. svazek, 2003, s. 23 a také KADLEC, J. Literární činnost roudnických augustiniánských kanovníků. In: I. HLAVÁČEK, ed. et al. *Facta probant homines - sborník příspěvků k životnímu jubileu prof. dr. Zdeňky Hledíkové*, 1998, s. 221.

⁸⁴ HLEDÍKOVÁ, Z. *Arnošt z Pardubic: arcibiskup, zakladatel, rádce*, 2008, s. 204.

⁸⁵ Cf. BUBEN, M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*, II. díl, 1. svazek, 2003, s. 21.

pravidelné vizitace; z těch se zpracovávaly protokoly, které se v některých případech zachovaly. Pražský arcibiskup Jan z Jenštejna pověřil převora roudnického kláštera Petra, aby provedl vizitaci všech kanonií v českých zemích a aby zkontroloval, zda se ve všech dodržují roudnická statuta. I další pražský arcibiskup Olbram ze Škvorce trval na dodržování statut mateřského konventu ve všech kláštřech řádu.⁸⁶

2.5 Klášter v Roudnici a hnutí *devotio moderna*

Klášter augustiniánů kanovníků v Roudnici bývá v odborné literatuře téměř vždy spojován s reformním hnutím, které bývá označováno jako *devotio moderna*. Obvykle bývá zdůrazňován význam tohoto hnutí pro duchovní atmosféru v českých zemích ve 14. století.⁸⁷ V této podkapitole se pokusíme alespoň stručně popsat a zhodnotit hnutí *devotio moderna* v českých zemích a posléze se také pokusíme vyjádřit k tomu, zda je oprávněné spojovat toto hnutí s roudnickým konventem.

Pojem *devotio moderna*, se kterým se tak často setkáváme, je do značné míry otázkou dosti spornou a je těžké ho definovat. „Vymezení české *devotio moderna* patří k otázkám, v nichž nepanuje přílišná shoda, přestože jim je obvykle v bádání přikládána velká důležitost. Je třeba poznamenat, že studie, které se jí věnují, jsou z větší části založeny na sekundární literatuře a na učené spekulaci.“⁸⁸

Obecně bylo hnutí označované jako *devotio moderna* reakcí na určitou vyčerpanost tradiční křesťanské víry, která ve své zkostnatělé podobě již nedokázala naplnit touhy středověkého člověka. Lidé, žijící v neustálé nejistotě každodenního života,⁸⁹ potřebují nalézt

⁸⁶ Cf. NEUMANN, A. A.: *Prameny k dějinám duchovenstva v době husitské a Husově*, 1926, s. 76.

⁸⁷ Cf. HLEDÍKOVÁ, Z. O “*Devotio moderna*” trochu jinak. In: H. KRMÍČKOVÁ, ed. et al. *Querite primum regnum Dei. Sborník příspěvků k poctě Jany Nechutové*, 2006, s. 407.

⁸⁸ SOUKUP, P. *Reformní kazatelství a Jakoubek ze Stříbra*, 2011, s. 25n. Podobně i SPUNAR, P. K počátkům české *devotio moderna*. In: *Acta Universitatis Carolinae – Historia Universitatis Carolinae Pragensis* 1991, 31(1), s. 36: „Název *devotio moderna* patří v českém dějepisectví k pojmům hojně užívaným, ale stále nvyjasněným.“ Cf. také SPĚVÁČEK, J. *Devotio moderna, Čechy a roudnická reforma (K úsilí o změnu mentalit v období rostoucí krize morálních hodnot)*. In: *Mediaevalia historica bohemica* 1995, 4, s. 178n: „O původu a významu pojmu *devotio moderna* neexistuje dosud v odborné zahraniční literatuře jednotný názor. V české literatuře dokonce chybí jakákoli speciální studie či článek. Objevily se pouze krátké glosy.“

⁸⁹ Cf. SPĚVÁČEK, J. *Devotio moderna, Čechy a roudnická reforma (K úsilí o změnu mentalit v období rostoucí krize morálních hodnot)*. In: *Mediaevalia historica bohemica* 1995, 4, s. 177n: Je zde patrná „snaha vymknout se působení trvalé periodičnosti, formálního, únavného opakování stereotypního rytmu středověkého způsobu života člověka, jeho velmi úzké, až osudově bezmocné závislosti na přírodních proměnách a katastrofách, válkách, rozbrojích, morových ranách a vůbec epidemiích všech druhu, s nimiž si středověcí lidé často nevěděli rady.“

osobní vztah k Bohu. „Neúprosný soudce shlížející z románských tympanonů nebo iluminací liturgických kodexů ztrácel na magické přitažlivosti; mizel pocit strachu, vzrůstala potřeba zjasnit a zdůvěrnit víru. Vztah k Bohu se individualizoval, do popředí vstupoval Ježíš nárokující lásku, pokoru a odstup od světa. Teologické mudrání sláblo a naopak více platila modlitba, kontemplace a pomoc bližnímu.“⁹⁰

Největším problémem při studiu tohoto pojmu je především fakt, že badatelé tento pojem užívají v zásadě dvěma odlišnými způsoby. Zatímco někteří jej chápou širěji a pod tento název zahrnují všechna náboženská hnutí ve 14. a v 15. století, jiní odborníci pod pojmem *devotio moderna* chápou úzce vymezené hnutí vycházející z Nizozemí a pokoušejí se odnože tohoto hnutí hledat i v dalších zemích.⁹¹

Můžeme s jistotou konstatovat, že v Nizozemí i v českých zemích se v dané době setkáváme s určitým náboženským varem a snahou o obrodu duchovního života. Je však otázkou, zda lze tyto dvě hnutí spojit pod jediný název, nebo zda se jedná o naprosto odlišné fenomény. Tuto otázku je obtížné rozhodnout a osobně se domnívám, že na základě dnešního stavu bádání to ani není zcela možné. Přes jisté nepochybné paralely (nejčastěji se zmiňuje fakt, že Gerhard Groote, zakladatel nizozemské *devotio moderna*,⁹² pobýval snad v Praze a seznámil se zde s pozdějšími protagonisty české duchovní obrody) jsou zde značné a neodiskutovatelné rozdíly. Především pak chybí jakékoli odborné srovnání textů z českého prostředí s díly nizozemských autorů tohoto směru.⁹³

Zatímco dříve byla tato dvě hnutí spojována a dokonce panoval názor, že tzv. česká *devotio moderna* má své kořeny právě v Nizozemí (a proto byl také pro české hnutí přenesen název *devotio moderna*), v posledních letech se stále častěji setkáváme s názorem opačným.⁹⁴

⁹⁰ SPUNAR, P. K počátkům české devotio moderna. In: *Acta Universitatis Carolinae – Historia Universitatis Carolinae Pragensis* 1991, 31(1), s. 36.

⁹¹ Cf. SOUKUP, P. *Reformní kazatelství a Jakoubek ze Stříbra*, 2011, s. 31.

⁹² Vzhledem k tomu, že tématem této práce je hnutí nové zbožnosti v Čechách, nebudeme se na tomto místě podrobněji zabývat osobou Gerharda Grooteho, zakladatele *devotio moderna* v Nizozemí. Pro podrobnější informace o něm odkazují na AUMANN, J. *Křesťanská spiritualita v katolické tradici*, 2000, s. 155n. Významnou osobou hnutí byl i Tomáš Kempenský, který byl autorem slavného spisu *Imitatio Christi*. K této vynikající osobnosti cf. AUMANN, J. *Křesťanská spiritualita v katolické tradici*, 2000, s. 156-158. K oběma osobnostem cf. BUBEN, M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*, II. díl, 1. svazek, s. 18 a také FRANK, K. S. *Dějiny křesťanského mnišství*, 2003, s. 103.

⁹³ SOUKUP, P. *Reformní kazatelství a Jakoubek ze Stříbra*, 2011, s. 26.

⁹⁴ Tak například Pavel Spunar (SPUNAR, P. Česká devotio moderna – fikce a skutečnost. In: *Listy filologické* 2004, 127, s. 356-370) užívání termínu devotio moderna pro české země zcela odmítl a navrhuje mluvit o augustiniánské zbožnosti, aby tak byla zohledněna role augustiniánských kanonií v duchovních dějinách 14. století a zároveň se tak chce vyhnout nepřipadnému přenášení pojmosloví z Nizozemí. Podrobný rozbor tohoto

Nizozemské hnutí v prvních fázích svého rozmachu z českých podnětů spíše čerpalo, než aby je inspirovalo.⁹⁵ Česká nová zbožnost má své vlastní kořeny a reaguje na domácí poměry.⁹⁶

Hnutí, se kterým se ve 14. století v českých zemích setkáváme, můžeme tedy pro účely této práce označit jako *novou augustiniánskou zbožnost*.⁹⁷ Tato zbožnost, na rozdíl od intelektuálního 13. století, pohlceného spory mezi scholastiky, dávala přednost spíše osobnímu a aktivnímu náboženskému prožitku.⁹⁸ V augustiniánských kanoniích, a na prvním místě v mateřském klášteře v Roudnici, se tak kladl důraz na vyváženost mezi potřebami ducha i těla; rozumná životospráva a dobré zdraví byly důležité pro schopnost člověka věnovat se nejen studiu a četbě, ale také činností charitativním.⁹⁹ Pokyny k takovému životu podává roudnický převor Petr Clarificator ve svém spisu *Compendium honeste vite*¹⁰⁰ a toto jeho dílo je dokladem, že roudnický klášter byl opravdu nositelem jakési vlny nové zbožnosti a nového přístupu k životu. Petr ve svém spise neřeší žádné teoretické problémy ani nerozvíjí debaty scholastického ražení, ale soustředí se výhradně na praktický život křesťana. Víra se v jeho pojetí stává osobním citem.¹⁰¹

Tato zbožnost již odmítá exkluzivitu mnišství v přístupu ke spáse, s níž se setkáváme v dřívějších dobách. Hledá se zde střední cesta mezi světským životem a poustevnickou askezí, která však od věřícího vyžaduje, aby jeho nitro bylo stále obráceno k Bohu.

fenoménu včetně dostupné literatury a jejího zhodnocení podává Pavel Soukup (SOUKUP, P. *Reformní kazatelství a Jakoubek ze Stříbra*, 2011, s. 25-43, kapitola *Nová zbožnost v Čechách*). Souhrn literatury k tomuto tématu k dispozici v SPUNAR, P. K počátkům české devotio moderna. In: *Acta Universitatis Carolinae – Historia Universitatis Carolinae Pragensis* 1991, 31(1), s. 35n, úplný přehled publikací staršího data viz DOLS, J. M. E. *Bibliographie der Moderne Devotio*, 1941.

⁹⁵ Cf. FRANZEN, A. *Malé církevní dějiny*, 1995, s. 299.

⁹⁶ Cf. SPUNAR, P. K počátkům české devotio moderna. In: *Acta Universitatis Carolinae – Historia Universitatis Carolinae Pragensis* 1991, 31(1), s. 39.

⁹⁷ Podobné označení užívá i SPUNAR, P. Česká devotio moderna – fikce a skutečnost. In: *Listy filologické* 2004, 127, s. 356-370. Toto označení je tím patřičnější i proto, že i sám zakladatel nizozemské *devotio moderna* G. Groote byl spjat s augustiniány. Cf. HRUDNÍKOVÁ, M. *Řeholní život v českých zemích*, 1997, s. 24.

⁹⁸ Cf. SPUNAR, P. K počátkům české devotio moderna. In: *Acta Universitatis Carolinae – Historia Universitatis Carolinae Pragensis* 1991, 31(1), s. 36.

⁹⁹ Cf. SPUNAR, P. K počátkům české devotio moderna. In: *Acta Universitatis Carolinae – Historia Universitatis Carolinae Pragensis* 1991, 31(1), s. 37n: (kanovníci) „vyvažovali potřeby ducha a těla a na rozdíl od fanatických přímluvců askeze žádali od svých bratří rozumnou životosprávu. Pěstovali osobní hygienu (osobní koupele) a byli přesvědčení o tom, že lidská aktivita a schopnost niterného náboženského prožitku souvisejí s dobrým zdravím. Jak by jinak bylo možno skloubit charitativní činnost s intenzivní četbou a studiem?“

¹⁰⁰ Cf. SPĚVÁČEK, J. Devotio moderna, Čechy a roudnická reforma (K úsilí o změnu mentalit v období rostoucí krize morálních hodnot). In: *Mediaevalia historica bohemica* 1995, 4, s. 187.

¹⁰¹ Cf. SPUNAR, P. K počátkům české devotio moderna. In: *Acta Universitatis Carolinae – Historia Universitatis Carolinae Pragensis* 1991, 31(1), s. 38.

V soukromí se také mohou odehrávat úkony osobní zbožnosti; nitro člověka se stává tzv. kartouzou srdce, jak píše Petr Clarifactor.¹⁰² Ten ve svém spise *Compendium honeste vite* také doporučuje řeholníkům časté přijímání eucharistie, které bylo jedním z významných rysů *devotio moderna* i v Nizozemí.¹⁰³ S tímto koresponduje i fakt, že na synodálním usnesení vydaného z popudu arcibiskupa Jana z Jenštejna v červnu roku 1391¹⁰⁴ bylo dovoleno přijímat tělo Kristovo kdykoli každému, kdo se vyzpovídá z hříchů, byl svátosti hoden a toužil po ní.¹⁰⁵

Ale zde, v klášteře augustiniánů kanovníků v Roudnici, se nesetkáváme s programovým šířením této vlastní zbožnosti směrem k lidem mimo klášter, tak jak je tomu v Nizozemí.¹⁰⁶ Nemáme žádné důkazy a dokonce ani nepřímé zprávy o tom, že by se kanovníci pokoušeli o evangelizaci a duchovní povznesení laiků více, než jako to bylo běžné v jiných kláštorech tohoto řádu. To je patrně také důvodem, proč se hnutí nové augustiniánské zbožnosti neodráží v kazatelské činnosti,¹⁰⁷ jak bychom jistě mohli očekávat, pokud by cílem kanovníků bylo šíření nového směru mezi lid. Ani sbírka kázání s názvem *Confundarius minor*, jejímž autorem je kanovník Matouš Beran, se v zásadě nijak neliší od jiných děl tohoto žánru.¹⁰⁸ „Čeští augustiniáni nikterak nepohrdali kázáním, avšak ani do něj nepromítali nějaký specifický duchovní program. Ostatně hlavní poselství jejich spirituality – individuální zbožnost – bylo nesnadné šířit z kazatelny; vhodnějším médiem tu byla spíše zbožná lektura.“¹⁰⁹ V centru tohoto směru tak není kazatelství, ale spíše osobní meditace a také přijímání svátostí. „Slovo, i když v jazykově zlidovělé psané verzi nebo verzi

¹⁰² Cf. SOUKUP, P. *Reformní kazatelství a Jakoubek ze Stříbra*, 2011, s. 39: „Křesťan je ovšem povinen mít Boha neustále na paměti, zbožné úkony se mají odehrávat především v jeho nitru – Petr Clarifactor v této souvislosti hovoří o kartouze srdce (karthusia cordialis). Uměřenost, introspekce, modtliba a ustavičnost, zkrátka religiosita prostá excesů odpovídá pojetí nizozemského hnutí *devotio moderna*.“

¹⁰³ Cf. HLEDÍKOVÁ, Z. O “*Devotio moderna*” trochu jinak. In: H. KRMÍČKOVÁ, ed. et al. *Querite primum regnum Dei. Sborník příspěvků k poctě Jany Nechutové*, 2006, s. 411.

¹⁰⁴ Cf. POLC, J.V. a Z. HLEDÍKOVÁ. *Pražské synody a koncily předhusitské doby*, 2002, s. 254.

¹⁰⁵ Cf. HLEDÍKOVÁ, Z. O “*Devotio moderna*” trochu jinak. In: H. KRMÍČKOVÁ, ed. et al. *Querite primum regnum Dei. Sborník příspěvků k poctě Jany Nechutové*, 2006, s. 413.

¹⁰⁶ Cf. SOUKUP, P. *Reformní kazatelství a Jakoubek ze Stříbra*, 2011, s. 39.

¹⁰⁷ Cf. SOUKUP, P. *Reformní kazatelství a Jakoubek ze Stříbra*, 2011, s. 41 a 43.

¹⁰⁸ Až doposud však neexistuje žádná edice tohoto díla, takže jeho přesné zhodnocení je obtížné. Můžeme tedy charakter tohoto spisu spíše jen odhadovat, ale s jistotou se budeme moci vyjádřit až po hlubším prozkoumání tohoto spisku.

¹⁰⁹ SOUKUP, P. *Reformní kazatelství a Jakoubek ze Stříbra*, 2011, s. 42.

kazatelské, je patřičně zdůrazněné, ale není prioritní. Zůstává jen pomocným, připravujícím prostředkem, tím působícím je eucharistie.“¹¹⁰

Jaké tedy byly důležité rysy hnutí nové augustiniánské zbožnosti? Obecně bývá nizozemská *devotio moderna* spojována především s důrazem na časté přijímání eucharistie, dále s důležitostí znalosti Bible, s vnitřním hlubokým prožívání liturgie a také s mariánským kultem; pozornost byla věnována i praktickému projevení lásky k bližnímu, a to především formou charitativních institucí.¹¹¹ Tyto praktické rysy však nemůžeme v souvislosti s klášteřem augustiniánů kanovníků v Roudnici dokázat; v dochovaných spisech se se zmínkami o tomto praktickém programu nesetkáváme. Osobně se však domnívám, že v klášteře v Roudnici můžeme nalézt pouze některé vnitřní rysy nové zbožnosti. Mám zde na mysli především odklon od obsahově vyprázdněných rituálů směrem k jednoduché, ale o to silnější zbožnosti vnitřní, která nakonec vede k hlubokému spojení duše s Bohem.¹¹²

2.6 Zničení kláštera a další osudy roudnických kanovníků

Klášteř vzkvétal až do doby husitských bouří. Hned na počátku této turbulentní doby král Zikmund z finančních důvodů zastavil některé z klášterních statků. V květnu roku 1421 Jan Žižka při své cestě od Litoměřic táhl přes Roudnici. Arcibiskup Konrád z Vechty poskytl husitskému vojsku veškerý proviant výměnou za slib, že město bude ušetřeno.¹¹³ Ani toto opatření však konvent augustiniánů kanovníků nezachránilo; husitské vojsko totiž svůj slib nedodrželo a Žižka pobořil v Roudnici augustiniánský klášter a kostel; klášter spolu s proboštským domem byl zapálen.¹¹⁴ Obě budovy byly zcela zničeny a probošt Valdemar zahynul.¹¹⁵ Průchod husitského vojska přes Roudnici líčí kronikář Vavřinec z Březové:

¹¹⁰ HLEDÍKOVÁ, Z. O “*Devotio moderna*” trochu jinak. In: H. KRMÍČKOVÁ, ed. et al. *Querite primum regnum Dei. Sborník příspěvků k poctě Jany Nechutové*, 2006, s. 415.

¹¹¹ Cf. KRAFL, P., P. MUTLOVÁ a D. STEHLÍKOVÁ. *Řeholní kanovníci sv. Augustina v Lanškrouně*, 2010, s. 40.

¹¹² Cf. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin*, 1987, s. 212. Cf. také GILLES, A. *Lidé víry*, 1994, s. 173: „Důsledkem stále většího vlivu *devotio moderna* byl konec éry spekulativního mysticismu a scholastické spekulativní analýzy velkých teologických otázek. Subjektivní pocity a osobní zkušenost Krista v srdci jednotlivce se staly prubířským kamenem spirituality pozdního středověku.“

¹¹³ Cf. KADLEC, J. *Katoličtí exulanti čeští doby husitské*, 1990, s. 43n.

¹¹⁴ Cf. BARTOŠ, F. M. *Husitská revoluce. I. Doba Žižkova. 1415-1426*. Cf. také BUBEN, M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*, II. díl, 1. svazek, 2003, s. 23.

¹¹⁵ BUBEN, M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*, II. díl, 1. svazek, 2003, s. 23n.

*Deinde Rudnicz pertransivit et non obstante, quo turba eius ab archiepiscopo fuisset in necessitatibus provisiva, monasterium in parte rupit et domum prepositi combussit imaginibus non parcelo, calices cum ornatis inde auferendo. Pragenses vero XXIX die Magii se de civitate Lithomierzicz intromiserunt et dominum Hynkonem de Kolsteyn en eadem capitaneum prefecerunt.*¹¹⁶

Pouze čtyři z roudnických kanovníků odpřísáhli pražské artikuly, všichni ostatní museli odejít do exilu. Roudnický probošt Jan, který toho času pobýval na hradě Střekov, pro své kanovníky vystavil doporučení pro představené jiných klášterů, aby je vlídně přijali. Kanovníci tedy opustili svůj klášter; někteří šli na západ do Erfurtu, jiní na východ do Vratislavi a Zaháně.

O jejich pobytu v exilu máme skrovné zprávy. Po smrti probošta Jana, který zemřel na hradě Střekově 20.10.1430, si v roce 1430 zvolili kanovníci v Erfurtu v kapli sv. Mikuláše jako svého nového představeného svého spolubratra Matěje Vrabce, který byl confirmován 26.1.1431 a nakonec dožil v klášteře augustiniánů kanovníků Na písku (In arena) ve Vratislavi. Víme, že se volby účastnili převor Tomáš, kantor Jan, Matouš Beran, Jiří z Velvar a někteří další kanovníci.¹¹⁷

O pobytu některých členů kláštera v Erfurtu máme některé doklady i z pozdější doby. Jediný doklad pro nás představuje věta zachovaná v rukopise NK I F 35, který dopsal kanovník Matouš Beran 12. května roku 1431 v Erfurtu.¹¹⁸ Podobně se vyjadřuje i ve svém spisu *Pulmentarius*, kde připomíná své mnohaleté vyhnanství.¹¹⁹ O pobytu Matouše Berana máme doklady i z některých oficiálních záznamů erfurtské univerzity, kde působil jako

¹¹⁶ Vavřinec z Březové: *Husitská kronika* (FRB V, s. 483). „Potom protáhl Roudnicí a přesto, že arcibiskup opatřil jeho vojsku potřeby, zbořil částečně klášter a spálil dům proboštův, neušetřiv obrazů a pobrav odtamtud kalichy a ornáty. Pražané se pak 29. dne května uvázali v město Litoměřice a ustanovili v něm hejtmanem pana Hynka z Koldštejna.“ (překlad F. Heřmanský)

¹¹⁷ Cf. KADLEC, J. *Katoličtí exulanti čeští doby husitské*, 1990, s. 44. O tomto nově zvoleném představeném máme bohužel jen relativně skrovné zprávy V r. 1428 si Matěj opsal „in Monte Sereno” *Adami Summulam versificatam* (rukopis NK III D 16, fol. 218r-324r). Mons Serenus je zřejmě augustiniánský klášter Petersberg (jinak též Lauterberg) severně od Halle.

¹¹⁸ Rukopis NK I F 35, fol. 484r: „Et hec breviter collecta sufficiant pro nostro Confundario supplendo. Per me fr. M. Ber exulem canonicum regularem de Rudnicz manu mea propria scripta per multa annorum tempora per diversas terras et loca per varia et mira exemplaria ad laudem et gloriam Dei omnipotens et omnium sanctorum et utilitatem omnium christianorum a. D. 1431 sabbato post ascensionem Dom. in Erfordia in domo pauperum.” O tomto viz dále.

¹¹⁹ Rukopis z Knihovny pražské metropolitní kapituly N LIII, fol. 319r: „Sic ergo igitur fr. M. Ber., canonicus regularis de Rudnicz, iam multis annis exul, de propriis degens in partibus alienis, hunc tractatum cyrurgie cum aliis in hoc libello diversarum materiarum collegi.” O tomto viz dále.

profesor.¹²⁰ Sám o sobě hovoří kanovník Matouš jako o *membrum quoddam inutile medicine alme universitatis erfordensis*.¹²¹

Zatímco tedy část roudnických kanovníků odešla do Erfurtu, jiní byli vlídně přijati v klášteře augustiniánů kanovníků Na písku (In arena) ve Vratislavi, kam také přenesli většinu cenností z roudnického kláštera. Někteří odešli také do kláštera v Zaháni.¹²² Nepřímým dokladem o působení kanovníků z Roudnice v Polsku může být i vratislavský rukopis Nového Zákona, kde jsou mezi latinským textem na některých místech glosy v češtině.¹²³ Významným dokladem o pobytu kanovníků v Zaháni je kupříkladu misál, který zde napsal v letech 1422-1424 kanovník Martin, který svou práci uzavírá takto: *Finitum est a. D. 1424 per manus fratris Martini canonici regularis in Rudnicz ..., exulantis vero in Zagano cum fratribus*.¹²⁴

Během svého pobytu v exilu museli kanovníci z existenčních důvodů prodat některé cenné předměty z klášterního majetku. Kromě knih, o nichž ještě bude řeč v následujících kapitolách, prodal kupříkladu probošt Matěj Vrabec v roce 1431 vratislavskému proboštu Joštovi stříbrný a pozlacený obraz sv. Jana Evangelisty a kaziměřskému klášteru Božího Těla byl odprodán obraz Panny Marie připisovaný samotnému sv. Lukáši.¹²⁵ Tento prodej máme doložený z kroniky kláštera Na písku: *Item eodem anno (1431) dominus Iodocus abbas emit a venerabili domino Mathia, preposito de Rudnicz, quandam ymaginem argenteam et deauratam sancti Iohannis ewangeliste*.¹²⁶

¹²⁰ Cf. KLEINEIDAM, E., *Universitas studii Erfordensis* I, s. 329-330. Cf. také KADLEC, J. *Katoličtí exulanti čeští doby husitské*, 1990, s. 44.

¹²¹ Rukopis Knihovny pražské metropolitní knihovny N 53, fol. 109r: „neužitečná část univerzity v Erfurtu“ O tomto viz dále.

¹²² Cf. MACHILEK, F. *Ludolf von Sagan und seine Stellung in der Auseinandersetzung um Konziliarismus und Hussitismus*, 1967, s. 55-56. Viz též MACHILEK, F. *Die Augustiner-Chorherren in Böhmen und Mähren*. In: *Archiv für Kirchengeschichte von Böhmen – Mähren – Schlesien* 1976, 4, s. 123n.

¹²³ Rukopis Univerzitní knihovny ve Wroclawi I Q 6. Cf. také KADLEC, J. *Katoličtí exulanti čeští doby husitské*, 1990, s. 45.

¹²⁴ Rukopis Univerzitní knihovny ve Wroclawi I F 343: „Já, bratr Martin, řeholní kanovník z Roudnice, jsem tento spis dokončil léta Páně 1424 vlastní rukou, když jsem byl právě s ostatními bratry v exilu v Zaháni.“

¹²⁵ Cf. KADLEC, J. *Katoličtí exulanti čeští doby husitské*, 1990, s. 45. Cf. také BUBEN, M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*, II. díl, 1. svazek, 2003, s. 24.

¹²⁶ *Chronica abbatorum Beatae Virginis in Arena*. In: *Scriptores rerum Silesiacarum* 2 (ed. G. A. STENZEL), s. 223n: „V tomtěž roce (sc. 1431) pan opat Iodocus koupil od ctihodného pana Matouše, představeného z Roudnice, jakýsi stříbrný a pozlacený obraz svatého Jana evangelisty.“

Kláster Na písku byl s roudnickým konventem v dobrých vztazích. O tom svědčí i fakt, že v roce 1439 v tomto vratislavském klášteře probíhala vizitace, na níž se z pověření vratislavského biskupa Konráda podílel probošt Petr z augustiniánského kláštera v Sadské, probošt Remigius z kláštera v Jaroměři a také roudnický probošt Matěj Vrabec. Snad díky působení těchto tří proboštů nakonec došlo k tomu, že se vratislavský augustiniánský klášter vymanil ze své dosavadní kongregace a připojil se ke kongregaci roudnické. O tom se zmiňuje i kronika tohoto kláštera.¹²⁷

Do Roudnice se kanovníci po skončení husitských bouří vrátili, ale našli svůj konvent zcela zničený (po husitském drancování klášter ještě třikrát vyhořel, v letech 1425, 1434 a 1439)¹²⁸ a komplex klášterních budov byl obnoven jen částečně. Navrátilci neměli zpočátku ani kde bydlet. Klášter byl nicméně obnoven a na nějakou dobu znovu ožil. Již roku 1467 se Roudnice vzdala Jiřímu z Poděbrad a řeholníci znovu svůj klášter opustili.¹²⁹

Máme některé skrovné doklady o dalších osudech některých členů kláštera. Víme, že kanovník Jan Morávek pobýval nějakou dobu ve Vitorazi, kde si v roce 1470 opsal traktát Mikuláše de Blonia *De administrandis rite sacramentis ecclesiasticis, de celebrandis sacris missarum sollempniis et censuris ecclesiasticis canonice observandis*. Tento traktát¹³⁰ spolu s dalšími rukopisy roudnického původu¹³¹ později zanechal v Třeboni, kde našel útulek v

¹²⁷ Cf. *Chronica abbatum Beatae Mariae Virginis in Arena*. In: *Scriptores rerum Silesiacarum 2* (ed. G. A. STENZEL), s. 230: „... in festo beati Ieronimi confessoris anno sequenti, scilicet MCCCCXL, prefatus reverendus pater dominus Conradus, episcopus Wratislaviensis, ... dominum Iodocum abbatem et successores suos abbates necnon conventum et omnes prepositos et fratres monasterio subiectos, ad hoc coram eo humiliter genua flectentes, a prioribus et antiquis statuis et ab obediencia monasterii et ordinis Arrovasiensis absolvit et absolutos pronuncciat; deinde ipsa nova statuta cum rubrica eis presentavit, que ipsi humiliter et reverenter susceperunt ...“ Cf. také KADLEC, J. *Katoličtí exulanti čeští doby husitské*, 1990, s. 46. Cf. také ZIBERMAYR, I. Zur Geschichte des Raudnitzer Reform. In: *Mitteilungen des österreichischen Instituts für Geschichte* 1929, 11, s. 340.

¹²⁸ Cf. *Ze starých letopisů českých*, 1980, s. 138: „Téhož roku (sc.1439) vyhořela větší část Roudnice a velká věž na Hradě a také několik pěkných domů v Novém Městě pražském na Koňském trhu a také sladovna.“

¹²⁹ Cf. *Ze starých letopisů českých*, 1980, s. 194: (Roku 1467) „král (sc. Jiří z Poděbrad) se svými věrnými pány shromáždil vojsko a hned v týdně po sv. Jiří (23. duben) oblehl tyto hrady: Roudnici, Hradištka u Roudnice, Šternberk, Konopiště, Lešno, Kostelec na Sázavě a Hradečtí obelhli panu Zajicovi Vřešťov. Roudnici obléhali přes čtvrt roku, až ji nakonec dobyli.“ Cf. také VLČEK, P., P. SOMMER a D. FOLTÝN. *Encyklopedie českých klášterů*, 1997, s. 623.

¹³⁰ Rukopis NK I E 31.

¹³¹ Rukopisy NK I D 38, I F 7, I F 35, I F 36 a VII C 23.

tamním augustiniánském klášteře.¹³² V tomto klášteře byl také vlídně přijat roudnický převor Valentin, který zde 8. ledna 1472 také zemřel.¹³³

Probošt Matěj zemřel 11. září 1472 v exilu v Budyni nad Ohří pod ochranou představitele zelenohorské jednoty, pana Jana Zajíce z Házmburka.¹³⁴ U něj také uschoval zbylé cennosti roudnického kláštera. Vzhledem k tomu, že definitivním odchodem kanovníků v podstatě roudnická kanonie zanikla, byl titul probošta přenesen na roudnického faráře.¹³⁵ Roudnické nekrologium také končí v závěru 15. století.

Z právě uvedené historie kláštera lze alespoň částečně zrekonstruovat jména proboštů roudnického kláštera: Od roku 1334 byl v úřadu probošt Jan, rok úmrtí neznáme. V roce 1338 nastoupil probošt Vít. V následujících desetiletích zůstávají jména proboštů neznáma; víme, že v roce 1383 umírá probošt Mikuláš. Po něm nastoupil probošt Matěj, který zemřel 30. května roku 1400. Po něm zřejmě nastoupil probošt Jan, ale přesné roky jeho působení neznáme. Do roku 1421 působil probošt Valdemar; po něm probošt Jan, který zemřel 20. října roku 1430. Následuje mnohaleté působení Matěje Vrabce, který umírá až 11. září roku 1472. Poslední nám známý roudnický probošt je Mikuláš, který zemřel v roce 1474.¹³⁶

Ostatní kláštery roudnické kongregace postihl stejný či podobný osud jako mateřský konvent v Roudnici. Většina klášterů byla zničena; kanovníci se do některých z nich vrátili, jiné konventy zůstaly opuštěny. Světlou výjimkou byl jen klášter v Třeboni, který unikl zničení.¹³⁷ Řád augustiniánů kanovníků však již po husitských válkách nikdy nedosáhl svého dřívějšího významu.

¹³² Cf. KADLEC, J. *Katoličtí exulanti čeští doby husitské*, 1990, s. 46.

¹³³ Cf. Rukopis NK I G 11a, fol. 67r.

¹³⁴ Doklad o tom máme v rukopise NK XIX B 3, fol. 102v. Cf. také KADLEC, J. *Katoličtí exulanti čeští doby husitské*, 1990, s. 45n.

¹³⁵ Cf. KUČA, K. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, 2004, VI. díl – Pro – Sto, s. 397: „Po zániku kanonie byl titul probošta přenesen na roudnického faráře, proto se i kostel nadále nazýval proboštským.“

¹³⁶ Cf. BUBEN, M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*, II. díl, 1. svazek, 2003, s. 24.

¹³⁷ Osudy jednotlivých klášterů v době husitských bouří se podrobně zabývá KADLEC, J. *Katoličtí exulanti čeští doby husitské*, 1990, s. 43-49.

3. Knihovna kláštera v Roudnici

V této kapitole se budeme zabývat knihovnou v klášteře augustiniánů kanovníků v Roudnici. Zatímco v době, kterou zde sledujeme, tedy zhruba od poloviny 14. století do počátku husitských bouří, se knihovny dříve do českých zemí uvedených řádů již tak rychle nevyvíjejí a spíše stagnují, v případě nových řádů, a to zejména augustiniánů kanovníků, pozorujeme znatelný a rychlý rozvoj jejich klášterních knihoven.¹³⁸ Augustiniáni kanovníci kladli velký důraz na vzdělávání a studium, jak jsme se o tom zmínili již v předchozí kapitole v souvislosti s rozdělením společného dormitáře. Proto také byla klášterní knihovna v Roudnici zřejmě budována velmi pečlivě a sbírka byla na tehdejší dobu pravděpodobně poměrně rozsáhlá. „I tehdejší knihovnu je tedy třeba chápat jako živý, stále rostoucí a vyvíjející se organismus, jenž se nemohl spokojit s dosažením určité úrovně, nýbrž musel kráčet vpřed a stále se vyvíjet.“¹³⁹

Studium středověké knihovny je záležitost nesnadná a složitá.¹⁴⁰ Základní obtíž tkví především v neúplnosti dochování rukopisů knihovny; středověké knihovny se v původním stavu dochovaly jen ve výjimečných případech.¹⁴¹ Nepřímých dobových pramenů o

¹³⁸ Cf. HLAVÁČEK, I. *Úvod do latinské kodikologie*, 1994, s. 35: „Ve větší či menší míře existovaly a se vyvíjely všechny knihovny církevních institucí. Je ovšem možno pozorovat, že řada z nich zřetelně stagnovala..., jiné naopak prožívaly dobu svého rozkvětu. K první skupině patřily zřejmě povětšinou knihovny starých řádů: benediktinů, premonstrátů, cisterciáků, o nichž je jen málo zpráv. Naopak knihovny kartuziánské, augustiniánů-poustevníků, jakož i augustiniánů-kanovníků můžeme sledovat v značném kvalitativním i kvantitativním rozvoji. Po této stránce poněkud primitivnější soupisy jsou k dispozici v jiných větších knihovnách, jež ale mají častěji bezprostřední knihovnický charakter, tj. byly dělány nikoliv pro evidenci majetkovou, nýbrž knihovní, a tak uvádějí např. incipity a explicity celých kodexů, někdy dokonce jednotlivých děl rukopisů sborníkového charakteru. Tak je tomu zejména u soupisů knihovny augustiniánů-poustevníků u sv. Tomáše na Malé Straně, jež v desetiletí před husitskou revolucí evidují přes 160 knihovních jednotek a kde ovšem tradice knihovní kultury je staršího data... i augustiniánů-kanovníků v Třeboni, kteří zažili v době Václava IV. snad největší rozmach (v rozpětí let od kol. 1395-1415 se počet knih ze 135 zvýšil na více než 300 svazků). Pozadu nezůstával ani mateřský klášter augustiniánů-kanovníků v Roudnici, jak o tom svědčí zejména imponující, dodnes dochované zbytky v knihovně Národního muzea v Praze.“ Cf. také HLAVÁČEK, I. Studie k dějinám knihoven v českém státě v době předhusitské I. Knihovna kláštera třeboňského v rámci knihoven českých augustiniánských klášterů. In: *Knihy a knihovny v českém středověku*, 2005, s. 158 a s. 161.

¹³⁹ HLAVÁČEK, I. Studie k dějinám knihoven v českém státě v době předhusitské I. Knihovna kláštera třeboňského v rámci knihoven českých augustiniánských klášterů. In: *Knihy a knihovny v českém středověku*, 2005, s. 158.

¹⁴⁰ K tématu středověkých knihoven cf. např. PARKES, N.R. a M.B. WATSON, eds. *Medieval Scribes, Manuscripts and Libraries: Essays Presented to N. R. Ker*, 1978, zvl. s. 129 – 140; ROUSE R.H. a M.A. ROUSE. *Manuscripts and their makers (Commercial Book Producers in Medieval Paris 1200 – 1500)*, 2000; SHAILOR, B.A. *The medieval book*, 1994; HLAVÁČEK, I., Přehledné dějiny českých a moravských knihoven do počátku novověku (cca 1526), in: J. CEJPEK a kol., *Dějiny knihoven a knihovnictví*, 2002, s. 79-114; HLAVÁČEK, I., Rukopisy, jejich funkce a čtenáři v českém státě od nejstarších dob do husitství (Stručný nástin problematiky). In: *Studie o rukopisech* 1973, 12, s. 33-51.

¹⁴¹ Cf. HLAVÁČEK, I. O studiu středověkých knihovních katalogů. In: *Acta universitatis Carolinae* 1958, s. 179.

knihovnách bývá jen velmi malé množství, a tak výzkum středověké knihovny často připomíná detailní, někdy až detektivní práci.¹⁴²

Z jakého materiálu tedy v této naší práci můžeme vycházet? Základní materiálem pro výzkum jsou samotné rukopisy, na kterých často nacházíme vlastnické poznámky, starší signatury, poznámky písařů i pozdějších majitelů rukopisů. Všechny tyto jednotlivosti nás mohou v naší badatelské práci vést. Zároveň je nutné přihlídnout i k dalším dokladům o obsahu knihovny a donacích knih, samozřejmě pokud existují. Zde hraje nejvýznamnější roli roudnické nekrologium, kde jsou zaznamenány dary rukopisů pro klášterní knihovnu; tento zdroj se tak pro nás stává jedinečným vodítkem. Musíme také přihlížet i k nepřímým pramenům, které se zmiňují o knihovně v klášteře v Roudnici, přestože těchto zmínek je poměrně malé množství a v podstatě jen potvrzují informace získané z dříve zmíněných pramenů.¹⁴³

3.1 Počátky knihovny

Knihovna kláštera augustiniánů kanovníků v Roudnici vznikla zároveň s klášteřem. Významná byla pro počátky knihovny zejména bohatá knižní donace zakladatele kláštera. Biskup Jan IV. z Dražic totiž svého dlouhého pobytu ve Francii využil i k nákupu rukopisů a klášteru v Roudnici daroval knihy, které ve Francii nakoupil.¹⁴⁴ Jedná se zejména o knihy, které byly nutnou výbavou každého konventu, jde tedy zvl. o rukopisy liturgické, dále také o rukopisy obecně teologické či kanonistické. Rukopisy francouzského původu, které se staly základem klášterní knihovny, jsou skvěle provedeny, většinou rovněž iluminovány.

Nejvýznamnějším rukopisem z těch, které biskup Jan přivezl z Francie, je tzv. *Byblia fundatoris* (rukopis KNM XV A 6). Zde máme také doklad tohoto knižního daru. Na konci svazku, na foliu 419, je totiž darovací zápis, v němž se říká, že tuto bibli daroval biskup r. 1336 klášteru v Roudnici. Kniha je velmi bohatě iluminována, a to zejména miniaturami,

¹⁴² K problematice výzkumu středověkých knihoven v obecnějším měřítku cf. HLAVÁČEK, I. O studiu středověkých knihovnických katalogů. In: *Acta universitatis Carolinae* 1958, s. 179-193.

¹⁴³ Cf. HLAVÁČEK, I. Studie k dějinám knihoven v českém státě v době předhusitské I. Knihovna kláštera třeboňského v rámci knihoven českých augustiniánských klášterů. In: *Knihy a knihovny v českém středověku*, 2005, s. 188n.

¹⁴⁴ Cf. VYSKOČIL, J. K. *Arnošt z Pardubic a jeho doba*, 1947, s. 468. Cf. také BOHATEC, M. *Skryté poklady*, Praha 1970, s. 60.

kteřé svědčí o francouzském původu. V ornamentu jsou časté lilie, které jsou typické pro francouzskou školu.¹⁴⁵

Dalším rukopisem z této skupiny je Durantovo *Speculum iudicale* (rukopis KNM XII A 11). Kromě vlastnické poznámky kláštera v Roudnici na prvním foliu je navíc poznámka na fol. 141v *domini Johannis de Boemia* a také je zde nakreslen znak biskupa Jana IV. z Dražic, který však zřejmě byl domalován až v pozdější době.¹⁴⁶ Způsob provedení rukopisu rovněž odpovídá francouzskému prostředí.

Do skupiny iluminovaných rukopisů francouzského původu patří rovněž rukopis KNM XVII A 5.¹⁴⁷ Tento kanonistický sborník se ovšem zřejmě nedochoval v původní podobě; vznikl pozdějším svázáním několika samostatných děl, o čemž svědčí rozdílný styl písma i výzdoby, která dokonce v některých částech zcela chybí. V jediném kodexu je svázáno *Repertorium decreti*, traktát *De eleccione* od Viléma z Mandgout, *Repertorium* Viléma Duranta a postila *Super decretalis* od Bernarda Campostelana. Na fol. 141v je pro nás významný vlastnický přípisek *Johannis de Boemia*. V tomto rukopise je na fol. 154 poznámka o tom, že byl koupen v Avignonu.¹⁴⁸

Rukopis KNM XVII B 9 je také kanonistický sborník, který zahrnuje Summu od Gottreda de Trano, dále Distinkce Petra de Samsone a traktát od Petra de Boactenis s názvem *Summula de libellis super omnibus accionibus*. Samostatné sešity s jednotlivými spisy byly

¹⁴⁵ Cf. DVOŘÁK, M. *Die illuminatoren des Johann von Neumarkt*. 1901, s. 44. Cf. také CHALOUPECKÝ, V. Jan IV. z Dražic, poslední biskup Pražský: studie kulturně historická. In: *Časopis Společnosti přátel starožitností českých v Praze* 1908, 16, s. 189. Cf. také STESKAL, K. Iluminované bible v Čechách a jejich vztah k západoevropské knižní malbě. In: H. PALISOVÁ a D. PAPOUŠEK, eds. *Česká bible v dějinách evropské kultury*, 1994, s. 99n.

¹⁴⁶ Tak DVOŘÁK, M. *Die illuminatoren des Johann von Neumarkt*. 1901, s. 45. Cf. také DVOŘÁK, M. Knihovna Augustiniánského kláštera v Roudnici. Příspěvek k dějinám malířství miniaturního. In: *Český časopis historický* 1900, 6(2), s. 123.

¹⁴⁷ Cf. DVOŘÁK, M. *Die illuminatoren des Johann von Neumarkt*. 1901, s. 45.

¹⁴⁸ CHALOUPECKÝ, V. Jan IV. z Dražic, poslední biskup Pražský: studie kulturně historická. In: *Časopis Společnosti přátel starožitností českých v Praze* 1908, 16, s. 190n přepisuje takto: Die ultimo mensis decembris pontificatu etc XVII indyccione prima personaliter constitutus in presencia mea, notarii Wderici et testium subscriptorum Otholymus de Moduecia Medyalen. Dyocesis stacionarius in curia romana r congronit se recepisse duos florenos aureos cum dimidio a magistro Wolklino, canonico sancti Egidii Pragen. Pro vendicione cuiusdam libris nominati Maudagot, qui incipit in prima columpna in secundo folio in textu „Erit per litteras“ et finit in eadem columpna „coram“, et promittit de vicio et evicione predictum Wolklinum reddere indempnem, presentibus domino Petro Berboni presbitero Lemovicen. Dyocesis et Albrico Sbercelli de Sancto Desiderio clerico, notario publico auctoritate imperiali, Cathalenensis dyocesis et me Widerico de Luberduno, clerico, auctoritate imperiali notario, Tulen. Dyocesis.

spojeny při svázání ve Vratislavi. Výzdoba svědčí spíše o italském původu, ale přesto může být rukopis i francouzské provenience.¹⁴⁹

Dále do skupiny rukopisů francouzského původu můžeme zařadit miniaturami zdobený rukopis KNM XII A 3, který obsahuje druhou část díla *Milleloquium s. Augustini* od Bartoloměje z Urbina¹⁵⁰ a také rukopis KNM XII C 8, v němž nalézáme traktát *De declaratione difficilium dictorum et dictionum in theologia* od Armanda de Bello Visu.¹⁵¹ Dále se jedná o patristický sborník na rukopisu KNM XII A 6 se spisy Augustina a Anselma, který je zdoben četnými miniaturami, a o rukopis KNM XVI B 6, v němž jsou vybraná díla Tomáše Akvinského.¹⁵²

Iluminované jsou i tři rukopisy biblických glos. Je to rukopis KNM XV D 1 zachycující *Glossa ordinaria super minores prophetas*,¹⁵³ dále rukopis KNM XIV A 11 obsahující *Glossa ordinaria in Ezechielem et Daniele*,¹⁵⁴ který je zdoben miniaturami, a rukopis KNM XII B 12, kde nacházíme text *Glossa ordinaria super parabolas Salomonis*,¹⁵⁵ který je zdoben bohatými iniciálami. Podobně je zdoben i rukopis KNM XII C 13 s textem velmi známých Sentencí od Petra Lombarda.¹⁵⁶

¹⁴⁹ Cf. DVOŘÁK, M. *Die illuminatoren des Johann von Neumarkt*. 1901, s. 45. Cf. BARTOŠ, F. M. Z dějin rukopisné sbírky zámku březnického. In: *Časopis národního muzea* 1927, 101, s. 213 a HLAVÁČEK, I. *Středověké soupisy knih a knihoven v českých zemích: příspěvek ke kulturním dějinám českým*. 1966, s. 95. Cf. také CHALOUPECKÝ, V. Jan IV. z Dražic, poslední biskup Pražský: studie kulturně historická. In: *Časopis Společnosti přátel starožitností českých v Praze* 1908, 16, s. 192.

¹⁵⁰ Cf. CHALOUPECKÝ, V. Jan IV. z Dražic, poslední biskup Pražský: studie kulturně historická. In: *Časopis Společnosti přátel starožitností českých v Praze* 1908, 16, s. 192.

¹⁵¹ DVOŘÁK, M. *Die illuminatoren des Johann von Neumarkt*. 1901, s. 45. Cf. také DVOŘÁK, M. Knihovna Augustiniánského kláštera v Roudnici. Příspěvek k dějinám malířství miniaturního. In: *Český časopis historický* 1900, 6(2), s. 124.

¹⁵² DVOŘÁK, M. *Die illuminatoren des Johann von Neumarkt*. 1901, s. 46. Cf. CHALOUPECKÝ, V. Jan IV. z Dražic, poslední biskup Pražský: studie kulturně historická. In: *Časopis Společnosti přátel starožitností českých v Praze* 1908, 16, s. 75.

¹⁵³ DVOŘÁK, M. *Die illuminatoren des Johann von Neumarkt*. 1901, s. 45. Cf. také DVOŘÁK, M. Knihovna Augustiniánského kláštera v Roudnici. Příspěvek k dějinám malířství miniaturního. In: *Český časopis historický* 1900, 6(2), s. 124.

¹⁵⁴ DVOŘÁK, M. *Die illuminatoren des Johann von Neumarkt*. 1901, s. 45. Cf. také DVOŘÁK, M. Knihovna Augustiniánského kláštera v Roudnici. Příspěvek k dějinám malířství miniaturního. In: *Český časopis historický* 1900, 6(2), s. 124.

¹⁵⁵ DVOŘÁK, M. *Die illuminatoren des Johann von Neumarkt*. 1901, s. 45. Cf. také DVOŘÁK, M. Knihovna Augustiniánského kláštera v Roudnici. Příspěvek k dějinám malířství miniaturního. In: *Český časopis historický* 1900, 6(2), s. 124.

¹⁵⁶ DVOŘÁK, M. *Die illuminatoren des Johann von Neumarkt*. 1901, s. 46. Cf. také DVOŘÁK, M. Knihovna Augustiniánského kláštera v Roudnici. Příspěvek k dějinám malířství miniaturního. In: *Český časopis historický* 1900, 6(2), s. 124.

Rukopis XII A 12 je italské provenience, pochází ze 13. století, a obsahuje *Decretum Gratiani*; hlavní text je opatřen poznámkami po stranách folií. Rukopis má bohatou ornamentální výzdobu. Václav Hanka do něj dal vepsat falsifikát jména smyšleného českého iluminátora.¹⁵⁷ Tento rukopis však nebyl zhotoven v českých zemích a vykazuje jasné stopy zahraničního původu. Významná je především promyšlená kompozice jednotlivých folií rukopisu, která předjímá pozdější kompozice nejstarších tištěných knih. Iluminace v tomto rukopisu jsou na vysoké úrovni; jde např. o vyobrazení Krista, který uvádí duše do nebe (fol. 18) nebo Kristovo umučení (fol. 8).

Mezi iluminované rukopisy musíme zařadit také kanonistický sborník (rukopis KNM XVII A 16)¹⁵⁸ a rukopis KNM s dílem Bernarda z Clairvaux se signaturou XII A 15, který je pro dějiny miniaturního malířství významný především pro svou tzv. písarskou ornamentiku.¹⁵⁹

Druhá část textu Písma (*Secunda pars Bibliae ab Isaia propheta usque ad finem*) na rukopisu KNM XII B 13 bývá označována za jeden z významných mezníků českého knižního umění 14. století.¹⁶⁰ Tato bible se nazývá františkánská, protože zřejmě původně pochází z františkánského kláštera u sv. Františka na Starém Městě pražském, kde byla zřejmě iluminována italským umělcem. Můžeme si zde všimnout např. vyobrazení večere Páně v iniciále (fol. 285), nebo krásná iniciála s drolerii (fol. 341v) a bohaté drolerie v patách iniciál (fol. 330, 314 a 359).

Všechny rukopisy, o nichž jsme v této podkapitole hovořili, se staly základem knihovny augustiniánů kanovníků v Roudnici. Tyto rukopisy jsou vesměs francouzského původu a ve Francii byly také biskupem Janem IV. z Dražic zakoupeny. Vzhledem k tomu, že knihovna kláštera v Roudnici nebyla uzavřená vůči vnějšímu světu, ale rukopisy se půjčovaly i za zdi kláštera (viz níže), měly tyto rukopisy velmi významný vliv na vývoj rukopisné iluminace v českých zemích. I přesto, že v českých zemích bylo iluminátorské umění již dříve na poměrně dobré úrovni (připomeňme zde kupříkladu velmi známý Pasionál

¹⁵⁷ Cf. BOHATEC, M. *Skryté poklady: Čtení pro bibliofila*, 1970, s. 24.

¹⁵⁸ K roudnickým iluminovaným rukopisům obecně cf. DVOŘÁK, M. *Knihovna Augustiniánského kláštera v Roudnici. Příspěvek k dějinám malířství miniaturního*. In: *Český časopis historický* 1900, 6(2), s. 123nn, kde se autor podrobně těmito rukopisy zabývá z hlediska dějin miniaturního malířství.

¹⁵⁹ DVOŘÁK, M. *Die illuminatoren des Johann von Neumarkt*, 1901, s. 47n.

¹⁶⁰ Cf. BOHATEC, M. *Skryté poklady: Čtení pro bibliofila*, 1970, s. 24.

abatyše Kunhuty nebo tzv. Velislavovu bibli),¹⁶¹ se skupina rukopisů francouzské provenience stala novým impulsem pro domácí umělce.¹⁶² Tyto rukopisy se vlastně staly jakýmsi vzorem výzdoby rukopisů a umělci českého původu se je pokoušeli napodobovat; v podstatě „sahrály ve vývoji české knižní malby podobnou úlohu jako avignonský mistr Vilém ve stavbě mostů.“¹⁶³

Snaha přiblížit se francouzským originálům je patrná u zpracování iniciál v rukopisu KNM XII A 4, v němž nacházíme Augustinovy *Sermones de expositione in XII prophetas*. Malba honu na zajíce, která je v tomto rukopise zachycena, je provedena podle vzoru z francouzského rukopisu KNM XII C 13.¹⁶⁴ Ve výkladu žaltáře, který je v rukopise KNM XII A 13, nacházíme rovněž malby podle francouzského vzoru.¹⁶⁵

Již kolem roku 1340 získali čeští iluminátoři již dokonalou zručnost a tato doba také představuje vrchol knižní gotické malby.¹⁶⁶ Již dosti dokonalou nápodobu představuje významný rukopis se signaturou KNM XIII B 9,¹⁶⁷ který je obecně nazýván dražický misál či misál Jana z Dražic. Tento rukopis vznikl zřejmě pod přímým dohledem biskupa Jana a je velmi bohatě proveden. V rukopise bohužel chybí vlastnická poznámka, tak obvyklá u mnoha roudnických kodexů, ale ta byla zřejmě v tomto případě na prvním listě, který byl z

¹⁶¹ Cf. FIALA, Z. *Předhusitské Čechy 1310-1419*, 1978, s. 96n: Přivezené rukopisy se staly „předlohami či alespoň vzory pro práci umělců domácích. Nebylo by však správné domnívat se, že domácí knižní malba musila čekat na podněty z francouzského jihu. Již v druhém desetiletí 14. století byly napsány a kolorovanými obrazy vyzdobeny rukopisy pro královnu Elišku Rejčku a na počátku dvacátých let byl dokončen tzv. Pasionál abatyše Kunhuty, s 26 iluminacemi, dílo, které znamená jeden z vrcholů gotické knižní malby v našich zemích a je určitě domácího původu. ... Pro kulturní dějiny mají pak zvláštní význam perem kreslené a kolorované ilustrace Velislavovy bible (kolem r. 1340), které představují další vzestup pozorovací vnímavosti pro skutečnost a každodenní život člověka.“ Téměř doslova stejně popisuje i KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin*, 1987, s. 184.

¹⁶² Cf. TADRA, F. *Kulturní styky Čech s cizinou až do válek husitských*, 1897, s. 369.

¹⁶³ KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin*, 1987, s. 184. Cf. také KROFTA, K. *Čechy do válek husitských*, 1930, s. 64: „I jinak přenášel k nám biskup Jan románskou kulturu, kterou poznal za svého pobytu v Avignoně. Přivezl z Francie mnoho vzácných rukopisů vyzdobených uměleckými miniaturami, které se staly předlohou podobně ozdobeným rukopisům domácím a měly veliký vliv na vývoj českého umění malířského.“

¹⁶⁴ KADLEC, J. Knihovna kláštera řeholních kanovníků svatého Augustina v Roudnici. In: M. POLÍVKA, ed. *Historia docet. Sborník prací k počtě šedesátých narozenin prof. PhDr. Ivana Hlaváčka, CSc.*, 1992, s. 130.

¹⁶⁵ Cf. VYSKOČIL, J. K. *Arnošt z Pardubic a jeho doba*, 1947, s. 468. Cf. také CHALOUPECKÝ, Václav. Jan IV. z Dražic, poslední biskup Pražský: studie kulturně historická. In: *Časopis Společnosti přátel starožitností českých v Praze* 1908, 16, s. 193.

¹⁶⁶ Cf. VYSKOČIL, J. K. *Arnošt z Pardubic a jeho doba*, 1947, s. 468. K otázce vlivu zahraniční, především francouzské iluminace na české miniaturní malířství cf. DVOŘÁK, M. Knihovna Augustiniánského kláštera v Roudnici. Příspěvek k dějinám malířství miniaturního. In: *Český časopis historický* 1900, 6(2), s. 118-131, zvl. s. 118n.

¹⁶⁷ DVOŘÁK, M. *Die illuminatoren des Johann von Neumarkt*. 1901, s. 46. Cf. CHALOUPECKÝ, Václav. Jan IV. z Dražic, poslední biskup Pražský: studie kulturně historická. In: *Časopis Společnosti přátel starožitností českých v Praze* 1908, 16, s. 70 a 76.

rukopisu vytržen. Významný je obraz Golgoty na listu 65, který zachycuje mimo jiné i biskupa Jana i s jeho znakem. V iniciále O na fol. 57 je vmalován červený štít se zlatým dražickým trojlístem; tento motiv se ve výzdobě rukopisu objevuje na více místech.¹⁶⁸

Výzdoba českých rukopisů se nadále odvíjí pod francouzským vlivem, který je pro české umělce zprostředkován právě do Čech přivezenými rukopisy francouzského původu.¹⁶⁹

Můžeme tedy říci, že knihovna v klášteře augustiniánů kanovníků v Roudnici vznikla hned v počátku existence kláštera; základem knihovny se stala donace vzácných knih francouzského původu, které klášteru poskytl jeho zakladatel biskup Jan IV. z Dražic. Nejprve tedy v knihovně byly uchovávány zejména rukopisy, které byly nutné pro chod kláštera; jde zejména o text Písma a různé komentáře k němu, dále knihy liturgické a několik rukopisů díla sv. Augustina. Tyto darované rukopisy byly bohatě iluminovány a představují významný mezník v dějinách českého knižního malířství.

3.2 Budování knihovny

Rozvoj knihovny v Roudnici pokračoval i nadále a to poměrně rychle. Musíme si přitom uvědomovat, že knihovna nově vzniklého kláštera byla vybudována za necelých sto let, a to i přesto, že rukopisy byly ve 14. a 15. století stále velmi cenné¹⁷⁰ a proto bylo třeba do budování knihovny investovat nemalé částky. Kromě samotných materiálů (pergamenu nebo papír, inkoust, kůže a kov na vazbu, případně také barvy, které byly velmi drahé) se do ceny rukopisu promítá především vložená námaha jeho výrobců. Ve 14. století již běžně fungují úzce specializovaní řemeslníci, od výrobců pergamenu, přes písaře až k iluminátorům. Nákup rukopisů byl proto značně nákladnou záležitostí. Nejčastěji se

¹⁶⁸ Tak např. břevna kříže jsou zakončena trojlístem (fol. 30, 54), rovněž je tento motiv spojován s dráky písmen (fol. 315, 350, 337), někdy je užíván také jako výplň prázdného místa. Cf. CHALOUPECKÝ, Václav. Jan IV. z Dražic, poslední biskup Pražský: studie kulturně historická. In: *Časopis Společnosti přátel starožitností českých v Praze* 1908, 16, s.193.

¹⁶⁹ Cf. DVOŘÁK, M. Knihovna Augustiniánského kláštera v Roudnici. Příspěvek k dějinám malířství miniaturního. In: *Český časopis historický* 1900, 6(2), s. 131 a také KADLEC, J. Knihovna kláštera řeholních kanovníků svatého Augustina v Roudnici. In: M. POLÍVKA, ed. *Historia docet. Sborník prací k počtě šedesátých narozenin prof. PhDr. Ivana Hlaváčka, CSc.*, 1992, s. 130: „V malířské výzdobě českých rukopisů miniatury v iniciálách znázorňují téměř veskrze stojícího nebo sedícího autora před psaním stolem, jsou v běžném francouzském slohu. Písmeno přechází v tenký pruh kolem kolumny, který je přerušován uzly a tu a tam ovinut lístky. Na dolním a horním okraji končí pruh spirálami, z nichž vybíhají v podobě rozety úzké podlouhlé listy. Na hrotech listů visí na vlasových stoncích zlaté kapky. Pevládající barvy jsou indigová modř, minium a zlato.“

¹⁷⁰ Podrobněji k cenám rukopisů cf. ŠMAHEL, F. Ceny rukopisných knih. In: *Sborník historický* 1966, 14, s. 5-48.

kupovaly rukopisy italské a francouzské provenience, o nichž jsme se právě zmínili, které byly proslulé výbornou úrovní a krásnými iluminacemi. Obchodovalo se zejména s knihami potřebnými pro náboženský život kláštera, šlo zejména o bible, misály, breviáře a další liturgické knihy.

Významným zdrojem nových rukopisů byla klášterní skriptoria. Podobně jako i jiné řády, například dominikáni či kartuziáni, měli i augustiniáni kanovníci opisování knih zahrnuto do své řehole.¹⁷¹ Proto se členové řádu augustiniánů kanovníků věnovali opisování rukopisů a shromažďování knih poměrně intenzivně a klášterní knihovny tohoto řádu se rychle rozrůstaly.

Nemáme přímé zprávy o tom, jak přesně se knihovna rozvíjela, ale z dochovaných rukopisů můžeme usuzovat, že rozvoj knihovny byl zřejmě dosti rychlý. Víme však s jistotou, že rukopisy nebyly sbírány kvůli své materiální hodnotě, ale byly shromažďovány ze zcela praktických důvodů.¹⁷² Některé knihy, jako například bibli, breviář, misál a další, musel klášter vlastnit z liturgických důvodů, aby mohly být řádně vykonávány bohoslužby a liturgie hodinek, a některé tituly bylo užitečné mít i ve více opisech. Mnohem větší počet rukopisů však kanovníci potřebovali, aby mohli rozvíjet vlastní intelektuální činnost a dále se vzdělávat.¹⁷³ Proto naprostou většinu rukopisů z roudnické knihovny tvoří spisy, které kanovníci běžně užívali buď pro liturgické účely, nebo při studiu.

Přestože základ knihovny tvořily rukopisy francouzské provenience, naprostá většina ostatních rukopisů, kterými byla sbírka postupně rozšiřována, je domácího původu, ať už vznikly přímo v klášterním skriptoriu, nebo je klášter získal darem či koupí. Jak byla ale knihovna nadále budována a z jakých zdrojů byla rozšiřována?

Jedinečným zdrojem informací jsou pro nás donační záznamy, které se dochovaly v nekrologiu roudnického kláštera.¹⁷⁴ Jde o stručné záznamy o dobrodincích kláštera, které se

¹⁷¹ Cf. BOHATCOVÁ, M. a kol. *Česká kniha v proměnách staletí*, 1990, s. 66.

¹⁷² K tomu cf. HLAVÁČEK, I. Studie k dějinám knihoven v českém státě v době předhusitské I. Knihovna kláštera třeboňského v rámci knihoven českých augustiniánských klášterů. In: *Knihy a knihovny v českém středověku. Studie k jejich dějinám do husitství*, 2005, s. 189: Tak jako u ostatních klášterů obou augustiniánských řádů i v Roudnici šlo skoro vesměs o rukopisy funkční povahy, tj. takové, jež svým obsahem sloužily k přímému užítí. Proto se setkáváme téměř vesměs jen s rukopisy současnými době existence kláštera, pokud nejde ovšem o dar, kde samozřejmě rozdíl mohly být, a také byly.

¹⁷³ Podobně byly ve 14. století sestavovány především se zřetelem k praktickým důvodům i další klášterní knihovny na našem území. K tomu cf. např. HLAVÁČEK, I. Studie k dějinám knihoven v českém státě v době předhusitské I. Knihovna kláštera třeboňského v rámci knihoven českých augustiniánských klášterů. In: *Knihy a knihovny v českém středověku. Studie k jejich dějinám do husitství*, 2005.

¹⁷⁴ Nekrologium je v rukopise Národní knihovny XIX B 3, fol. 66-117. Je zachován rovněž pozdější opis nekrologia, v rukopise NK XIX. A. 19, fol. 2v-25r. K záznamům z nekrologia cf. HLAVÁČEK, I. *Středověké*

váží k jednotlivým datům, ale většinou zde (bohužel) není uveden rok. Z těchto záznamů se dozvídáme celkem o čtyřiceti jedna donacích rukopisů, které byly klášteru darovány buď jednotlivě nebo jako větší dar několika rukopisů, a to zřejmě mezi lety 1342 a 1415. Bohužel jsou tyto záznamy dosti neurčité, většinou neuvádějí titul darovaného rukopisu.

Donátoři, kteří jsou v nekrologiu uváděni, jsou jak osoby velmi významné, tak i méně známé. Setkáváme se zde se jménem tří arcibiskupů, a to Arnošta z Pardubic, Jana z Jenštejna a Olbrama ze Škvorce. Dále jsou zde uváděni i nižší církevní hodnostáři, kupříkladu člen pražské kapituly Adam z Nežetic, pražský děkan Dětleb Prokop, Zdeslav, Václav řečený Portulanus, dále je zde zmiňován kazatel Jan Entekel, farář Václav z Žitenic, litoměřický kapitulní děkan Hanko, plebán v Ústí Otto, inkvizitor Martin, kněží Petr a Jan a staroboleslavský kanovník Prokop; je zde také zápis o daru od pana Jana z Dražic, což byl prasynovec biskupa Jana z Dražic. Třetí skupinu donátorů tvoří osoby z Roudnice a jejího okolí, např. probošt roudnické kanonie Mikuláš, sluha kláštera v Roudnici Ulrych řečený Parlbin, rokycanský probošt Michael, roudničtí měšťané Václav a Mikeš, roudnický rychtář Herušek, nebo rytíř Aleš. V nekrologiu je ještě dalších šest obecných zmínek o darování většího množství knih, ale ty již nejsou přesněji popsány.

V případě těchto právě zmíněných knižních darů se v naprosté většině jedná o liturgické knihy, ale jednotlivě je zde zastoupena i právnická, mystická a sermocinální literatura.¹⁷⁵ Většinou byly darovány jedna nebo maximálně dvě knihy současně; výjimku představuje pouze farář Václav z Žitenic, který klášteru odkázal čtyři rukopisy, mezi nimi i známý mystický spis *Malogranatum*.¹⁷⁶ Některé knižní dary, které jsou v nekrologiu zmiňovány, je možné identifikovat s dnes dochovanými rukopisy, ale některé se identifikovat

soupisů knih a knihoven v českých zemích, 1965, s. 94n a také CHALOUPECKÝ, V. Materiál k dějinám umění v Čechách. Zprávy v nekrologiu kláštera roudnického. In: *Časopis společnosti přátel starožitností českých* 1907, 15, s. 101-106, který se ale zprávami z roudnického nekrologia zabývá z hlediska uměnovědného, a cf. také DVOŘÁK, M. *Die illuminatoren des Johann von Neumarkt*. 1901, s. 44. V současné době připravuje kritickou edici roudnického nekrologia doc. PhDr. Pavel Krafl, Dr.

¹⁷⁵ Cf. HLAVÁČEK, I. Studie k dějinám knihoven v českém státě v době předhusitské I. Knihovna kláštera třeboňského v rámci knihoven českých augustiniánských klášterů. In: *Knihy a knihovny v českém středověku. Studie k jejich dějinám do husitství*, 2005, s. 189: „V donacích ... pochopitelně převládá sice literatura hlavně rázu bohoslužebného (různé viatiky, misály, žaltáře, ap.), ale přesto ne natolik, aby úplně zatlačila ostatní žánry, převážně teologii v užším slova smyslu (tak nař. různé sentence, sermones, sv. Bonaventura, *Historia scholastica* aj.), mystiku (*Malogranatum*) nebo právnictví (*Summa Pisana* ...)“

¹⁷⁶ O daru žitenického faráře čteme v rukopise Národní knihovny XIX B 3 na fol. 84v a v opise nekrologia v rukopise Národní knihovny XIX A 19, na fol. 8v. K tomuto daru cf. CHALOUPECKÝ, V. Materiál k dějinám umění v Čechách. Zprávy v nekrologiu kláštera roudnického. In: *Časopis společnosti přátel starožitností českých* 1907, 15, s. 103.

nedaří, a to buď kvůli nedostatečně podrobnému popisu, nebo kvůli fragmentárnímu dochování knihovny.

Kromě záznamů z nekrologia máme k dispozici ještě druhý dobový zdroj informací. Jde o zlomek seznamu knih, který je vlepen na předním přideští rukopisu KNM XVII B 9.¹⁷⁷ Zde je uvedeno celkem osmnáct titulů teologického charakteru, jsou zde zastoupeny především životopisy světců a také sermocinální literatura. Seznam byl napsán jedním písařem a je dosti stručný, spíše heslovitý. Můžeme předpokládat, že tento seznam napsal některý z kanovníků a zahrnul do něj knihy, které se měly ponechat v klášterním majetku a neměly se prodávat, jak naznačuje častá poznámka *teneatur*.¹⁷⁸

Na tomto místě bychom se měli ještě alespoň krátce zastavit u zajímavé jednotlivosti, která byla dříve spojována s roudnickým klášterem a jeho knihovnou. Rukopis KNM XII C 12, v němž je zaznamenán text *Canones apostolorum et prima concilia*,¹⁷⁹ by pro nás mohl být významným pramenem informací ohledně obsahu knihovny. Na zadním přideští tohoto rukopisu z 10. století je přilepen seznam knih pocházející ze 14. století; jsou zde zapsány knihy, které byly poslány z Avignonu. Tento seznam knih byl dlouhou dobu spojován s knihami, které ve Francii zakoupil biskup Jan IV. Z Dražic.¹⁸⁰ V seznamu je uvedeno více než dvacet svazků.¹⁸¹ Jak ale dokazuje prof. Hlaváček,¹⁸² jedná se zřejmě ve skutečnosti o

¹⁷⁷ Cf. HLAVÁČEK, I. *Středověké soupisy knih a knihoven v českých zemích*, 1965, s. 95. Seznam je v rukopise, který je – zřejmě dle signatury – řazen F. M. Bartošem, *Soupis rukopisů knihovny Národního musea II*, č. 3813, do majetku roudnického kláštera.

¹⁷⁸ Tímto zajímavým seznamem se budeme podrobněji zabývat dále.

¹⁷⁹ Podrobněji o provedení a výzdobě tohoto rukopisu cf. BOHATEC, M. *Skryté poklady: Čtení pro bibliofila*, 1970, s. 23 a BARTOŠ, F. M. *Soupis rukopisů Národního musea v Praze. II.*, 1927, č. 3194.

¹⁸⁰ Cf. HLAVÁČEK, I. Studie k dějinám knihoven v českém státě v době předhusitské II. Některé knihovny soukromě. In: *Knihy a knihovny v českém středověku*, 2005, s. 217: „Jde o poměrně nerozsáhlý seznam, čítající sotva dvacet svazků, který pro svou anonymitu prakticky ztrácel na ceně, i když bylo možno s určitou pravděpodobností předpokládat, že jde o soupis knih zakoupených v Avignonu Janem z Dražic, neboť rukopis, v němž seznam přichází, byl majetkem kláštera roudnického.“

¹⁸¹ Istos (ruka Vojtěcha Raňkova z Ježova) libros mihi pariter de Avinione

1. Primo Hugo de sacramentis libris Anselmi et Damiani.
2. Item librum sentenciarum Magistri.
3. Item sermones beati Bernardi.
4. Item scripta Alberti et Egidii super politicorum et rethoricorum.
5. Item scripta Waltheri Burley super politicorum.
6. Item Boetium de consolacione philosophie et Tulli de paradoxis.
7. Item Tullium de officiis.
8. Item Tullium de vera amicitia.
9. Item magnum introductorium Albumazar in astronomia.
10. Item tractatum de conceptione beate Marie.

seznam knih, které byly z Avignonu zakoupeny Vojtěchem Raňkovým z Ježova, který později daroval rukopis KNM XII C 12 roudnickému klášteru. Tento jedinečný historický pramen nám tedy při poznávání obsahu roudnické knihovny nepomůže.

V právě zmíněných seznamech ovšem nejsou ani zdaleka uvedeny všechny knihy, které tvořily roudnickou knihovnu. Kromě darů si klášter knihy také kupoval nebo byly psány přímo v klášteře. Nemáme ovšem žádné přímé doklady o tom, že by v klášteře augustiniánů kanovníků v Roudnici fungovalo trvale klášterní skriptorium.¹⁸³ Je pravděpodobné, že si kanovníci alespoň příležitostně najímali písaře zvenjšku, tak jako tomu bylo např. v klášteře v Třeboni.¹⁸⁴ Na druhou stranu můžeme téměř jistě předpokládat, že některé rukopisy opravdu napsali sami kanovníci, někteří z nich se zřejmě opisování knih věnovali, i když ne trvale. Z několika rukopisů máme dochovány poznámky o tom, že vznikly přímo v klášteře. Zdrojem informací o původu rukopisů jsou pro nás poznámky v samotných rukopisech; jedná se zejména o písařské přípisky a explicity, kde často nacházíme zásadní informace pro poznání osudů daného rukopisu. Bývá zde uvedeno jméno

11. Item summa magistri Prepositini. (začíná jiná ruka)

12. Item didascalicon Hugonis etc.

13. Item (začíná jiná ruka) primo: Laurencii parva, Stacii Thebaydis.

14. 2: Cancio super concilia summorum pontificum (?)

15. 3: questiones super metheorum.

16. 4: sermones in parvo volumine.

17. 5. questiones de attributis et relacionibus divinis et

18. 6: leccio s. Gregorii Nazanzeni et Ysidori de summo bono.

Restant (začíná jiná ruka)

19. Codex

20. Item summa Refredi in legibus.

21. Item questiones theologice in papiro.

22. Item diverse postille super XIII libros biblie.

23. Item tablam (!) super sermonem Bernhardi super Cantica et super epistolas Senece.

24. Item summa Autissiodorensis.

Cf. HLAVÁČEK, I. Studie k dějinám knihoven v českém státě v době předhusitské II. Některé knihovny soukromé. In: *Knihy a knihovny v českém středověku*, 2005, s. 223.

¹⁸² HLAVÁČEK, I. Studie k dějinám knihoven v českém státě v době předhusitské II. Některé knihovny soukromé. In: *Knihy a knihovny v českém středověku*, 2005, s. 217: „Není totiž těžké představit si, že tím donátorem mohl být nejspíše tento církevní hodnostář, neboť je o něm známo, že byl významným dárcem knih klášteru roudnickému a že pobýval i na delších cestách v cizině. Ale není tomu tak. Na fol. 2r dole je pohled vlastnické poznámky, který se pouhým okem čte nejspíše jako *Iste // Jankonis de // Boemie//*. Pod křemíkovou lampou však vyvstává celá vlastnická poznámka zcela zřetelně a zní: *Iste est liber magistri Adalberti Ranconis de Ericinio in Boemia, canonici ecclesie Pragensis.*“

¹⁸³ Podobně nemáme žádné doklady o tom, že by v roudnickém klášteře fungovala iluminátorská dílna, ale nemůžeme to ani vyloučit.

¹⁸⁴ Cf. HLAVÁČEK, I. Studie k dějinám knihoven v českém státě v době předhusitské I. Knihovna kláštera treboňského v rámci knihoven českých augustiniánských klášterů. In: *Knihy a knihovny v českém středověku. Studie k jejich dějinám do husitství*, 2005.

autora, název díla, často také jméno písaře a většinou rovněž i datum a místo, kde byl rukopis dokončen.¹⁸⁵

Tak kupříkladu v rukopise KNM XII B 2 je v explicitu uvedeno: *Explicit Summa virtutum ... a.D. 1417 scriptum in monasterio Rudnycensi s. Marie canonicorum regularium ordinis s. Augustini epi.* Podobně i v rukopise KNM XII B 4 je uveden shodný explicit, a navíc je písmo obou rukopisů velmi podobné a zřejmě jsou dílem téhož písaře. Navíc je v tomto rukopisu připsána poznámka *per manus Wenceslai de Nowa Domo*. Tato poznámka ovšem může naznačovat, že písař Václav, který je zde zmiňován, nebyl kanovník kláštera. Zřejmě se jednalo o najatého písaře (nebo možná kanovníka z jiného kláštera), protože jinak bychom mohli v poznámce očekávat doplnění *in huius domus* a také by zde byl zřejmě písař označen jako *frater*.

V rukopise KNM XII A 3 je rovněž uvedeno jméno písaře. Spis má dvě části a na konci každé z nich (fol. 195r a 258r) je uvedena poznámka o původu rukopisu: *Explicit volumen ... scriptum per manus Nycolai Frisperson a. D. 1349*. Bohužel zde nejsou žádné podrobnější informace o písaři, a tak nemůžeme spolehlivě rozhodnout, zda byl písař členem konventu nebo zda se jednalo o písaře najatého.

Podobně je písař uveden i v rukopise KNM XII A 15 na fol. 301r: *per manus Johannis, scriptoris Luthomiricensis, dicti Sampson*. Aní zde ovšem nevíme, kdo byl onen písař Jan a zda byl členem konventu. V rukopise KNM XVI F 13 je uvedeno jméno písaře: *per manus d. Andree Fenyaconis*, a podobně i v rukopise KNM XVII A 10: *Scriptor huius libri vocatur Andreas Valerii*.

Rukopis KNM XVI B 1 má na závěr textu uvedenu stručnou poznámku: *per manus Swatoslai*, a dále dodatek *Iste liber ... est comparatus per d. Paulum, plebanum in Charwatecz*. Tento rukopis ovšem nevznikl v klášteře, ale do knihovny se dostal darem, jak naznačuje i nekrologium.¹⁸⁶

Poznámky o písařích jsou uvedeny v také rukopise KNM XII F 3. V závěru je poznámka *per manus Nycolay, dicti Bohemuli de Jermyr, presbiteri, a. D. 1387*. A na předešlý rukopis je navíc poznámka *liber monasterii Rudnicensis domini Mora(ve)k, qui (fuit suus) frater*. Tuto poznámku je obtížné vyložit, ale působí dojmem, že kniha byla jakýmsi soukromým majetkem roudnického kanovníka Morávka.

¹⁸⁵ Cf. KRISTEN, Z. Písařské přípisky v explicitech rukopisů z českých zemí jako pramen historický. In: *Sborník Vysoké školy pedagogické v Olomouci. Historia I.*, 1954, s. 54.

¹⁸⁶ Cf. CHALOUPECKÝ, V. Materiál k dějinám umění v Čechách. Zprávy v nekrologiu kláštera roudnického. In: *Časopis společnosti přátel starožitností českých* 1907, 15, s. 103.

Explicit v rukopise KNM XV B 6 poznamenává: *Et iam explicit rationale per manus Woyslai, discreti viri, rectoris quondam in Usta (tj. Ústí), a.d. 13 ?*, a k tomu připsal Václav Hanka poněkud úsměvné falsum: *Ale pil bych nyetczo dobreho*.¹⁸⁷

Poznámka, která je zapsána ve svátečním brevíři probošta Jana z Roudnice, dochovaném v rukopisu KNM XIII C 1, je rovněž jedinečným dokladem roudnické provenience. Zde je na předsádce uvedena poznámka *iste viaticus liber paratus est pro monasterio Rudnicensi per d. Johannem, prepositum eiusdem monasterii*. Zároveň je tento rukopis jedním z dokladů existence kláštera po husitských bouřích, protože na deskách je kalendář pro r. 1440.

Jak tedy vidíme, s těmito poznámkami se setkáváme relativně často. Je ale obtížné je interpretovat a identifikace jmenovaných osob je při současném stavu bádání téměř nemožná. Přesto však jsou pro nás tyto písařské přípisky jedinečným zdrojem informací o původu roudnických rukopisů.

Roudnická knihovna byla budována pečlivě a promyšleně, o čemž svědčí i dnes dochované rukopisy roudnického původu. Především můžeme s jistotou říci, že rukopisy v roudnické knihovně měly shodnou úpravu, která se v mnoha případech dochovala i dnes. Knihy měly vazbu ze dvou dřevěných desek, které byly potaženy hnědou kůží a v rozích bývaly pobity železným kováním s jednoduchými sponami. Na přední desce bývá uveden alespoň zkrácený titul rukopisu na malém lístku pergamenu, na jiném lístku byla uvedena signatura, která má vždy stejnou strukturu.¹⁸⁸ Roudnické signatury se skládají z majuskulního písmene a z číslice, a nezřídka jsou na jediném rukopise dochovány dvě nebo i tři signatury z různých dob.

Můžeme odůvodněně předpokládat, že písmeno označovalo polici, kde byl rukopis umístěn, a číslo poté pořadí rukopisu v rámci police.¹⁸⁹ Z dochovaných signatur můžeme rovněž soudit, že rukopisy byly zřejmě původně seřazeny tematicky; na prvním místě byly

¹⁸⁷ Cf. DVOŘÁK, Max. *Die illuminatoren des Johann von Neumarkt*, 1901, s. 48 a KRISTEN, Z. Písařské přípisky v explicitech rukopisů z českých zemí jako pramen historický. In: *Sborník Vysoké školy pedagogické v Olomouci. Historia I.*, 1954, s. 60.

¹⁸⁸ Signatury tohoto typu se vyskytují i v dalších knihovnách té doby, a to i v knihovnách augustiniánů kanovníků v českých zemích, např. v knihovně v Sadské či Rokycanech. Vzhledem k tomu, že i celkové provedení rukopisů i jejich vazby je v augustiniánských knihovnách velmi podobné, je často obtížné zařadit rukopisy do konkrétní knihovny. Cf. DVOŘÁK, M. Knihovna Augustiniánského kláštera v Roudnici. Příspěvek k dějinám malířství miniaturního. In: *Český časopis historický* 1900, 6(2), s. 122.

¹⁸⁹ Přesto, že se rukopisy nedochovaly v úplnosti a mnohé signatury byly později odstraněny, můžeme na tento systém signatur usuzovat srovnáním s jinými středověkými knihovnami, kde byl tento systém užíván v naprosté většině případů a v mnohých knihovnách tento systém funguje dodnes.

zařazeny Bible (zřejmě pod signaturou A), poté byly spisy církevní Otců (na prvních místech Augustin, Jeroným a Bernard), následují porůznu glosy, dále jsou řazeny spisy scholastické a kanonistické. Dochované signatury tomuto řazení odpovídají.¹⁹⁰

Rukopisy jsou v podstatě dvojího druhu; některé jsou kaligrafické, jiné jsou všední a dosti běžného charakteru. Kaligraficky a nákladně jsou zpracovány zejména knihy zahraniční provenience; jde především o liturgické knihy, dále některé knihy teologické v širším slova smyslu a také některé právní spisy. Knihy vzniklé v českých zemích jsou většinou obvyklejší, psané pro běžné užívání, je v nich také větší množství zkratk.

Ve složení i chodu knihovny kláštera v Roudnici se výrazně projevovala spolupráce a úzké vztahy mezi jednotlivými kláštery roudnické kongregace. Bylo zvykem, že si kláštery mezi sebou půjčovaly rukopisy ze svých klášterních knihoven, aby se tak pomocí opisování urychlilo vybudování knihoven, především v nově vznikajících kláštorech.¹⁹¹ Z tohoto hlediska byl významný především mateřský klášter v Roudnici, který měl zřejmě nejlépe vybavenou knihovnu a můžeme proto předpokládat, že se odtud často půjčovaly rukopisy do ostatních klášterů kongregace.

Vzhledem k vysoké ceně knih v té době byly rukopisy pečlivě opatrovány a považovány za významnou součást klášterního majetku. Tomu odpovídala i pravidla chodu klášterní knihovny, která byla uvedena ve statutech kláštera v Roudnici, jak jsme se o tom zmínili v předchozí kapitole. Tato pasáž ze statut bývá pokládána za nejstarší knihovní řád, zachovaný na našem území: *Duximus statuendum, ut nullatenus libri concedantur extraneis, nisi meliores aut equivalentes aut aliquid competens valium ... reponatur. Fiat quoque de personis, quibus dicti libri fuerint commodati, et librorum nominibus seu titulis memorialis scriptura, qui in monasterio ad tempus restitutionis eorundem cum diligencia conservetur. Huiusmodi vero librorum concessionem et resumptionem in presencia saltem aliquorum fratrum fieri volumus, ne per oblivionem aut errorem aliquatenus deperdantur.*¹⁹²

¹⁹⁰ Podobné řazení knih zřejmě fungovalo i v klášteře augustiniánů kanovníků v Třeboni. K tomu podrobně cf. HLAVÁČEK, I. Studie k dějinám knihoven v českém státě v době předhusitské I. Knihovna kláštera treboňského v rámci knihoven českých augustiniánských klášterů. In: *Knihy a knihovny v českém středověku. Studie k jejich dějinám do husitství*, 2005, a to zvl. s. 175nn.

¹⁹¹ Cf. MATUSIK, L. Wpływy myśli czeskiej na Śląsku w świetle rekopisów kanoników regularnych św. Augustyna w XIV i XV wieku. In: *Acta Universitatis Wratislaviensis* 1970, 109, s. 54nn.

¹⁹² Rukopis NK XIX B 3, fol. 35r. „Ustanovujeme, aby žádná kniha nebyla svěřena cizinci (tj. člověku mimo klášter), pokud neposkytne nějakou knihu větší nebo stejné hodnoty nebo něco jiného odpovídající ceny. Ať se zapíše jména osob, kterým knihy byly svěřeny, a názvy knih nebo jejich tituly, a tyto zápisky ať se pečlivě

Důkazem důležitosti knihovny pro život kláštera je i fakt, že na nečíslovaném foliu na počátku tohoto rukopisu jsou tato pravidla chodu knihovny shrnuta znovu, tentokrát v hexametrech.¹⁹³

Z těchto řádových pravidel tedy vidíme, že v klášteře augustiniánů kanovníků v Roudnici existovala možnost půjčování knih z klášterní knihovny. Vzhledem k vysoké ceně knih se však vyžadovalo, aby byla za zapůjčenou knihu dána do zástavy knihy stejné nebo vyšší hodnoty, případně cenově odpovídající jiný předmět. Toto pravidlo tedy v podstatě umožňovalo půjčování knih jen relativně bohatým lidem, kteří byli schopni poskytnout zástavu. Knihovník si zapisoval jméno vypůjčovatele a vše probíhalo v přítomnosti několika bratří jako svědků.¹⁹⁴

Můžeme tedy konstatovat, že půjčování knih mimo klášter je pokrokovým opatřením, které snad bylo motivováno snahou poskytnout možnost vzdělání a samostudia i osobám mimo klášter. S velkou lítostí ovšem musíme konstatovat, že se nedochoval seznam výpůjček, který by pro nás byl nedocenitelným zdrojem informací. Z právě uvedených stanov však víme, že takovýto seznam jistě existoval.

3.3 Roudnický klášter jako centrum vzdělanosti, významní roudničtí autoři

Knihovna kláštera augustiniánů kanovníků v Roudnici se záhy stala významným kulturním střediskem. Její vliv se však ani zdaleka neomezoval pouze na oblast náboženskou (přestože ta byla samozřejmě klíčová a rovněž i velká většina rukopisů byla nábožensky orientovaných). Knihovna se stala centrem vzdělanosti a kultury.¹⁹⁵ Augustiniáni kanovníci žili podle řehole, která kladla velký důraz na sebevzdělávání, což se výrazně projevilo ve vlastní literární činnosti kanovníků i v jejich širších reformních snahách, a to samozřejmě zejména v klášteře v Roudnici.

uchovávají v klášteře až doby, kdy se knihy vrátí. Chceme, aby se toto půjčování a vrácení knih dělo v přítomnosti někoho z bratří, aby nebyly nějaké knihy kvůli zapomnětlivosti nebo chybě ztraceny.“

¹⁹³ Rukopis NK XIX B 3: „Qui sibi librum vult et bene credi, lex ita nostra sonat: Alium mox ipse reponat, qui valeat tantum vel certe plus aliquantum; spe sua frustratur, aliter quicumque precatur.“

Cf. také KADLEC, J. *Klášter augustiniánských kanovníků v Třeboni*, 2004, s. 66n.

¹⁹⁴ Cf. KADLEC, J. *Klášter augustiniánských kanovníků v Třeboni*, 2004, s. 60.

¹⁹⁵ Cf. HLAVÁČEK, I. *Úvod do latinské kodikologie*, 1994, s. 34.

Musíme si však uvědomovat širší kontext tohoto významného kulturního centra. Po celé 14. století a i na počátku století 15., až do doby husitských válek, můžeme v českých zemích pozorovat šíření vzdělanosti i mimo církevní prostředí. Dochází k určité demokratizaci vzdělání, což se v našem prostředí nejvýrazněji projevuje založením univerzity v Praze. Vzniká tak nová kultura, která se blíží humanismu,¹⁹⁶ a vzrůstá zájem o další vědní obory kromě teologie, zvl. o právo, medicínu a historii. Tento širší zájem se projevuje i v rukopisech z knihovny kláštera v Roudnici.

Na tomto místě se budeme podrobněji zabývat třemi vybranými roudnickými autory, kteří byli nejen významnými osobnostmi v dějinách kláštera, ale dochovala se od nich jedinečná díla v klášterní knihovně.

3.3.1 Štěpán z Uherčic (Uhřetic)¹⁹⁷

Jedním z prvních roudnických autorů, se kterými máme možnost se blíže seznámit, je Štěpán Janův z Uherčic, který byl také nazýván podle svého rodiště Štěpán z Vilémova a později také Štěpán z Roudnice. O jeho mládí máme málo zpráv. Pocházel z vladyckého rodu pánů z Vilémova, ale podařilo se mu získat skvělé vzdělání v zahraničí; stal se mistrem kanonického práva v Perugii.¹⁹⁸ Štěpán byl významnou osobností české církve již před svým vstupem do kláštera v Roudnici. Již od mládí byl blízkým přítelem Arnošta z Pardubic, zřejmě společně také studovali a Štěpán byl mnoho let jedním z Arnoštových nejbližších spolupracovníků. Podílel se na mnoha úkolech, které byly spojeny s budováním nové arcidiecéze. Jako arcibiskupův zástupce konal vizitace ve významných neřeholních kostelích a dokonce měl ustanovit novou abatyši v klášteře sv. Jiří v Praze, pokud by zde nedošlo k volbě. V letech 1346 až 1358 zastával funkci Arnoštova stálého vikáře v pražském kostele¹⁹⁹ a rovněž byl i jeho zástupcem v penitenciálních záležitostech; zastával zároveň i mnohé další církevní funkce.²⁰⁰ V letech 1351 a 1353 byl Štěpán příležitostně generálním

¹⁹⁶ TRÍSKA, J. „Nová literatura“ doby Karlovy a Václavovy. In: *Sborník historický* 1962, 10, s. 33.

¹⁹⁷ Kanovník Štěpán bývá v některých textech sekundární literatury nazýván z *Uherčic*, v jiných naopak z *Uhřetic*. Tak např. HLEDÍKOVÁ, Z. *Úřad generálních vikářů pražského arcibiskupa v době předhusitské: ze správních dějin pražské arcidiecéze*, 1972 – Štěpán z Uherčic; POLC, J. *Česká církev v dějinách*, 1999 – Štěpán z Uherčic; HLEDÍKOVÁ, Z. *Arnošt z Pardubic: arcibiskup, zakladatel, rádce*, 2008 – Štěpán z Uherčic; VYSKOČIL, J. K. *Arnošt z Pardubic a jeho doba*, 1947 – Štěpán z Uhřetic.

¹⁹⁸ KADLEC, J. Literární činnost roudnických augustiniánských kanovníků. In: I. HLAVÁČEK, ed. et al. *Facta probant homines - sborník příspěvků k životnímu jubileu prof. dr. Zdeňky Hledíkové*, 1998, s. 221.

¹⁹⁹ Cf. HLEDÍKOVÁ, Z. *Arnošt z Pardubic: arcibiskup, zakladatel, rádce*, 2008, s. 201 a 225.

²⁰⁰ Cf. HLEDÍKOVÁ, Z. *Úřad generálních vikářů pražského arcibiskupa v době předhusitské: ze správních dějin pražské arcidiecéze*, 1972, s. 118.

vikářem Arnoštovým a po roce 1353 již zastával tento úřad trvale pouze s kratšími přestávkami až do roku 1358.²⁰¹ Z našeho hlediska je důležitý především fakt, že se Štěpán stal profesorem práva na vznikající univerzitě v Praze. Štěpán byl spolu s italským znalcem kanonického práva Bonsignorem de Bonsignori jedním z prvních dvou profesorů právnické fakulty.²⁰² V roce 1358 vstoupil do roudnického konventu²⁰³ a zde také zemřel, zřejmě v roce 1365.²⁰⁴

Mistr Štěpán byl vzdělaný intelektuál a tomu odpovídal i jeho vřelý vztah ke knihám. Rukopisy si kupoval pro svou vlastní potřebu během života. Víme, že byl vlastníkem rukopisu KNM XIII C 4, v němž nacházíme *Vitas patrum*, který si opsal v Kladsku. Patřil mu také rukopis KNM XVI A 15, v němž jsou *Glossa ordinaria super Job*, a snad mu patřily i rukopisy KNM XVI B 2 s Theologickou summou Tomáše Akvinského a KNM XVII A 3 se *Summou Hostiensis* od Henrika de Segusia.²⁰⁵

²⁰¹ HLEDÍKOVÁ, Z. *Arnošt z Pardubic: arcibiskup, zakladatel, rádce*, 2008, s. 134: Velmi významná je Arnoštova „zásluha o vytvoření ještě druhé centrální instituce pražského arcibiskupství, která měla mnohem různorodější a širší pole působnosti, totiž generálního vikariátu. V biskupském období byli generální vikáři jmenováni na krátkou dobu jen jednou, na oněch několik měsíců, kdy byl Jan IV. roku 1311 na viennském koncilu. Při častých cestách Arnošta z Pardubic po říši nebo do Avignonu, obvykle ve službách panovníka, se ve srovnání se staršími poměry nutně stalo jmenování jeho zástupných vikářů nebývale časté.“ Cf. také s. 56 a s. 225. Podrobně se úřadem generálního vikáře zabývá HLEDÍKOVÁ, Z. *Úřad generálních vikářů pražského arcibiskupa v době předhusitské: ze správních dějin pražské arcidiecéze*, 1972, s. 26nn, kde uvádí mimo jiné i pravomoci generálního vikáře, které byly až překvapivě velké: „1. citovat, suspendovat a exkomunikovat všechny příslušníky provincie, měst a diecézí poddaných arcibiskupovi, duchovní řeholní i světské; 2. vynášet interdikt nad osobami, duchovními institucemi, městy, hrady a vesnicemi po celé provincii; 3. ustanovovat z moci a v zastoupení arcibiskupa vhodné osoby k beneficiím, jejichž kolace patří nebo bude patřit arcibiskupovi; 4. osoby, prezentované k církevním beneficiím, hodnostem, důstojenstvím či úřadům, zkoušet, konfirmovat a ustanovovat; 5. vydávat, přezkoumávat a opravovat listiny, jejichž přesná výčet je podán; 6. postarat se o svěcení kleriků, kdykoliv bude třeba; 7. jímát, žalářovat a z žaláře propouštět kleriky a další; 8. zkoušet a konfirmovat zvolené biskupy (!); 9. ustanovovat a sesazovat opaty, preláty katedrálního a kolegiálních kostelů, a jiné hodnostáře; 10. zřizovat nové kostely a postarat se o vysvěcení nově zřízených; 11. nařizovat, provádět a činit vše i v jurisdikci jako arcibiskup za své přítomnosti včetně speciálního mandátu.“

²⁰² Cf. VYSKOČIL, J. K. *Arnošt z Pardubic a jeho doba*, 1947, s. 447. Cf. také POLC, J. *Česká církev v dějinách*, 1999, s. 117. Cf. také HLEDÍKOVÁ, Z. *Arnošt z Pardubic: arcibiskup, zakladatel, rádce*, 2008, s. 225: „Štěpán ... studoval ... na některé velké italské univerzity, pravděpodobně především v Perugii, a mohl se proto stát i jedním ze dvou prvních profesorů práva na nové pražské univerzitě.“ Cf. také ZELENÝ, R. – J. KADLEC. Učitelé právnické fakulty a právnické univerzity pražské v době předhusitské (1349-1419). In: *Acta Universitatis Carolinae – Historia Universitatis Carolinae Pragensis*, 1978, 18/1, s. 68-70.

²⁰³ Cf. HLEDÍKOVÁ, Z. *Arnošt z Pardubic: arcibiskup, zakladatel, rádce*, 2008, s. 56.

²⁰⁴ K životopisu Štěpána cf. publikace SVOBODA, J. *Stefano di Roudnice – Studio storico-giuridico delle Quaestiunculae*, 2000, s. 57-70.

²⁰⁵ KADLEC, J. Knihovna kláštera řeholních kanovníků svatého Augustina v Roudnici. In: M. POLÍVKA, ed. *Historia docet. Sborník prací k počtě šedesátých narozenin prof. PhDr. Ivana Hlaváčka, CSc.* Praha: Historický ústav, 1992, s. 128. Cf. také DVOŘÁK, M. Knihovna Augustiniánského kláštera v Roudnici. Příspěvek k dějinám malířství miniaturního. In: *Český časopis historický* 1900, 6(2), s. 125.

Štěpán byl za svého života sám literárně činnou osobností, ale z jeho autorských děl se dochoval pouze spis *Quaestiones seu Casus conscientiae seu Quaestiunculae*.²⁰⁶ Tento spis vznikl z čistě praktické potřeby a zřejmě na popud arcibiskupa Arnošta z Pardubic,²⁰⁷ který se snažil o obrodu církve, a to především kněží.²⁰⁸ *Quaestiunculae* jsou vlastně příručkou pro kněze a podávají jakýsi souhrn obtížných případů, v nichž se ve formě otázek a odpovědí řeší praktické pastorální problémy.²⁰⁹ Otázky jsou v textu obvykle uváděny tázacím výrazem *utrum*, poté následuje odpověď. Tento praktický spis pro zpovědníky měl být užíván přímo v běžné praxi farářů. Zpracováním této příručky Arnošt pověřil právě svého spolupracovníka Štěpána, který se jejímu napsání věnoval po roce 1358, kdy již žil jako kanovník v roudnickém klášteře a zbaven mnoha dřívějších povinností měl více času se této práci věnovat. Zároveň Štěpán při psaní využil svých teoretických i praktických zkušeností universitního profesora, generálního vikáře, arcibiskupova penitenciáře a vizitátora řady kapitul.²¹⁰ Tímto šťastným spojením znalostí nabytých při teoretických studiích (především z oblasti kanonického práva) s rozsáhlými praktickými zkušenostmi vznikl spis *Quaestiunculae*, který si získal velkou oblibu a rozšířil se nejen v českých zemích, ale i ve většině střední Evropy.

²⁰⁶ Text tohoto spisu byl vydán, ZELENÝ, R. The Quaestiunculae of Stephan of Roudnice. In: *Apollinaris* 1965, 38, s. 108-122, 236-283, 372-405. Právní rozbor Quaestiunculí podal SVOBODA, J. *Stefano di Roudnice – Studio storico – giuridico delle Quaestiunculae*, 2000. Cf. též KEJŘ, J. *Středověké kanonické právo v rukopisech České republiky. Díl I., Summae confessorum a jiná díla pro foro interno v rukopisech českých a moravských knihoven = Ius canonicum medii aevi in codicibus manu scriptis in Republica Bohemia asservatum. Vol. I., Summae confessorum et alii tractatus pro foro interno qui in codicibus manu scriptis in bibliothecis Bohemiae et Moraviae asservantur*, 2003, s. 93-96. Spisek Quaestiunculae býval někdy chápán jako součást zkrácené verze provinčních statut (Statuta brevía), které nechal vypracovat arcibiskup Arnošt. Jde ale o dvě zcela samostatná díla, jak dokazuje i R. Zelený v úvodu k vydání Quaestiunculí. K tomu cf. POLC, J. *Česká církev v dějinách*, 1999, s. 107.

²⁰⁷ Jedním z důvodů, proč arcibiskup Arnošt touto prací pověřil právě Štěpána, zřejmě byla i Štěpánova funkce Arnoštova penitenciáře. Cf. HLEDÍKOVÁ, Z. *Arnošt z Pardubic: arcibiskup, zakladatel, rádce*, 2008, s. 225.

²⁰⁸ HLEDÍKOVÁ, Z. *Arnošt z Pardubic: arcibiskup, zakladatel, rádce*, 2008, s. 115: „Nicméně pro vlastní činnost farářů ve spirituální oblasti to nestačilo, Arnošt měl i zde, nejen ve výchozí právní oblasti, vysoké nároky a do jeho programu patřila jak dobře zorganizovaná a v právních základech zakotvená diecéze, tak, a to především, diecéze duchem naplněná, s farní správou účinnou v nábožensko-výchovném směru.“ Cf. také BOBKOVÁ, L., R. GLADKIEWICZ a P. VOREL, eds. *Arnošt z Pardubic (1297-1364): osobnost – okruh – dědictví*, 2005, s. 34: „Aby totiž působení řádně ustanovených a evidovaných farářů mělo jednotnou a zvyšující se vnitřní úroveň, dal jim Arnošt do rukou příručku pro to, co považoval za nejdůležitější v jejich činnosti, totiž morálně teologickou summu pro zpovědníky.“

²⁰⁹ KADLEC, J. Literární činnost roudnických augustiniánských kanovníků. In: I. HLAVÁČEK, ed. et al. *Facta probant homines - sborník příspěvků k životnímu jubileu prof. dr. Zdeňky Hledíkové*, 1998, s. 221.

²¹⁰ Cf. HLEDÍKOVÁ, Z. *Arnošt z Pardubic: arcibiskup, zakladatel, rádce*, 2008, s. 115n.

Quaestiunculae lze žánrově zařadit jako *summae confessorum*, což byl poměrně běžný typ středověké teologicko-právní literatury.²¹¹ Nicméně *Quaestiunculae* od mistra Štěpána z Roudnice jsou jediným zástupcem tohoto žánru, který vznikl na našem území.²¹² Tato příručka byla doporučena k užívání farářům, ale její užívání nebylo povinné. Podařilo se identifikovat několik desítek exemplářů tohoto díla a jistě jich existovalo podstatně větší množství.²¹³

Text je psán jasně a přehledně a působí opravdu dojmem praktické příručky. V první části tohoto spisu nacházíme seznam dvou set hesel a pojmů, která jsou seřazena podle abecedy; tyto pojmy jsou stručně vyloženy po praktické a teoretické stránce.²¹⁴ Následuje druhá část, která je rozdělena na čtyřicet pět částí; zde jsou uvedeny praktické příklady z běžného života, a to formou otázek a odpovědí (odtud také název celého díla).²¹⁵ Obsahově se text dotýká široké škály problémů, od morálních problémů přes pastorální otázky až k liturgickým záležitostem.

Se Štěpánovým jménem se ale setkáváme i v dalších roudnických rukopisech. V rukopise KNM XIII C 4, který obsahuje text *Vitas patrum*, nalézáme na fol. 1v poznámku, že text byl opsán podle kladského kodexu. Můžeme odůvodněně předpokládat, že Štěpán si tento text opsal a opatřil poznámkami a vysvětlivkami na okrajích rukopisu. Tyto poznámky

²¹¹ Cf. HLEDÍKOVÁ, Z. *Arnošt z Pardubic: arcibiskup, zakladatel, rádce*, 2008, s. 115. K vývoji tohoto žánru cf. KEJŘ, J. *Středověké kanonické právo v rukopisech České republiky. Díl I., Summae confessorum a jiná díla pro foro interno v rukopisech českých a moravských knihoven*, 2003, s. 12-34, kde je také přehled dalších autorů tohoto žánru.

²¹² Cf. HLEDÍKOVÁ, Z. *Arnošt z Pardubic: arcibiskup, zakladatel, rádce*, 2008, s. 115: „Arnoštem iniciovaná příručka Štěpánova je jediná summa tohoto druhu domácího českého původu a provázání jejího obsahu s některými články provinciálních statut jasně dokládá podíl, který měla mít na vytváření základů nové provincie.“

²¹³ Cf. KEJŘ, J. *Středověké kanonické právo v rukopisech České republiky. Díl I., Summae confessorum a jiná díla pro foro interno v rukopisech českých a moravských knihoven = Ius canonicum medii aevi in codicibus manu scriptis in Republica Bohemia asservatum. Vol. I., Summae confessorum et alii tractatus pro foro interno qui in codicibus manu scriptis in bibliothecis Bohemiae et Moraviae asservantur*, 2003 na s. 94n uvádí celkem 22 rukopisů z českých knihoven, ale upozorňuje, že další rukopisy jsou v zahraničních knihovnách (např. Cambridge, Gdaňsk, Göttweig, Krakov, Lipsko, Mnichov, Pelplin, Vídeň, Vratislav, Zwettl). R. Zelený uvádí v úvodu ke své edici 23 rukopisů. Rukopisy, v nichž jsou *Quaestiunculae* zachovány, uvádí i SVOBODA, J. *Stefano di Roudnice – Studio storico-giuridico delle Quaestiunculae*, 2000, s. 71n.

Cf. také HLEDÍKOVÁ, Z. *Arnošt z Pardubic: arcibiskup, zakladatel, rádce*, 2008, s. 116.

²¹⁴ Cf. HLEDÍKOVÁ, Z. *Arnošt z Pardubic: arcibiskup, zakladatel, rádce*, 2008, s. 115: „Zahrnují v 245 bodech dva rámcové oddíly, z nichž nejdůležitější první (200 bodů), který bývá někdy v rukopisech zachován samostatně, je uspořádán v abecedních heslech po způsobu jakési encyklopedie k pojmům církevního života; ke každému heslu je přiřazen jeden i více výkladových odstavců teoretických i takových, jež uvádějí praktické příklady.“

²¹⁵ Tento typ rozvržení díla, tedy formou otázek a odpovědí, byl ve středověké latinské literatuře poměrně častý a hojně se užíval zvl. v žánrech praktického charakteru. Cf. HLEDÍKOVÁ, Z. *Arnošt z Pardubic: arcibiskup, zakladatel, rádce*, 2008, s. 115.

byly nepochybně napsány zběhlou a vypsanou rukou, písmo je velmi drobné, ale přesto čitelné.

V rukopise KNM XVI A 15, v němž je text *Glossa ordinaria super Job*, je na fol. 201 zapsáno: ... *finita est hec per manus Stephani de ...* Tento rukopis je nesporně z roudnické knihovny, jak dokazuje i vlastnická poznámka *liber Rudnicensis* na prvním listě. Je však otázkou, zda tento Štěpán je totožný s mistrem Štěpánem, autorem *Quaestiunculí*. Písařská ruka působí méně zkušeným dojmem než ve výše zmíněných poznámkách k životům Otců. Je možné, že obě knihy psal Štěpán, ale tuto mohl psát v mladším věku, snad ještě před svým vstupem do rounického konventu.

Štěpánovo jméno je uvedeno ještě u tří rukopisů, které jsou dnes uloženy v Knihovně pražské metropolitní kapituly,²¹⁶ ale tyto zmínky jsou již nejisté a v tomto stavu bádání není možné je spolehlivě spojovat s mistrem Štěpánem z Roudnice.

3.3.2 Petr Clarificator

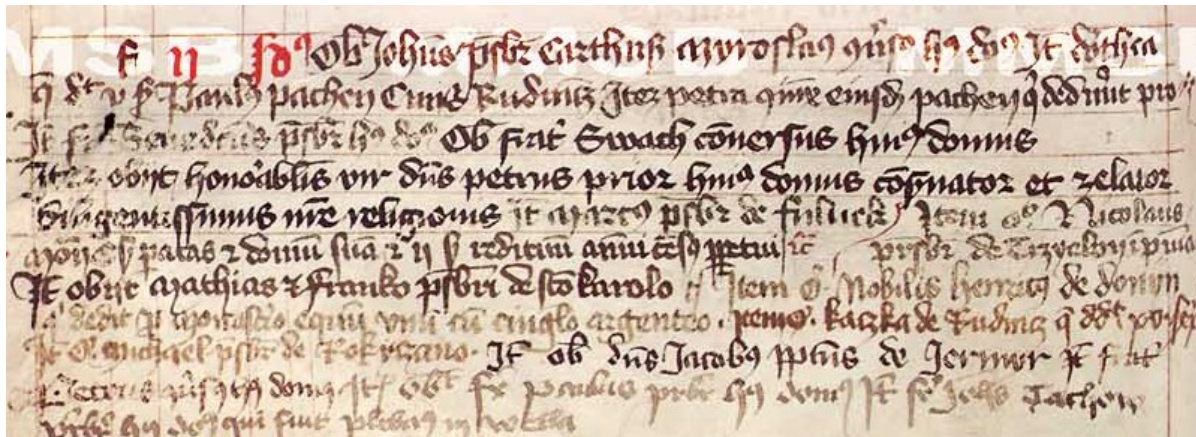
Jedním z nejvýznamnějších autorů, kteří v roudnickém klášteře působili, byl i Petr, který byl nazýván Petr Roudnický či z Roudnice, ale nejčastěji se s ním setkáváme pod jménem Petr Clarificator. Petr byl blízkým přítelem arcibiskupa Jana z Jenštejna, který měl velmi úzké vztahy i s dalšími roudnickými kanovníky, jmenovitě s probošty Mikulášem a Matějem.²¹⁷ Petr se stal kaplanem arcibiskupa Jana z Jenštejna, a to již v dosti pokročilém věku. „Jak vysvítá z listu, který mu arcibiskup poslal, ze svého ustanovení příliš velkou radost neměl, protože celým srdcem lnul ke svému klášteři, kde se mohl plně oddávat kontemplaci.“²¹⁸ Nakonec se ujal funkce převora roudnického klášteře a v této funkci

²¹⁶ Rukopisy z Knihovny pražské metropolitní kapituly N B 9 (PATERA, A. a A. PODLAHA, Soupis rukopisů knihovny metropolitní kapitoly pražské, č. 1838), X G 8 (PATERA, A. a A. PODLAHA, Soupis rukopisů knihovny metropolitní kapitoly pražské, č. 1962) a XIV F 5 (PATERA, A. a A. PODLAHA, Soupis rukopisů knihovny metropolitní kapitoly pražské, č. 2576).

²¹⁷ Cf. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin*, 1987, s. 223. Cf. také KADLEC, J. Petr Klarifikátor – duchovní vůdce a životopisec arcibiskupa Jana z Jenštejna. In: *Sborník Katolické teologické fakulty* 1998, s. 101.

²¹⁸ O tomto Petrově postoji nás informuje jeden z dochovaných listů, které arcibiskup Jan z Jenštejna napsal Petrovi. Cf. KADLEC, J. Literární činnost roudnických augustiniánských kanovníků. In: I. HLAVÁČEK, ed. et al. *Facta probant homines - sborník příspěvků k životnímu jubileu prof. dr. Zdeňky Hledíkové*, 1998, s. 222. Cf. také BARTOŠ, F. M. Mag. Claretus de Solencia a Petrus Clarificator. In: *Listy filologické* 1933, 60, s. 155: „Vysoce vzdělaný biskup si ho vyžádal u roudnického klášteře, aby mu byl duchovním rádcem. Petr uposlechl, ale všecko jeho srdce zůstalo v Roudnici, v klášteři, kde se mohl cele oddávat životu přemítavému, kontemplaci.“

inicioval reformu a vizitace augustiniánských kanonií v českých zemích.²¹⁹ Poslední zprávy o něm jsou z roku 1406, pravděpodobně zemřel v tomto roce nebo v letech následujících. Roudnické nekrologium nás o jeho smrti spravuje takto: *II. Id. Iul.: obiit honorabilis vir d. Petrus, prior huius domus, conservator et zelator diligentissimus nostre religionis.*²²⁰

Obrázek 1: Záznam o smrti Petra Clarificatora v klášterním nekrologiu (rukopis NK XIX B 3, fol. 94v)

A nekrologium se zmiňuje i o Petrových rodičích, což je dokladem jeho významu pro klášter: *III. Id. Iun.: Hic agitur memoria ... parentum fratris Petri prioris huius domus.*²²¹

Petr Clarificator je autorem několika spisů, které na tomto místě alespoň stručně připomeneme. Jedním z nejvýznamnějších *Compendium honeste vite, Pokyny k spořádanému životu.*²²² Tento text vznikl na přímou žádost arcibiskupa Jana z Jenštejna, jak je patrné i z první věty spisu: *Compendium honeste vite congestum ad vehementem instanciam reverendissimi in Christo patris, domini Iohannis VI.* V úvodu Petr píše, že rukopis věnuje arcibiskupovi Janovi: *Amantissimo Patri, domino Johanni sancte Pragensis ecclesie archiepiscopo Petrus Rudnicensis, immeritus licet, prior tamen.* Je zachován v rukopise Knihovny pražské metropolitní kapituly se signaturou D LVII, ale jde o pozdější kopii a opisovač zřejmě některá slova nemohl přečíst a jsou zde tedy ponechána bílá místa.²²³ Text tohoto spisu je zachován na fol. 77r-89v, kde je nejprve na fol. 77r uveden průvodní list

²¹⁹ O této Petrově reformní snaze informuje i Bohuslav Balbín, *Vita venerabilis Arnesti*, 1665, s. 272. Cf. KADLEC, J. Petr Klarifikátor – duchovní vůdce a životopisec arcibiskupa Jana z Jenštejna. In: *Sborník Katolické teologické fakulty 1998*, s. 101.

²²⁰ Rukopis NK XIX B 3, fol. 94v. 14. července: „Zemřel ctihodný muž pan Petr, představený tohoto domu, pečlivý a horlivý ochránce naší víry.“

²²¹ Rukopis NK XIX B 3, fol. 90v. 11. června: „Zde se připomíná památka ... rodičů bratra Petra, představeného tohoto domu.“

²²² Edici textu poskytl KADLEC, J. Petr Klarifikátor – duchovní vůdce a životopisec arcibiskupa Jana z Jenštejna. In: *Sborník Katolické teologické fakulty 1998*, s. 115-133.

²²³ Cf. NEUMANN, A. Pravidla duch. života pro arcibiskupa J. z Jenštejna. In: *Hlídka 1934*, 51, s. 49.

k textu, *Epistola brevis pro compendio subsequenti*, v němž Petr zdůrazňuje, že spis napsal na výslovnou žádost arcibiskupa. Jak napovídá název spisu, dává zde Petr morální poučení, spis představuje jakési instrukce k duchovnímu životu.²²⁴ Nejprve vybízí k následování Krista a zdůrazňuje nutnost umravňování a krocení těla, které se má stát nástrojem duše, poté se zabývá předpisy pro správný duševní a duchovní život. Dává zde konkrétní rady praktického charakteru.²²⁵ Přestože je v textu velké množství citátů z Bible a z církevních autorit, je tento spis zřejmě původním autorským dílem Petrovým a dává nám tak jedinečnou možnost nahlédnout do způsobu života v roudnickém konventu.²²⁶

Kromě toho vydal Petr i spis s názvem *Collectio super statuta sive Dietarius observancie regularis, Sběrka výkladů o řádových statutech*.²²⁷ Tento spis vznikl pravděpodobně na žádost arcibiskupa Jana z Jenštejna, který chtěl, aby Petr napsal jakousi příručku pro mladé mnichy vstupující do augustiniánských klášterů. Spis Petr rozdělil na tři hlavní části. Nejprve hovoří o společném životě v klášteře, dále se zabývá řeholními sliby a nakonec čtenáře poučuje o důležitosti plnění denních povinností a o významu každodenní liturgie.²²⁸ V tomto spise se tedy Petr zabývá v podstatě řádovými statutech a komentuje je, ale připojuje i mnohé vlastní myšlenky a praktické návody k duchovnímu životu. Text tohoto spisu se dochoval v osmi rukopisech.

Krátký návod ke správnému duchovnímu životu, je zachován v rukopise Knihovny pražské metropolitní kapituly D 57, na fol. 98r-100v.²²⁹ Přestože tento stručný text není podepsán, jeho autor je téměř jistě Petr, jak potvrzují i totožné formulace, s jakými se setkáváme ve výše zmíněném kompendiu.²³⁰ Vzhledem k patrným souvislostem mezi oběma

²²⁴ Cf. SOUKUP, P. *Reformní kazatelství a Jakoubek ze Stříbra*, 2011, s. 36: „Na rozdíl od Petrova Dietaria, jehož jádrem je komentář ke statutech, překračuje tedy obzor konventu a přes jeho osobní tón mu můžeme přiznat určitý univerzálnější apel.“

²²⁵ Cf. KADLEC, J. Petr Klarifikátor – duchovní vůdce a životopisec arcibiskupa Jana z Jenštejna. In: *Sborník Katolické teologické fakulty* 1998, s. 102-106, kde poměrně podrobně popisuje obsah spisu.

²²⁶ Cf. NEUMANN, A. Pravidla duch. života pro arcibiskupa J. z Jenštejna. In: *Hlidka* 1934, 51, s. 81-85, kde autor podává podrobný obsah tohoto spisu.

²²⁷ Vydáno v Krakově v roce 1618.

²²⁸ KADLEC, J. Petr Klarifikátor – duchovní vůdce a životopisec arcibiskupa Jana z Jenštejna. In: *Sborník Katolické teologické fakulty* 1998, s. 101n.

²²⁹ Cf. KADLEC, J. Petr Klarifikátor – duchovní vůdce a životopisec arcibiskupa Jana z Jenštejna. In: *Sborník Katolické teologické fakulty* 1998, s. 106n, kde podrobně popisuje obsah spisu. Zajímavá je pasáž o utrpení a jeho významu, která je uvedena v závěru spisu.

²³⁰ KADLEC, J. Petr Klarifikátor – duchovní vůdce a životopisec arcibiskupa Jana z Jenštejna. In: *Sborník Katolické teologické fakulty* 1998, s. 107 uvádí, že se v obou traktátech setkáváme s formulacemi „oportet enim carnem restringere, non extinguere“; „propter affectionem, quem erga me, licet inmeritum, geritis singularem“; „utinam tam utiliter quam libenter“ a další. Je ovšem otázkou, zda shodné vazby nemohly vzniknout také tím, že nějaký jiný autor užil Petrova kompendia jako vzoru, kterého se na některých místech

texty je možné, že Petr nejprve vypracoval tento kratší text a při pozdějším rozpracování a rozšíření vzniklo *Compendium honeste vite*.²³¹

V právě zmíněném rukopise D 57 se také zachovalo několik Petrových dopisů. Tyto listy mají různé adresáty, některé jsou adresovány např. arcibiskupovi Janovi z Jenštejna.²³² Mezi nejzajímavější listy patří *Epistula missa (Johanni de Jenštejn) in Kryesperg ex interpretatione nominis et officii*, kterou píše Štěpán arcibiskupovi Janovi v době, kdy ten musel před králem Václavem IV. uprchnout na hrad Kyšperk.²³³

Svědectvím o vztahu Petra s arcibiskupem Janem je traktát *De congruentia epistolae ex libro Canticorum desumptae cum Festo Visitationis Beatae Mariae Virginis, O shodě epistolů vzaté z knihy Velepísň s evangeliem svátku Navštívení blahoslavené Panny Marie*.²³⁴ Tento text vznikl v souvislosti se zavedením svátku Navštívení Panny Marie, který v roce 1386 zavedl arcibiskup Jan z Jenštejna. Text se zachoval v rukopise Knihovny pražské metropolitní kapituly D 27 na fol. 180r-204v, na fol. 204v-206v je navíc uvedena *Oracio ad virginem Mariam pro unione ecclesie katholice*.²³⁵

Pravděpodobně nejvýznamnějším Petrovým dílem je životopis arcibiskupa Jana z Jenštejna, který má titul *Vita domini Iohannis Pragensis archiepiscopi tertii, post patriarchae Alexandri*, který se zachoval v rukopise KNM XVI E 19 na fol. 48r-61v.²³⁶ Tento rukopis pochází z kláštera augustiniánů kanovníků z Rokycan.²³⁷ Životopis je pro nás zvláště cenný především z toho důvodu, že jeho autorem je Petr, blízký arcibiskupův přítel,

doslova přidržoval. Cf. také NEUMANN, A. Pravidla duch. života pro arcibiskupa J. z Jenštejna. In: *Hlídko* 1934, 51, s. 51.

²³¹ Tak i KADLEC, J. Petr Klarifikátor – duchovní vůdce a životopisec arcibiskupa Jana z Jenštejna. In: *Sborník Katolické teologické fakulty* 1998, s. 107. Cf. NEUMANN, A. Pravidla duch. života pro arcibiskupa J. z Jenštejna. In: *Hlídko* 1934, 51, s. 51nn, kde autor podává přehled obsahu obou traktátů.

²³² Poměrně podrobně se dopisy zabývá KADLEC, J. Petr Klarifikátor – duchovní vůdce a životopisec arcibiskupa Jana z Jenštejna. In: *Sborník Katolické teologické fakulty* 1998, s. 110-112, kde uvádí i všechny adresáty těchto listů a také jejich stručné obsahy. Kadlec zde poskytl také edici některých listů, s.134-150.

²³³ KADLEC, J. Literární činnost roudnických augustiniánských kanovníků. In: I. HLAVÁČEK, ed. et al. *Facta probant homines - sborník příspěvků k životnímu jubileu prof. dr. Zdeňky Hledíkové*, 1998, s. 223n.

²³⁴ Cf. POLC, J. Český přínos k odstranění západního rozkolu. In: *Se znamením kříže*, 1967, s. 157-163.

²³⁵ Cf. KADLEC, J. Petr Klarifikátor – duchovní vůdce a životopisec arcibiskupa Jana z Jenštejna. In: *Sborník Katolické teologické fakulty* 1998, s. 108n. Překlad Petrovy Modlitby za jednotu církev v *Se znamením kříže*, 1967, s. 165n.

²³⁶ Text životopisu vydal J. Emler v FRB I, s. 439-468. Novou edici podává KRMČÍKOVÁ, H. Petri Clarificatoris Vita domini Iohannis, Pragensis archiepiscopi tertii. In: H. KRMČÍKOVÁ, ed. et al. *Querite primum regnum Dei. Sborník příspěvků k počtě Jany Nechutové*, 2006, s. 441-461. K obsahu životopisu cf. také KADLEC, J. Petr Klarifikátor – duchovní vůdce a životopisec arcibiskupa Jana z Jenštejna. In: *Sborník Katolické teologické fakulty* 1998, s. 109n.

²³⁷ Cf. KRMČÍKOVÁ, H. Petri Clarificatoris Vita domini Iohannis, Pragensis archiepiscopi tertii. In: H. KRMČÍKOVÁ, ed. et al. *Querite primum regnum Dei. Sborník příspěvků k počtě Jany Nechutové*, 2006, s. 442.

jeho důvěrník a rádce, který byl jistě osobou k sepsání arcibiskupova životopisu nejpovolanější. Přesto však se Petr k sepsání životopisu nerozhodl sám, ale učinil to na popud arcibiskupa Olbrama ze Škvorce a rovněž na rozkaz probošta roudnického kláštera Matěje. Petr tento text napsal zřejmě v letech 1400-1402.

V literatuře se často setkáváme s tvrzením, že je s roudnickým klášterem spojena také bohatá literární činnost Bartoloměje z Chlumce zvaného Claretus.²³⁸ Tak se setkáváme dokonce s názorem, že mistr Claretus de Solencia je stejná osoba jako pozdější roudnický převor Petr Clarificator.²³⁹ V posledních letech se ale od tohoto názoru upouští.²⁴⁰ „Stále opakované tvrzení, že roudničtí kanovníci se podíleli na latinsko-českém encyklopedickém díle Mistra Bartoloměje z Chlumce, zvaného Claretus, spočívá ... na omylu.“²⁴¹

3.3.3 Matouš Beran

Kanovník Matouš Beran, o němž jsme se krátce zmínili již v předcházející kapitole, je jednou z nám známých osobností, které byly členy roudnického konventu; o jeho pohnutých životních osudech máme alespoň základní informace z jeho vlastního díla. V roce 1421 byl spolu s ostatními obyvateli kláštera nucen uprchnout a nejprve se zřejmě uchýlil do Lipnice.²⁴² Poté se však odešel do Erfurtu, kde pobýval delší dobu. Dokladem tohoto pobytu kanovníka Berana v Erfurtu je jeho vlastní poznámka: *Et hec breviter collecta sufficient pro*

²³⁸ Tak např. BUBEN, M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*, II. díl, 1. svazek, 2003, s. 23: „Roudničtí augustiniáni se podíleli na vzniku tehdy novátorského slovníku Klaretova (Bartoloměj z Chlumce zvaný Claretus de Solencia, + asi 1379)“; KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin*, 1987, s. 213: „Roudničtí kanovníci se snad podíleli na slovníkářských dílech M. Bartoloměje z Chlumce, který jako lékař Arnošta z Pardubic často prodléval v Roudnici.“ Cf. také HLEDÍKOVÁ, Z. *Arnošt z Pardubic: arcibiskup, zakladatel, rádce*, 2008, s. 228.

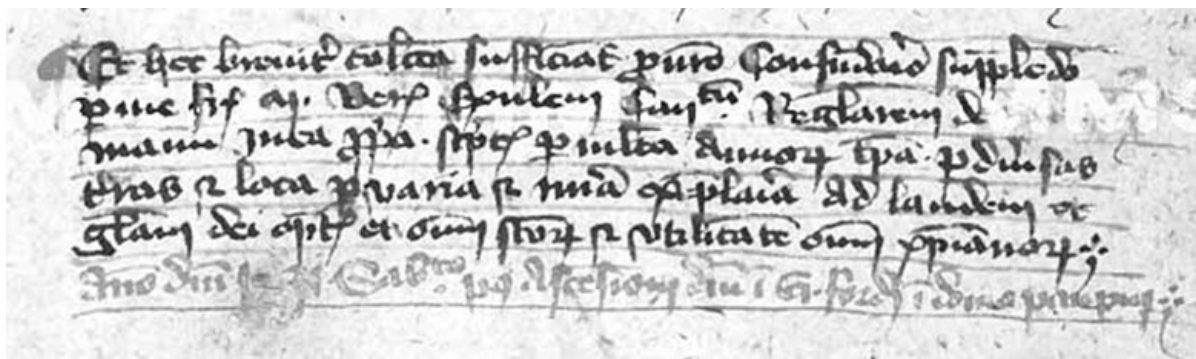
²³⁹ Tak uvádí BARTOŠ, F. M. Z naší středověké literatury latinské. In: *Listy filologické* 1937, 64, s. 130n a BARTOŠ, F. M. Mag. Claretus de Solencia a Petrus Clarificator. In: *Listy filologické* 1933, 60, s. 153-157, kde ke ztotožnění mistra Clareta s Petrem Clarificatorem dochází na základě třeboňského rukopisu A 5, kde je uveden spis *Dietarius observancie regularis Petri Clarificatori, prioris de Rudnicz, de racione novicii et nomine*. A na předešlý je tento název zestručněn jako *Dietarius de observancia regulari Petri Clareth*. Původcem tohoto rukopisu byl zřejmě Oldřich Kříž z Telče. Z toho Bartoš usuzuje, že mistr Claretus de Solencia napsal svá díla v době svého mládí, a je totožný z roudnickým převorem Petrem Clarificatorem.

²⁴⁰ SPĚVÁČEK, J. Devotio moderna, Čechy a roudnická reforma (K úsilí o změnu mentalit v období rostoucí krize morálních hodnot). In: *Mediaevalia historica bohemica* 1995, 4, s. 187: „F. M. Bartoš ztotožnil Petra Clarificatora s Mistrem Bartolomějem z Chlumce – Toto řešení, opírající se o názor známého sběratele textů Oldřicha Kříže z Telče, postrádá závažnější důvody opravňující udržitelnost takového předpokladu, nehledě ke značnému rozdílu dat úmrtí obou osobností.“ Identifikaci Bartolomějovu stručně shrnuje naposledy VIDMANOVÁ, A. Mistr Klaret a jeho spisy. In: *Laborintus*, 1994, s. 151.

²⁴¹ KADLEC, J. Literární činnost roudnických augustiniánských kanovníků. In: I. HLAVÁČEK, ed. et al. *Facta probant homines - sborník příspěvků k životnímu jubileu prof. dr. Zdeňky Hledíkové*, 1998, s. 221.

²⁴² Cf. DOLEŽALOVÁ, L. Matouš Beran and the Art of Memory in Late Medieval Bohemia. In: R. WÓJCIK, ed. *Culture of Memory in East-Central Europe in the Late Middle Ages and the Early Modern Period*, 2008, s. 96.

*nostro Confundario supplendo. Per me fr. M. Ber. exulem canonicum regularem de Rudnicz manu mea propria scripta per multa annorum tempora per diversas terras et loca ... ad laudem et gloriam Dei omnipotens et omnium sanctorum et utilitatem omnium christianorum a. D. 1431 sabbato post ascensionem Dom. in Erfordia in domo pauperum.*²⁴³

Obrázek 2: Závěrečná poznámka ve spise *Confundarius maior* (rukopis NK I F 35, fol. 485r)

Podobně se vyjadřuje i ve svém spisu *Pulmentarius*, kde připomíná své mnohaleté vyhnanství: *Sic ergo igitur fr. M. Ber., canonicus regularis de Rudnicz, iam multis annis exul, ... hunc tractatum cyrurgie cum aliis in hoc libello diversarum materiarum collegi...*²⁴⁴

A na jiném místě Beran rovněž zmiňuje svůj pobyt v Erfurtu a připomíná fakt, že se stal profesorem lékařství na místní univerzitě, když sám sám sebe skromně nazývá *membrum quondam inutile medicine alme universitatis Erfordiensis*.²⁴⁵

Jaroslav Kadlec připomíná, že hmatatelným dokladem pro pobyt Matouše Berana v Erfurtu může být i fakt, že přinesl pravděpodobně z erfurtské kartuzie několik rukopisů českých autorů, konkrétně Jana Milíče postily *Gratiae Dei* (rukopis KNM X D 7) a *De sanctis* (rukopis KNM XV C 4), druhou část mystického spisu *Malogranatum* (rukopis KNM XII E 12) a Bohuslava z Krnova *Notata libri quinti Decretalium* (rukopis KNM XVII C 23) a dále *Summa Astensis* (rukopis KNM XVII D 4).²⁴⁶ Tyto rukopisy jsou dnes uchovávané ve sbírkách Národního muzea, ale nenacházíme v nich žádné zmínky ani o Beranovi, ani o

²⁴³ Rukopis NK I F 35, fol. 484r. „A tyto narychlo posbírané části dostačují pro naplnění mého *Confundariu*. Sepsal jsem ho vlastní rukou já, bratr Matouš Beran, řeholní kanovník z Roudnice, nyní vyhnanec, během mnoha let v různých zemích ... k chvále a slávě všemohoucího Boha a všech svatých a k užtku všech křesťanů; dokončil jsem ho léta Páně 1431 v sobotu po svátku Nanebevstoupení Páně v Erfurtu v domě chudých.“

²⁴⁴ Rukopis Knihovny pražské metropolitní kapituly N LIII, fol. 319r. „A tak jsem já, bratr Matouš Beran, řeholní kanovník z Roudnici, již mnoho let vyhnanec, tento traktát o chyrurgii spolu s dalšími (traktáty) rozličných témat sesbíral...“

²⁴⁵ Rukopis Knihovny pražské metropolitní kapituly N 53, fol. 109r. „Neužitečný člen univerzity v Erfurtu.“

²⁴⁶ Cf. KADLEC, J. Knihovna kláštera řeholních kanovníků svatého Augustina v Roudnici. In: M. POLÍVKA, ed. *Historia docet. Sborník prací k počtě šedesátých narozenin prof. PhDr. Ivana Hlaváčka, CSc.*, 1992, s. 128.

roudnickém konventu. Vzhledem k tomu, že Kadlec pro své tvrzení neuvádí žádné doklady, pokládáme tuto jeho teorii za spekulativní.

Poslední stopu Matouše Berana v dějinách představuje poznámka v jednom z jeho děl. Vzpomíná, že byl vážně nemocen a proto vykonal v říjnu roku 1437 zpověď, aby získal odpustky, jež byly vydány basilejským koncilem. Slibuje zde, že pokání vykoná, až se vrátí domů, do roudnického kláštera, což se mu zřejmě podařilo.²⁴⁷ Tyto pohnuté události svého života připomíná v rukopise Knihovny pražské metropolitní knihovny N 53, fol. 7r: *Nota quod ego frater M. Ber[an] sum confessus super gratiam Basilien. Feria Va 1437 in vigilia Omnium Sanctorum in maxima infirmitate mea. Penitentiam agere volo Deo me adiuvante, quando ero domi in monasterio Rudnicensi, amen.*²⁴⁸

A na okraji je k tomuto textu připsána stručná poznámka *factum est*. Fakt, že se Matouš Beran do Roudnice zřejmě vrátil, potvrzuje jeden z jeho dopisů, který si opsal Oldřich Kříž z Telče. Dnes je tento text zachován v rukopise NK I G 11a, fol. 63r-63v. Originál dopisu byl zřejmě původně napsán v roce 1467 v Roudnici.²⁴⁹

Jaká jsou tedy díla Matouše Berana, která se nám dochovala? Na prvním místě musíme jistě zmínit jeho obsáhlý spis *Confundarius maior*.²⁵⁰ Tento spis je kompilace z příruček, které asi často přejímal téměř doslovně, jak ostatně u některých prací Beran sám přiznává. Vznik tohoto spisu je třeba dát do souvislosti s Beranovým působením na univerzitě v Erfurtu. Na tento původ ukazuje úvodní poznámka v části zv. *Antidotarius*, o němž autor říká, že jej mnohokrát přednesl (*pronunciatus*).²⁵¹ Podle svých vlastních slov dokončil

²⁴⁷ BARTOŠ, F. M. Matouš Beran, roudnický augustinián a spisovatel. In: *Časopis Národního musea* 1927, 101, s. 15.

²⁴⁸ „Pamatuj, že já, bratr Matouš Beran jsem se vyzpovídal (abych získal odpustky vydané v Basileji ?) dne 31. října 1437 na svátek Všech svatých v době mé závažné nemoci. Pokání chci s boží pomocí vykonat, až budu doma v klášteře v Roudnici. Amen.“ Cf. PATERA, A. a A. PODLAHA. Soupis rukopisů knihovny Metropolitní kapitoly pražské II, 1922, č. 1577, kde je ale tento rukopis podle iniciál chybně připsán M(istrovi) Ber(nardovi).

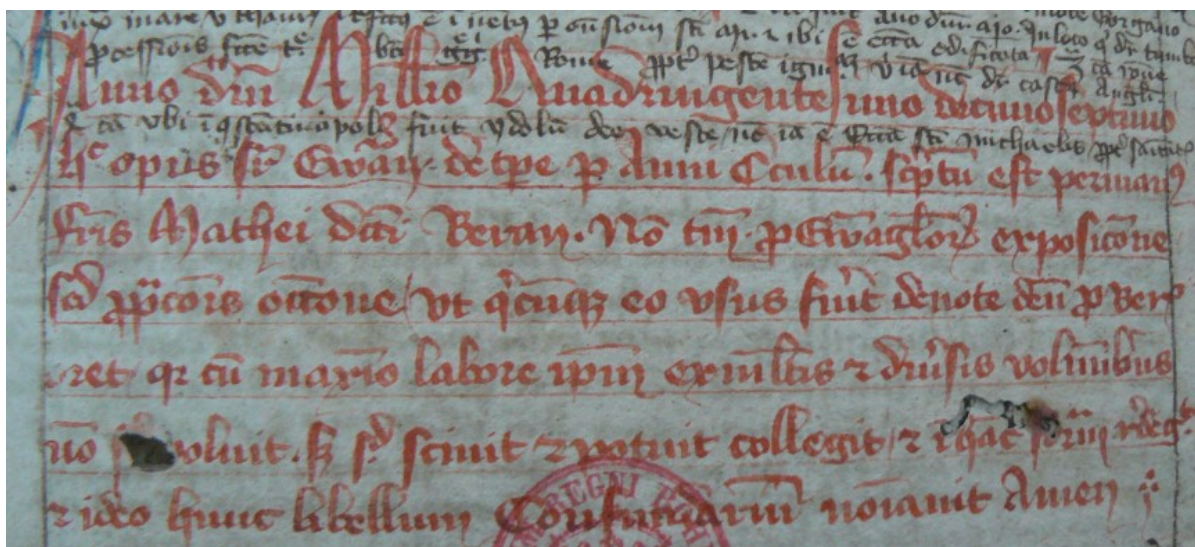
²⁴⁹ Cf. rukopis NK I G 11a, fol. 63v: „utinam deo gracias accepturi datis Rudnicz sexta die mensis Aprilis annorum domini 1467 in fide omnium prescriptorum sigillo prepositure maiori presentibus apenso.“ Podrobněji cf. TRUHLÁŘ, J. *Catalogus codicum manu scriptorum latinorum qui in C.R. Bibliotheca publica atque universitatis Pragensis asservantur I*, 1905, č. 285. Cf. také DOLEŽALOVÁ, L. Matouš Beran and the Art of Memory in Late Medieval Bohemia. In: R. WÓJCIK, ed. *Culture of Memory in East-Central Europe in the Late Middle Ages and the Early Modern Period*, 2008, s. 96.

²⁵⁰ TRUHLÁŘ, J. *Catalogus codicum manu scriptorum latinorum qui in C.R. Bibliotheca publica atque universitatis Pragensis asservantur I*, 1905, č. 267.

²⁵¹ Cf. BARTOŠ, F. M. Matouš Beran, roudnický augustinián a spisovatel. In: *Časopis Národního musea* 1927, 101, s. 14.

Matouš Beran tento spis 12. května roku 1431, když byl právě v exilu v Erfurtu, jak jsme viděli výše.

Spisem podobného charakteru je méně rozsáhlý *Confundarius minor*, který je zachován v rukopisu KNM XVI E 11. Spis byl napsán v roce 1417, jak sám Matouš Beran píše na konci textu, na fol. 393v:²⁵² *A. D. 1417 hoc opus super evangelia de tempore per anni circulum scriptum est per manus fr. Mathei dicti Beran non tantum pro evangeliorum expositione, sed pro predicacionis occasione, ut, quicumque eo usus fuerit, devote deum pro Beran oret, quia cum maximo labore ipsum ex multis et diversis voluminibus non sicut voluit, sed sicut scivit et potuit, collegit et in hanc formam redegit, et ideo hunc libellum confundarium nominavit. Amen.*²⁵³

Obrázek 3: Závěrečná poznámka ve spise *Confundarius maior* (rukopis KNM XVI E 11, fol. 393v)

Confundarius minor představuje v podstatě sbírku kázání, které Beran zřejmě posbíral z různých zdrojů, jak ostatně napovídá i název tohoto rukopisu. Spis lze zařadit mezi poměrně běžné rukopisy té doby. Tematicky se Beran soustředil především na mravní nauku, výklad o ctnostech a neřestech. „Podle úvodního *captatio benevolentiae*, v němž Matouš

²⁵² DOLEŽALOVÁ, L. Matouš Beran and the Art of Memory in Late Medieval Bohemia. In: R. WÓJCIK, ed. *Culture of Memory in East-Central Europe in the Late Middle Ages and the Early Modern Period*, 2008, s. 97.

²⁵³ „Léta Páně 1417 jsem já, bratr Matouš řečený Beran, dokončil toto dílo o úryvcích z evangelií, jak se čtou během roku, a to nejen kvůli samotnému výkladu evangelních úryvků, ale také kvůli možnosti kázání, aby ten, komu by toto dílo bylo užitečné, zbožně prosil Boha za Matouše Berana, protože jsem tyto texty posbíral s ohromnou námahou z mnoha různých spisů ne jak jsem chtěl, ale spíše nakolik jsem mohl a byl chopen, a zahrnul jsem je do této knížky; a tak jsem ji nazval *Confundarius*. Amen.“

prosí uživatele z řad kněží, aby si z knihy vybrali med mezi trny, se zdá, že rukopis měl sloužit jako sbírka modelových kázání.²⁵⁴

Obě díla, tedy *Confundarius maior* a *Confundarius minor*, jsou tedy kompilačního rázu, ale tematicky se liší. Zatímco *Confundarius minor* má charakter postily, je *Confundarius maior* spíše jakousi praktickou příručkou o nejrůznějších tématech, z velké části lékařsky zaměřených. „Výklad zjevu je nasnadě. Postila psána v tichém a krásném klášteře roudnickém, příručka představuje způsob, jakým si kanovník, uvyklý všemu pohodlí, musil hledati živobyť v trpkém vyhnanství.“²⁵⁵

Od Matouše Berana se nám zachovala i další díla. Jmenujme zde např. lékařský traktát *Pulmentarius*. Spis je zachován na rukopise z Knihovny pražské metropolitní kapituly N LIII na fol. 109r-280v. Matouš Beran dokončil zřejmě v roce 1437,²⁵⁶ jak vyplývá z výše zmíněné poznámky v tomto rukopisu. Spis je rovněž kompilačního charakteru, jak ostatně přiznává i sám Beran: *Istum libellum nostrum ex diversorum doctorum dictis et scriptis collectum de morbis humani corporis et remediis tractantem ... ideo ipsum Pulmentarium intitulamus.*²⁵⁷ Celkově působí toto Beranovo dílo dojmem jakéhosi pozdějšího doplňku ke *Confundariu maior*, jak také naznačuje závěr textu: *Et quicumque plura habere voluerit, recurrat ad nostrum Confundarium maiorem.*²⁵⁸ V závěru svého díla nazývá Beran spis *libellus diversarium materiarum*,²⁵⁹ což plně odpovídá obsahu díla.²⁶⁰ Zabývá se v něm

²⁵⁴ SOUKUP, P. *Reformní kazatelství a Jakoubek ze Stříbra*, 2011, s. 42.

²⁵⁵ BARTOŠ, F. M. Matouš Beran, roudnický augustinián a spisovatel. In: *Časopis Národního musea* 1927, 101, s. 14.

²⁵⁶ Cf. DOLEŽALOVÁ, L. Matouš Beran and the Art of Memory in Late Medieval Bohemia. In: R. WÓJCIK, ed. *Culture of Memory in East-Central Europe in the Late Middle Ages and the Early Modern Period*, 2008, s. 96.

²⁵⁷ Rukopis z Knihovny pražské metropolitní kapituly N LIII, fol. 109a. „Tuto svou knížku jsem posbíral z různých výroků a spisů učenců; pojednává o nemocech lidského těla a o léčích ... a nazval jsem ji Pulementarius.“

²⁵⁸ „A kdokoli bude chtít (zjistit) více, ať se obrátí k mému spisu *Confundarius maior*.“

²⁵⁹ Rukopis Knihovny pražské metropolitní knihovny N 53, fol. 109r.

²⁶⁰ Obsah spisu Pulmentarius je tento: 109a: Questio doctoris Ssoyman 1430 quodlibeti. – 113a: Doctoris Schoyman 1431 in quodlibeto. – 116b: Item doctoris Schoyman 1432 in quodlibeto. – 124b: Hec sunt breviter posita pro informacione medici sapientis quomodo se habere debeat in practica circa quaslibet medicinas patientibus dispensandas. – 125a: De urinis. – 131b: Declaratio urinarum in genere. – 132b: Que et quot sint contente de urinis habentur in versibus. – 134a: De remediis. – 135a: Principalis informacio medici. – 149a: Hic incipit Pulmentarius. – 197b: Nunc insequitur plathearius de simplicibus medicinis per alphabetum. – 269a: Et ut breviter hunc tractatum de medicinis simplicibus concludam archanum Salerni ad nostrum Pulmentarium intitulamus. – 269b: Contra distrasiam omnium membrorum corporis humani tam ex causa calida quam eciam ex frigida. – 274a: Hec breviter sint recapitulate ex archano Salerni pro faciliiori invencione. – 274b: De crisi. – 277a: Dieta manualis et generalis.

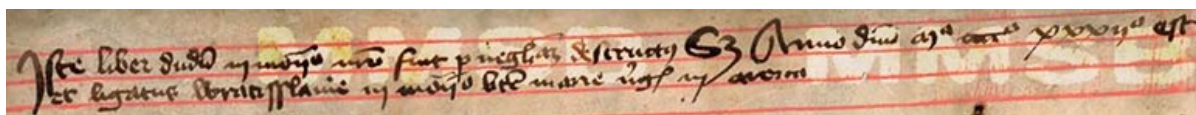
různými druhy diagnostikování nemocí, dále pojednává o typech léků a léčebných opatření. Celek však působí spíše dojmem náhodného výběru témat, spisu chybí souvislejší logická struktura. Ve stejném rukopise, na fol. 281r-326r, je zachován ještě spisek *Chirurgia*, která má jednotné téma i strukturu a spolu se spisem *Pulmentarius* je zdrojem jedinečných informací o středověké medicíně a péči o lidské tělo.

Matouš Beran tak představuje jednoho z nám nejlépe známých členů roudnického konventu. Jeho dílo však bohužel dosud není ani zdaleka plně prozkoumáno a vzhledem k jeho rozsahu by si jistě zasloužilo samostatnou a obsáhlou studii.

3.4 Knihovna v době husitských bouří

V době husitských bouří byla většina klášterů řádu augustiniánů kanovníků zničena a jejich obyvatelé vyhnáni. Proto byly i knihovny většinou přemístěny, rozchváčeny a často i zničeny.

Jak jsme vyličili již v předchozí kapitole, postihl podobný osud i konvent v Roudnici. Kanovníci uprchli z českých zemí, dílem do Erfurtu, dílem do polské Zaháně a Vratislavi, kam také přenesli zachráněné rukopisy.²⁶¹ Svědectvím o tom, že většina rukopisů byla v době husitských bouří přenesena do Vratislavi, je zápis na přidešті rukopisu KNM XII A 6: *Iste liber dudum in monasterio nostro fuit per negligenciam destructus, sed a. D. 1432 est reformatus et ligatus in monasterio beate Marie Virginis in Arena.*²⁶²

Obrázek 4: Záznam o převázání rukopisu ve Vratislavi (rukopis KNM XII A 6, přední přidešті)

V době svého pobytu v cizině byli kanovníci nuceni některé rukopisy z existenčních důvodů prodat, zbytek knihovny přinesli později zpět do Roudnice. Svědectvím o tomto rozprodávání je jakýsi seznam rukopisů, které by se měly v majetku kláštera ponechat, který nacházíme na přidešті rukopisu KNM XVII B 9: *Gorra, Symon de Cassia, Quatuor in unum,*

²⁶¹ F. Palacký (ČČM 1827) se domníval, že byla knihovna ještě před napadením roudnické kláštera v roce 1421 zachráněna na zámku v Březnici pány z Újezda. M. Dvořák však dokázal, že rukopisy byly převezeny do Polska, když v rukopise KNM XII A 6 objevil drobnou poznámku, že tento rukopis byl r. 1432 převázán ve Vratislavi.

²⁶² „Tato kniha byla kvůli nedbalosti v našem klášteře zničena, ale léta Páně 1432 byla obnovena a znovu svázána v klášteře blahoslavenné Panny Marie Na Písku.“

Satirica, Beda ... Frater Jordanus de tempore et de sanctis, bene valet. Item sermones Pragenses de tempore et de sanctis optimi, sunt Mag. Stephani Palecz. Historia de s. Barbara teneatur. Item de b. Dorothea teneatur. Item de s. Procopio teneatur. Item de b. Anna. Item historia presentacionis teneatur, quia synodaliter in ecclesia Pragensi fuit ante expulsionem statuta.

Z poslední věty plyne, že zápisek byl psán až po vypuzení mnichů.²⁶³ Můžeme tedy očekávat, že se jednalo o jakýsi seznam knih, které se měly ponechat v majetku kanovníků a neměly se rozprodávat. Je ovšem překvapující, že ve velké většině v tomto seznamu převládají životopisy svatých, které bychom zřejmě neoznačili za ty nejcennější rukopisy kláštera. Tato volba může být ovlivněna osobním vkusem autora seznamu. Je ovšem také možné, že ty nejcennější rukopisy (např. rukopisy francouzské provenience či rukopisy související s dějinami kláštera) byly již předem určeny k uchování, a tak autor tohoto seznamu už vybíral pouze ze zbývajících rukopisů.

Při návratu zpět do Roudnice s sebou kanovníci přivezli zpět i většinou rukopisů, které z knihovny zachránili. Tyto rukopisy zůstaly uloženy v klášteře až do jeho definitivního zániku, jak o tom budeme hovořit v následující kapitole.

²⁶³ Cf. BARTOŠ, F. M. Z dějin rukopisné sbírky zámku březnického. In: *Časopis národního muzea* 1927, 101, s. 213n.

4. Roudnické rukopisy po zničení kláštera

Studium roudnických rukopisů je záležitost složitá. Abychom mohli identifikovat dochované roudnické rukopisy, musíme nejprve alespoň krátce popsat, jakým způsobem se z roudnické knihovny dochovaly.²⁶⁴ Následně se budeme zabývat otázkou identifikace těchto rukopisů.

V této kapitole budeme vycházet především ze studia samotných rukopisů, které nám poskytují jedinečné informace. Neocenitelnou pomůckou nám budou také rukopisné katalogy příslušných institucí. Sekundární literatura k tomuto tématu je skrovná.

4.1 Osudy roudnické knihovny po odchodu kanovníků do exilu

Rukopisy z kláštera augustiniánů kanovníků v Roudnici nad Labem kanovníci přinesli z exilu zpět do svého mateřského kláštera, jak jsme o tom hovořili v předchozích kapitolách. Klášter byl obnoven a ožil,²⁶⁵ i když již nikdy nedosáhl svého původního významu. O jeho existenci máme zprávy až do doby Jiřího z Poděbrad, který Roudnici r. 1467 dobyl; klášter tak definitivně zanikl. Rukopisy však zůstaly pravděpodobně i po tomto konečném zániku konventu v Roudnici; zřejmě byly uchovávané na utrakvistické faře v Roudnici a to až do konce 16. století.²⁶⁶

V té době paní Polyxena z Lobkovic obnovila v Roudnici katolické proboštství. Důkazem toho, že v té době byly ještě rukopisy v Roudnici, je fakt, že matka paní Polyxeny, Maria Manrique de Lara y Pernstein, darovala jeden z rukopisů jezuitské koleji v Klementinu v Praze (rukopis NK III D 16)²⁶⁷. V té době, zřejmě v letech 1594-1597, v Roudnici zastával funkci probošta „zajímavý a jak se zdá, neprávem zapadlý zjev katolického preláta“²⁶⁸ Johannes Kyrchperger z Kyrchpergu, které měl velmi dobré vztahy s paní Polyxenou

²⁶⁴ Cf. BARTOŠ, F. M. Z dějin rukopisné sbírky zámku březnického. In: *Časopis národního muzea* 1927, 101, s. 212: „Podle mého možno se pokusit i o rozřešení zajímavé záhady, jak vznikla významná ta sbírka, o nastínění paměťhodných osudů, jaké rukopisy ty zažily, než se sešly na březnickém zámku. Není to věc snadná a nepodaří se to naráz.“

²⁶⁵ Jeden z důkazů pohusitské existence kláštera je listina, která byla r. 1470 adresována roudnickému proboštovi. Klášter obnovil nejspíše Zdeněk ze Šternberka, jenž se roku 1453 stal poručníkem sirotků smířických a vládl tu do 1467, kdy Roudnici dobyl král Jiří.

²⁶⁶ Cf. BARTOŠ, F. M. Z dějin rukopisné sbírky zámku březnického. In: *Časopis národního muzea* 1927, 101, s. 214.

²⁶⁷ Cf. TRUHLÁŘ, J. *Catalogus codicum manu scriptorum latinorum qui in C.R. Bibliotheca publica atque universitatis Pragensis asservantur I*, č. 468. Cf. také URBÁNKOVÁ, *Rukopisy a vzácné tisky pražské univerzitní knihovny*, s. 62.

²⁶⁸ BARTOŠ, F. M. Z dějin rukopisné sbírky zámku březnického. In: *Časopis národního muzea* 1927, 101, s. 214.

z Lobkovic.²⁶⁹ Ten odvezl zřejmě celou sbírku roudnických rukopisů do Budyně, a to pravděpodobně z důvodu lepší ochrany a bezpečnosti, aby je tak ochránil před roudnickými kacíři. Johannes Kyrchperger z Kyrchpergu byl později, pravděpodobně v r. 1612, děkanem v Budyni, kde také svou již tak cennou sbírku obohatil o některé rukopisy z knihovny Jana Zbyňka Zajíce z Hazmburka. Sbírkou dále rozšířil i o tři rukopisy bohoslužebného charakteru z 15. století.²⁷⁰ Johannes Kyrchperger byl vytrvalým sběratelem rukopisů a svou sbírku dobře opatroval.

Po bitvě na Bílé hoře se Budyně i s rukopisy tam uloženými dostala do rukou Přibíka Jeníška z Újezda,²⁷¹ státnímu zástupci při procesech v pobělohorské době, pozdějšímu protireformačnímu komisaři a nakonec nejvyššímu královskému písaři. Přibík Jeníšek během zastávání těchto vysokých úřadů velmi zbohatl a roku 1623 koupil Březnici a dal sem převést všechny rukopisy získané z Budyně.²⁷² Přibík Jeníšek v Újezda byl člověk velmi vzdělaný a byl v kontaktu s Pavlem Michnou z Vacínova, který mu také pravděpodobně zprostředkoval nákup budyňské knihovny.²⁷³ V Březnici založil také jezuitskou kolej a daroval jí zřejmě některé rukopisy ze své sbírky. Dodnes se tak zachoval jeden rukopis z tohoto daru.²⁷⁴ Zbytek rukopisů získaných z Budyně byl připojen do rodinné knihovny Jeníšků, která rovněž obsahovala zajímavé a cenné spisy, mezi jinými klementinské přednášky syna místodržícího Martinice. Knihovna rodu Jeníšků, která tedy v té době zahrnovala i roudnické rukopisy, byla postupně rozšiřována, a to zejména o jezuitské spisy, nashromážděné zvl. při studiích v Praze

²⁶⁹ Cf. CHALOUPECKÝ, *Česká rebelie na Podřipsku* 1918, 11. Cf. také BARTOŠ, F. M. Z dějin rukopisné sbírky zámku březnického. In: *Časopis národního muzea* 1927, 101, s. 214.

²⁷⁰ Cf. BARTOŠ, F. M. Z dějin rukopisné sbírky zámku březnického. In: *Časopis národního muzea* 1927, 101, s. 214.

²⁷¹ Cf. KADLEC, J. Knihovna kláštera řeholních kanovníků svatého Augustina v Roudnici. In: M. POLÍVKA, ed. *Historia docet. Sborník prací k počtě šedesátých narozenin prof. PhDr. Ivana Hlaváčka, CSc.*, 1992, s. 131.

²⁷² Cf. BARTOŠ, F. M. Z dějin rukopisné sbírky zámku březnického. In: *Časopis národního muzea* 1927, 101, s. 215.

²⁷³ Cf. BARTOŠ, F. M. Z dějin rukopisné sbírky zámku březnického. In: *Časopis národního muzea* 1927, 101, s. 215: „Snad již studium u jezuitů v Ingolstadtě, jistě pak příslušnost téže straně a styk úřední svedl Jeníška častěji s podobným povýšencem válečným, rodákem z Budyně. Je to ještě pověstnější Pavel Michna z Vacínova, smutně proslulý mnohaletým skandálním procesem, jímž se stát po jeho smrti domáhal náhrady za četné zpronevěry, jakými se obohatil. Michna obchodoval vším, jistě i knihami: on to byl nejspíše, kdo zprostředkoval Jeníškovu kupní budyňské sbírky Kyrchpergerovy, jako mu asi sám věnoval francouzský spisek, jenž byl 1631 pro něho napsán (č. 2793).“

²⁷⁴ TRUHLÁŘ, J. *Catalogus codicum manu scriptorum latinorum qui in C.R. Bibliotheca publica atque universitatis Pragensis asservantur I*, č. 1034.

a v Ingolstadtě.²⁷⁵ V knihovně rodu Jeníšků zůstaly roudnické rukopisy uloženy více než sto let.

V roce 1728 zdědil celou Březnici rod hrabat Kolowratů Krakovských. Dalších téměř sto let byly rukopisy v majetku rodiny Kolowratů, kteří však tuto sbírku již v podstatě nijak nerozšířili. Krátce po založení Národního muzea, jehož stanovy byly vypracovány 15. dubna 1818, se Musejní společnost obrátila na vlastenecké přátele věd s výzvou o darování rukopisů do sbírek vznikajícího muzea. Hrabě Josef Maria Kolowrat Krakovský z Újezda, tehdejší majitele březnického panství, daroval 28. května 1818 ze sbírek březnické knihovny celkem devadesát šest rukopisů spolu s tři sta sedmdesáti devíti starými tisky.²⁷⁶ K tomuto daru se zachoval jeho dopis adresovaný pravděpodobně tehdejšímu nejvyššímu purkrabímu, jímž byl hrabě František Antonín z Kolowrat Libštejnský, významný člen Musejní společnosti:

Vaše Excellence!

Na výzvu, kterou se Vaše Excellence 19. dubna tohoto roku obrátila na všechny přátele české literatury ve věci založení vlasteneckého muzea, kladu si za čest dovoliti si Vám prohlásiti, že obsáhlou knihovnu, která se nalézá na březnickém zámku, ležícím v kraji prácheňském, a kterou jsem zdědil po svém strýci Janu Krakovském hraběti z Kolovrat, jejíž katalog Vaší Excelenci dodatečně předložím, tomuto vlasteneckému ústavu – pokud stejně ve své plné působnosti bude trvati – do vlastnictví předávám; ostatně si ještě vyhražuji, abych i v budoucnu tomuto ústavu, jenž naší vlasti tolik slouží ke cti, mohl mnohem více darovat.

Znamenám se s projevem dokonalé úcty

Vaší Excelenci nejposlušnější sluha

Josef hrabě Kolovrat Krakovský z Újezda²⁷⁷

K tomuto dopisu je připojen ještě německy psaný úřední záznam, že tyto darované knihy byly předány k orazítkování a katalogizování Václavu Hankovi, který se ujal tohoto úkolu pod dozorem hraběte Kašpara Šternberka, tehdejšího předsedy Musejní společnosti.²⁷⁸

²⁷⁵ Cf. BARTOŠ, F. M. Z dějin rukopisné sbírky zámku březnického. In: *Časopis národního muzea* 1927, 101, s. 216: „... za něho i jeho dědiců zabarvuje se sbírka výrazně protireformačně: co přibývá do ní, jsou převahou přednášky a spisy jezuitské. Jeníškové je shromáždili asi na studiích u jezuitů, v Praze i v Ingolstadtě, kde studuje ještě dědic a synovec zakladatele moci rodu hrabat z Újezda, jak zní nyní jejich titul. Od jeho syna zachovány pražské přednášky jezuitu Aug. Kamínka z 1663 (č. 2789).“

²⁷⁶ Cf. ZEMAN, S. *Březnická knihovna v Národním museu v Praze*, 1940, s. 7n. Cf. také HANUŠ, J. *Národní museum a naše obrození II.*, 1923, s. 63.

²⁷⁷ Dopis byl původně napsán v němčině, jeho originál je v archivu Národního muzea se signaturou K/1-3, ale bohužel bez data a adresy. Překlad S. Zeman.

²⁷⁸ Cf. ZEMAN, S. *Březnická knihovna v Národním museu v Praze*, 1940, s. 9.

Rukopisy, které byly součástí tohoto velkorysého daru, je dnes možné bezpečně identifikovat, protože ihned při jejich přijetí byla na každý z nich zapsána poznámka *Ex bibliotheca arcis Breznicensis*.²⁷⁹ Bohužel v oficiálních zápisech Národního muzea je pouze velmi stručná Hankova poznámka, že mu byl tento soubor rukopisů odevzdán; poznámka je datována 12. 6. 1822.²⁸⁰

Později syn Hraběte Josefa Kolowrata Krakovského Hanuš daroval ještě dalších devadesát rukopisů. Knihovník Adolf Patera zapsal soupis tohoto rukopisného daru, ale bohužel pouze stručně a všeobecně, takže přesná identifikace jednotlivých rukopisů je obtížná až nemožná. Celkem tedy bylo Národnímu muzeu věnováno dvě stě třicet sedm rukopisů z březnické knihovny.²⁸¹ Dne 1. 9. 1893 bylo Národnímu muzeu darováno ještě osm dalších rukopisů.²⁸²

Celkově tak rukopisy darované z březnické knihovny představují jeden z nejbohatších a také nejcennějších rukopisných souborů ve sbírkách Národního muzea.²⁸³ Zbytek rukopisů z březnické knihovny (celkem padesát pět) daroval roku 1893 univerzální dědic majetku Kolowratů hrabě Eduard Pálffy.²⁸⁴ V archivu Národního muzea se zachovala plná moc k převzetí tohoto knižního daru:

Již podepsaný správní výbor zmocňuje p. Adolfa Pateru, bibliothekáře knihovny musejní, aby pro Museum království Českého přebral a do Prahy převezl knihovnu v Březnici, kterou ráčil blahosklonně věnovati vzácný příznivec vlasteneckého ústavu našeho, Jeho Vysokorodí pan Edvard hrabě Pálffy.

V Praze, dne 7. července 1893.

²⁷⁹ Úplný seznam všech rukopisů, které byly Národnímu muzeu darovány, podává ZEMAN, S. *Březnická knihovna v Národním muzeu v Praze*, 1940, s. 34-44.

²⁸⁰ Cf. BARTOŠ, F. M. Z dějin rukopisné sbírky zámku březnického. In: *Časopis národního muzea* 1927, 101, s. 212.

²⁸¹ V březnické knihovně byly kromě rukopisů z kláštera v Roudnici také rukopisy z kláštera augustiniánů kanovníků v Sadské a v Jaroměři. V Sadské bylo již roku 1117 založeno knížetem Bořivojem II. významné proboštství s kostelem sv. Apolináře. Po zrušení proboštství v roce 1362 byli do Sadské uvedeni augustiniáni kanovníci z Roudnice a získali tak celou sbírku místních rukopisů. Cf. BOHATEC, M. *Skryté poklady*, 1970, s. 23 a BARTOŠ, F. M. Z dějin rukopisné sbírky zámku březnického. In: *Časopis národního muzea* 1927, 101, s. 213. Cf. také ZEMAN, S. *Březnická knihovna v Národním muzeu v Praze*, 1940, s. 8n.

²⁸² BARTOŠ, F. M. Z dějin rukopisné sbírky zámku březnického. In: *Časopis národního muzea* 1927, 101, s. 21.

²⁸³ Cf. BARTOŠ, F. M. Z dějin rukopisné sbírky zámku březnického. In: *Časopis národního muzea* 1927, 101, s. 212.

²⁸⁴ Úplný seznam všech rukopisů, které byly Národnímu muzeu darovány, podává ZEMAN, S. *Březnická knihovna v Národním muzeu v Praze*, 1940, s. 44-46.

Podle Bartošova Soupisu rukopisů Národního muzea se v jeho sbírkách nachází celkem dvě stě třicet sedm rukopisů. Při identifikaci rukopisů z březnické knihovny se můžeme opírat také o katalog této knihovny (rukopis VI. B. 22), který je ale bohužel pouze zkratkovitý a nedostatečně přesný. Problém při identifikaci je především fakt, že březnický katalog uvádí signatury jednotlivých rukopisů, které se do dnešní doby často nedochovaly.

4.2 Možnosti identifikace rukopisů

Jak vidíme, rukopisy prošly rukama mnoha majitelů a nakonec se dostaly do muzeí a knihoven, kde se s nimi setkáváme dnes. Jak můžeme identifikovat rukopisy, které kdysi bývaly součástí roudnické knihovny? Pomoci nám při tom může několik společných znaků, které tyto rukopisy mají. Jde především o typickou původní vazbu rukopisů, dále původní středověké signatury, a především vlastnické poznámky, které jsou zřejmě nebezpečnějším identifikačním znakem. Je opravdu pozoruhodné, že i přes dobrodružné osudy roudnických rukopisů se na mnohých z nich dochovaly nejen vlastnické přípisky a poznámky, ale že z velké části zůstal dochován také systém signatur a většina rukopisů je až dodnes stále ve svých původních středověkých vazbách.

V mnoha případech se dochovala původní roudnická vazba, která je dosti typická. Desky jsou dřevěné, potažené kůží. Kůže bývá často buď barvena (nejčastěji do modrých či fialových odstínů) a nebo je zdobena vlasy (obvykle florální motivy). Na deskách bylo původně kování. Obvykle se jednalo o kování ve všech čtyřech rozích přední i zadní desky vazby a jedno kování ve střední části desek. Nejčastěji jde o relativně jednoduché kovové puklice velké jeden až dva centimetry, u některých knih však nalézáme podstatně masivnější kování, které bývá zvláště v rozích poměrně bohatě zdobeno. Mezi typické znaky roudnické vazby patří také kožené řemínky s železnými sponami, kterými původně byly opatřeny zřejmě všechny tamní rukopisy. Nejčastěji jde o dvě spony, které spínají spodní i horní desku rukopisu pomocí trnových spon na přední desce rukopisu.

Obrázek 5: Ukázka původní roudnické rukopisné vazby (rukopis KNM XII B 3)

Bohužel zdaleka ne všechny rukopisy se dochovaly v původních vazbách. Část rukopisů, jejichž vazba byla více poškozena, byla v novověku převázána do moderních vazeb. K tomu navíc přistupuje také fakt, že menší část rukopisů byla převázána již v době středověku, jak napovídá např. poznámka zachovaná na počátku rukopisu KNM XVII A 5: *Hec liber ligatus est in Wratislavia*.²⁸⁵ Podobně byl ve Vratislavi převázán i rukopis KNM XVII B 9 a zřejmě i některé další. Tyto rukopisy mají tedy vazby středověké, ale vizuálně dosti odlišné. Proto se v případě rukopisů převázaných mimo Roudnici musíme orientovat podle jiných typických známek roudnické provenience.

Jedním z dalších znaků, které nám mohou pomoci při identifikaci rukopisů, jsou původní středověké signatury, které se v těchto rukopisech dochovaly. Tyto signatury bývaly původně napsány na přední desce vazby. Většinou byly napsány na menších pergamenových lístcích, které byly poté vlepeny na horní třetinu přední desky. Signatury bývaly napsány také na hřbetech rukopisů a někdy rovněž na přídeští či na prvním listě rukopisu. První vrstva signatur byla na knihy nalepena zřejmě hned při jejich zařazování do klášterní knihovny, zatímco druhá vrstva byla vlepena později, zřejmě až v době, kdy rukopisy již definitivně opustily roudnický klášter, tedy pravděpodobně na konci 15. století.

Obrázek 6: Ukázka původních signatur a štítku s názvem (rukopis KNM XIII B 6)

V případě rukopisů, které se dochovaly v původních vazbách, jsou obvykle dochovány i oba dva štítky s původními signaturami, i když jsou již někdy hůře čitelné. V případě rukopisů, které byly později převázány, byly v některých případech štítky se signaturami přelepeny na nové desky. Bohužel téměř u žádného z převázaných rukopisů nejsou dochovány restaurátorské zprávy, takže nejsme schopni přesně zjistit, zda tyto štítky již v době převazby chyběly, nebo zda pouze nebyly přelepeny. Vzhledem k tomu, že se

²⁸⁵ „Tato kniha byla svázána ve Vratislavi.“

nedochovaly zdaleka všechny rukopisy, které původně v roudnické knihovně byly, a dokonce ani na všech dochovaných rukopisech nejsou zachované štítky se signaturami, je sestavení přehledu signatur a jejich systematizace nelehkým úkolem.²⁸⁶ Můžeme očekávat, že knihy byly původně řazeny tematicky, tedy na prvním místě Bible a liturgické knihy, dále zřejmě spisy církevních Otců, z nichž byly pochopitelně nejprve řazeny spisy sv. Augustina; takto to naznačují i dochované signatury první vrstvy. Později, zřejmě při stěhování knih na roudnickou faru, kdy byla doplněna druhá, mladší vrstva signatur, byl systém signatur již zřejmě organizován spíše mechanicky.

Kromě dvou štítků se signaturami se ještě na původních vazbách pravidelně setkáváme s nalepeným pergamenovým štítkem, na němž byl napsán obsah rukopisu, samozřejmě v přiměřeně zkrácené formě. Tyto štítky byly původně z důvodu lepší ochrany překryty sklíčkem, které bývalo k deskám obvykle přibito drobnými hřebíčky, někdy však bylo upevněno v olověném rámečku. Dnes jsou na téměř všech původních vazbách dochovány štítky s tituly rukopisů, ale sklíčka se dochovala spíše výjimečně. Neporušená jsou sklíčka pouze v několika ojedinělých případech, nejčastěji jsou ze sklíčka zachovány pouze malé zbytky kolem hřebíčků, často sklíčko chybí úplně. Postupem času sklíčka tmavla a tak dnes dosti ztěžují čtení lístků s obsahem rukopisu.

Některé tituly knih nebyly však napsány na právě popsaných zvláštních lístcích pergamenu, ale titul byl napsán přímo na deskách. Tyto nápisy jsou však dnes již hodně poškozené a těžko čitelné. Neznáme přesně důvod, proč některé tituly byly napsány takto; můžeme se pouze dohadovat, že se mohlo jednat o knihy, které byly do roudnické knihovny včleněny až později, možná až před husitskými válkami, a proto už nebyl čas a možná ani prostředky ke zhotovení štítků zakrytých sklíčkem.

Pravděpodobně nejvýznamnějším identifikačním prvkem, který nám může pomoci při určování provenience jednotlivých rukopisů, jsou vlastnické poznámky a přípisky.²⁸⁷ Tyto

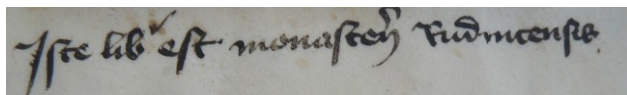
²⁸⁶ Otázkou roudnických signatur a jejich systematizací se podrobně zabývá Mgr. Michal Dragoun, kterému tímto znovu děkuji za jeho velkou ochotu a veškerou pomoc, kterou mi při psaní této práce poskytl.

²⁸⁷ K otázce identifikace roudnických rukopisů existuje opravdu jen velmi málo sekundární literatury. Tak např. ZEMAN, S. *Březnická knihovna v Národním museu v Praze*, 1940, s. 9: „O původu jednotlivých rukopisů svědčí různé poznámky a glosy na titulních listech.“

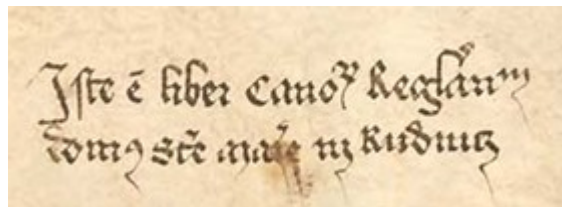
vlastnické poznámky mají různou podobu a můžeme rozeznat několik písarů, kteří je zřejmě postupně zapisovali do knih nově začleňovaných do klášterní knihovny.²⁸⁸

Tyto vlastnické poznámky mívají různou podobu a můžeme je v podstatě rozdělit na dvě základní skupiny. Do první skupiny zde zařazujeme rukopisy, které pochází původně z knihovny kláštera augustiniánů kanovníků v Roudnici. Do druhé skupiny pro účely této práce zařazujeme rukopisy, které původně pocházely z kláštera augustiniánů kanovníků v Sadské a do knihovny v Roudnici byly tyto rukopisy včleněny až po husitských válkách. Můžeme se jen domnívat, že kanovníci z Roudnice v době svého exilu v Polsku získali i knihy, které se přinesli kanovníci ze Sadské.

V první skupině rukopisů se setkáváme hned s několika typy poznámek. Nejjednodušší a také nejčastěji využívaná je stručná poznámka *liber monasterii Rudnicensis* (např. rukopis KNM XII B 5), která bývá také často rozvinuta do podoby *Iste liber est monasterii Rudnicensis* (např. rukopis KNM XII B 4). Spíše ojediněle se setkáváme i s dalšími formami těchto poznámek, a to *Iste liber est Rudnicensis Canonorum beate Marie Virginis* (např. rukopis KNM XII C 1), nebo *liber canonorum regul. ecclesie beate Marie in Rudnicz* (např. rukopis KNM XII G 10) a také *liber monasterii sancte Marie in Rudnicz* (např. rukopis KNM XIII C 2).²⁸⁹ Tyto vlastnické vpisky nejčastěji nalézáme na předeštlí či prvním nebo posledním listu rukopisu.

Obrázek 7: Ukázka vlastnického přípisu z Roudnice (rukopis KNM XII B 4)

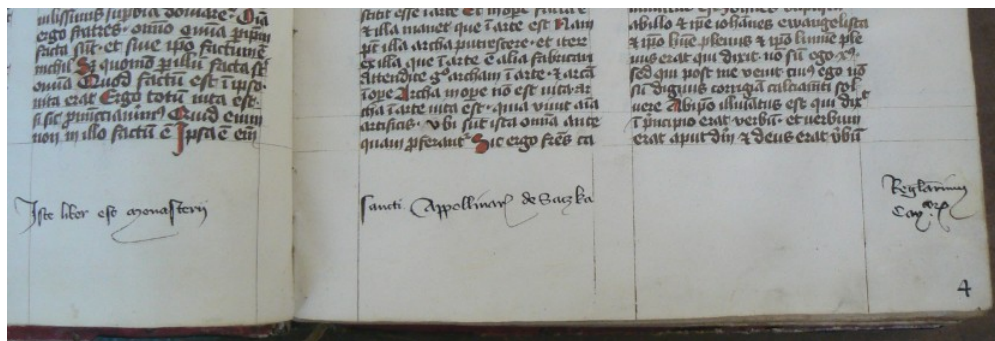
Obrázek 8: Ukázka vlastnického přípisu z Roudnice (rukopis KNM XII A 11)

Ve druhé skupině rukopisů, které původně pocházely z kláštera v Sadské, je počet typů vlastnických přípisů dosti omezen. V podstatě ve všech dochovaných rukopisech je poznámka ve znění *Iste liber est monasterii sancti Appolinaris in Saczka canonorum regularium*. Spíše výjimečně se setkáváme i s jinými druhy poznámek, jako je *Iste liber est*

²⁸⁸ Domnívám se, že podrobným srovnáním těchto přípisů by snad bylo možné alespoň částečně rozhodnout, v jakém časovém sledu se knihy do roudnického kláštera dostávaly. Významné pro tento výzkum bude jednak přesná identifikace jednotlivých písarských rukou a také přesné znění jednotlivých poznámek (viz dále).

²⁸⁹ Na tomto místě uvádím pro větší přehlednost pouze jednotlivé typy vlastnických přípisů. Úplný přehled vlastnických poznámek v jednotlivých rukopisech předkládám v příloze této práce.

monasterii in Saczka (např. rukopis KNM XIV A 12).²⁹⁰ Narozdíl od rukopisů původem z kláštera v Roudnici bývají tyto poznámky téměř vždy na třetím a čtvrtém foliu od začátku rukopisu a podobně na třetím a čtvrtém foliu od konce. U silnějších rukopisů je ještě navíc tato poznámka připsána uprostřed v knize.

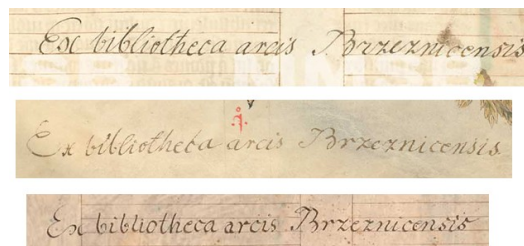

Obrázek 9: Ukázka typického vlastnického připsku ze Sadské (rukopis KNM XII B 3)

Jak vidíme, mohou být tyto vlastnické poznámky neocenitelným pomocníkem při identifikaci rukopisů. Bohužel se ale v mnoha rukopisech nedochovaly. Zejména u první skupiny rukopisů byly velmi často vlastnické poznámky z přídeští a z prvního listu později vyříznuty či vyškrábány a můžeme se jen domnívat, že zde vlastnická poznámka opravdu původně byla. Jako podstatně výhodnější se ukázalo řešení, které zvolili kanovníci z kláštera v Sadské, tedy zapisovat vlastnické záznamy nikoliv hned na počátek rukopisu, ale až na třetí a čtvrté folio. Tyto vlastnické poznámky se zachovaly podstatně častěji, i když i ony byly v některých případech později vyříznuty.

Posledním znakem, který nám může pomoci při identifikaci roudnických rukopisů, jsou přípisky písařů. Nejčastěji se jedná o jednověté přípisky na konci rukopisu, resp. na konci jedné z částí tohoto rukopisu. Tyto poznámky jsou však spíše náhodné a k identifikaci rukopisů dají využít jen omezeně.

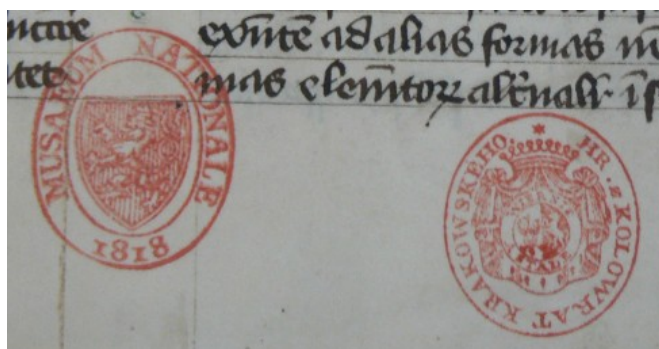
Jako potvrzení správné identifikace rukopisů nám může posloužit také poznámka *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, která byla vepsána na přídeští či na první list všech rukopisů, které byly součástí knihovny v Březnici.

Obrázek 10: Ukázky vlastnických poznámek
březnické knihovny

²⁹⁰ I rukopisy původem z kláštera v Sadské budou uvedeny v příloze této práce včetně dochovaných vlastnických poznámek.

Dále v těchto rukopisech nacházíme razítka hrabat z Kolowrat, kteří všechny rukopisy ze své sbírky opatřili svým razítkem. A v roce 1818, kdy byla do sbírek Národního muzea začleněna první část z kolowratských sbírek, byly tyto rukopisy orazítkovány muzejním razítkem s rokem 1818. Tyto poznámky se však samozřejmě nevyskytují výhradně na roudnických rukopisech, ale vyskytují se i na dalších, které bývaly součástí výše zmíněných sbírek. To je také důvodem, proč vlastnický přípisek březnické knihovny a obě zmíněná razítka nemohou sloužit pro přímou identifikaci roudnických rukopisů, ale mohou tuto identifikaci potvrdit.

Obrázek 11: Ukázka razítka NM z roku 1818 a heraldického razítka hraběte z Kolowrat Krakovského (rukopis KNM XII B 5)

Můžeme tedy konstatovat, že při identifikaci rukopisů pocházejících z roudnické knihovny vycházíme z právě zmíněných identifikačních znaků. Vzhledem k tomu, že rukopisy s dochovanou původní vazbou s typickými roudnickými signaturami a zároveň s dochovanými vlastnickými poznámkami se dochovaly takto v úplnosti spíše výjimečně, musíme většinou při identifikaci rukopisů vycházet ze všech výše zmíněných známek roudnické provenience. Přesto, že se u některých rukopisů můžeme o jejich roudnickém původu jen dohadovat, jsme dnes schopni bezpečně identifikovat velké množství rukopisů, které byly kdysi součástí knihovny kláštera augustiniánů kanovníků v Roudnici.

4.3 Roudnické rukopisy dnes

Úplný seznam rukopisů roudnické provenience, které se dodnes dochovaly, nebyl až dosud nikdy publikován. V odborné literatuře nacházíme zajímavou zmínku, kterou o roudnických rukopisech napsal Jaroslav Kadlec: „V Národním muzeu v Praze jest nyní, soudě podle vlastnických poznámek nebo jiných okolností, na 110 knih někdejšího roudnického kláštera. V Národní knihovně pražské je osm roudnických rukopisů (I D 38, I E 31, I F 7, I F 35, I G 36, III D 16, VII D 23, XIII D 13), v knihovně Metropolitní kapituly

pražské pět rukopisů (Cim. 7, A CXLII, D 13, F XCIV a N LIII), do Dietrichovské knihovny v Mikulově a odtud do Univerzitní knihovny v Brně se dostaly dva rukopisy (Mk 35 a Mk 36), dva do Thunovské knihovny v Děčíně a odtud do Národní knihovny dva rukopisy (XIX B 3 a opis předcházejícího rukopisu XIX A 19), po jednom rukopisu do knihovny Metropolitní knihovny v Krakově (signaturu se mi nepodařilo zjistit) a Okresního muzea v Mělníku.²⁹¹

Tato stručná poznámka se zmiňuje konkrétně o rukopisech roudnické provenience uložených dnes v Národní knihovně, Knihovně pražské metropolitní kapituly a dalších menších knihovnách. Bohužel ale roudnické rukopisy uložené v Knihovně Národního muzea Kadlec pouze zmiňuje a uvádí, že jich zde našel kolem sto deseti. Je škoda, že v tomto svém článku nebyl konkrétnější a že největší dnes dochovaný soubor roudnických rukopisů pominul pouze takto stručným vyčíslením bez uvedení konkrétnějších informací.

Podle výše zmíněných kritérií se nám dnes podařilo identifikovat celkem sto třicet osm rukopisů z roudnické knihovny, které jsou dnes součástí sbírek Národního muzea. V ostatních knihovnách nacházíme tytéž rukopisy roudnické provenience, které zmiňuje již Kadlec. V zahraničních knihovnách se nám dosud nepodařilo přesně identifikovat žádné rukopisy, ale můžeme odůvodněně předpokládat, že zde opravdu nějaké rukopisy dodnes uchovávají, a to především v Polsku.

I přesto, že se nám podařilo identifikovat sto padesát šest rukopisů, které kdysi bývaly součástí knihovny kláštera augustiniánů kanovníků v Roudnici, představuje toto číslo pravděpodobně jen část z původní rozsáhlé sbírky. Lze se jen dohadovat, kolik přesně měla původní knihovna svazků. Alespoň přibližného odhadu by se snad bylo možné dopídit po detailním srovnání a zpřehlednění nejstarší vrstvy roudnických signatur. V době největšího rozkvětu knihovny, tedy před husitskými válkami, zde mohlo být uloženo něco přes čtyři sta rukopisů.²⁹² Budeme-li tedy nyní hodnotit obsah knihovny, ve skutečnosti budeme moci charakterizovat pouhou čtvrtinu celé sbírky.

Co tedy můžeme o roudnické klášterní knihovně říci? Tato velmi rozsáhlá sbírka nás svým obsahem nepřekvapí. Setkáváme se zde v podstatě s obdobnými autory, kteří byli zastoupeni v dalších knihovnách té doby. Výrazně dominuje Bible, liturgické knihy a komentáře k těmto textům. Velmi hojně je zastoupena *Legenda aurea*. Silné zastoupení zde

²⁹¹ KADLEC, J. Knihovna kláštera řeholních kanovníků svatého Augustina v Roudnici. In: M. POLÍVKA, ed. *Historia docet. Sborník prací k počtě šedesátých narozenin prof. PhDr. Ivana Hlaváčka, CSc.*, 1992, s. 132.

²⁹² Přibližně k tomu číslu dospěl ve svém výzkumu Mgr. Michal Dragoun.

mají také církevní Otcové (nejvíce Augustin, Jeroným a Řehoř) a klasičtí církevní učenci (zvl. Tomáš Akvinský, Richard od sv. Viktora, Hugucius Pisanus, Wilhelmus Durandus, Nicolaus de Gorra a další).²⁹³

Význačným rysem této knihovny je však poměrně hojné zastoupení literatury z oblasti církevního práva a tyto rukopisy na první pohled upoutají i dnes. Je na nich jasně patrná značná opotřebovanost, která je doložena i nadprůměrným množstvím poznámek na okrajích. Výraznější orientace na právní disciplíny je zde jasně patrná.

Dále zde najdeme originální spisy, a to zvl. od kanovníka Matouše Berana, které představují originální tvorbu obyvatel kláštera. Je však překvapující, že spisy jiných roudnických autorů v knihovně téměř nenacházíme, ač se jejich text zachoval na množství rukopisů mimo klášter (mám zde na mysli zvl. Štěpánův spis *Quaestiunculae*).

Jazykově se jedná téměř výlučně o texty latinské. V některých rukopisech sice nacházíme české glosy, ale jde o marginální poznámky nevelkého počtu, které v celkovém objemu textů mají jen nepatrné zastoupení. Jeden z dochovaných rukopisů je z části psán německy (NK III D 16). Jazykově je tedy sbírka poměrně jednotná, téměř výlučně je zde zastoupena latina.

²⁹³ Úplný přehled děl, která byla zastoupena v roudnické knihovně, předkládáme v příloze této práce.

5. Závěr

V této diplomové práci jsme se nejprve věnovali dějinám kláštera augustiniánů kanovníků v Roudnici. Tento klášter řeholních kanovníků řádu sv. Augustina, založený r. 1333 posledním pražským biskupem Janem IV. z Dražic, byl jedním z nejvýznamnějších českých klášterů v době předhusitské. Jakožto první klášter řádu augustiniánů kanovníků u nás se stal mateřským domem pro řadu filiálních klášterů nejen v českých zemích, ale i za hranicemi. Klášter v Roudnici se těšil velké přízni nejvyšších církevních i politických představitelů země. Klášter v Roudnici byl zničen v době husitských bouří, kdy jeho obyvatelé byli nuceni opustit svůj domov a uchýlit se do Německa a do Polska. Přestože se později kanovníci vrátili a klášter byl obnoven, na konci 15. století zanikl.

V práci jsme se soustředili na studium klášterní knihovny. Zatímco k dějinám kláštera máme k dispozici poměrně velké množství dobových pramenů a rovněž i odborná literatura se tímto tématem zabývá, bylo studium knihovny v klášteře augustiniánů kanovníků v Roudnici až dosud více méně opomíjeno a odborná literatura této knihovně věnovala jen relativně malou pozornost. To můžeme přičíst na vrub především obtížnosti tohoto úkolu. Při výzkumu byl hlavní překážkou především nedostatek dobových zpráv ohledně knihovny.

Co tedy o této klášterní knihovně víme? Můžeme konstatovat, že klášterní knihovna vznikla současně s klášterem a jejím základem se staly rukopisy, které klášteru daroval jeho zakladatel Jan IV. z Dražic. Nadále byla knihovna obohacována z nákupů, darů a pravděpodobně také vlastní písařskou činností v klášterním skriptoriu. Vzhledem k tomu, že období rozkvětu tohoto kláštera trvalo jen necelých devadesát let, muselo budování knihovny pokračovat poměrně rychle, protože v době před husitskými válkami bylo v knihovně již několik set rukopisů. K rozvoji knihovny přispělo nepochybně také to, že kanovníci kladli velký důraz na vzdělání a samostudium a proto pro ně byla bohatá klášterní knihovna nutným předpokladem k naplnění tohoto cíle.

Rukopisy z klášterní knihovny prožily dobrodružné osudy. Putovaly nejprve do Polska a poté zpět do Čech, kde několikrát změnily majitele i místo uložení. Ze zachovaných rukopisů z bohaté klášterní knihovny je jich dnes nejvíce uloženo v Národním muzeu, několik rukopisů je také v Národní knihovně a v Knihovně pražské metropolitní kapituly, jednotlivé rukopisy nacházíme i v dalších knihovnách, a pravděpodobně jsou některé rukopisy dnes uloženy i v zahraničí.

Při identifikaci roudnických rukopisů se můžeme opírat o několik signifikantních rysů, které tyto rukopisy obvykle mají. Jednoznačným důkazem, že daný rukopis byl součástí

roudnické klášterní knihovny, jsou pro nás především vlastnické poznámky, které nacházíme v mnoha z nich, Dále se můžeme orientovat podle typických středověkých signatur a také podle typických původních vazeb s kováním, na jejichž přední desce bývá na pergamenovém štítku uveden název knihy a její signatury. Podle právě zmíněných typických rysů, které roudnické rukopisy mají, můžeme dnes identifikovat sto padesát šest rukopisů, které pocházejí z knihovny kláštera augustiniánů kanovníků v Roudnici. Můžeme předpokládat, že se v budoucnu podaří najít i další rukopisy z této knihovny, a to jak v Čechách, tak i v okolních státech, a to snad především v Polsku.

Z těchto rukopisů můžeme alespoň částečně zhodnotit obsah knihovny kláštera v Roudnici. Přestože v odborné literatuře se obecně setkáváme se stále opakovaným názorem, že se roudnický klášter stal centrem vzdělanosti a reformního hnutí *devotio moderna*, a že tomuto odpovídala i klášterní knihovna, nemůžeme na základě zjištěných informací tento názor zcela sdílet. Z dochovaných a dodnes identifikovaných rukopisů můžeme v podstatě usuzovat, že až na malé výjimky byl obsah knihovny spíše standardní. Naprostou většinu spisů představují liturgické knihy, spisy církevních Otců a dalších církevních autorit. Významné je však větší množství právnických spisů a různých kanonistických sborníků. Ze současného stavu dochovaných rukopisů můžeme usuzovat, že knihy byly v klášteře hojně čteny, studovány a také komentovány. Unikátní jsou však především spisy, jejichž autory byli samotní roudničtí kanovníci; dochovaly se zde například spisy kanovníka Matouše Berana. Při hodnocení roudnické knihovny však musíme mít vždy na paměti, že dnes máme k dispozici pouze část rukopisů z této knihovny a nemůžeme proto s jistotou hodnotit její obsah.

Již při tomto stavu výzkumu můžeme však oprávněně tvrdit, že přestože byl obsah roudnické klášterní knihovny v rámci evropských knihoven spíše standardní, je tento soubor svým způsobem ojedinělý. Tato několika set svazková knihovna byla vybudována v poměrně velmi krátké době a umožnila roudnickému klášteru významně ovlivnit vzdělanost, kulturu i náboženský život v českých zemích v době předhusitské.

Je nepochybné, že studium knihovny v klášteře augustiniánů kanovníků v Roudnici nad Labem by si zasloužilo podstatně delší a rozsáhlejší výzkum. Na prvním místě by zde jistě bylo třeba podrobně a velmi pečlivě prozkoumat všechny dochované rukopisy, které jistě stále skrývají mnohá tajemství a jejich studium může přinést řadu zajímavých výsledků. Samostatnou studii by si nepochybně vyžádaly především originální spisy roudnických

kanovníků, které až na malé výjimky nebyly dosud editovány a nemůžeme proto dnes s jistotou tvrdit, co se v nich přesně skrývá.

Dále by bylo jistě užitečné se pokusit, samozřejmě nakolik to bude vzhledem ke stavu dochování možné, identifikovat případné další rukopisy roudnického původu, které se možná dodnes skrývají v knihovnách či muzeích u nás i v zahraničí. Je pravděpodobné, že část roudnických rukopisů je dodnes uložena ve Vratislavi, kde byly některé roudnické rukopisy zřejmě prodány během exilu.

V budoucnu by rovněž bylo velmi užitečné zkoumat roudnickou knihovnu v kontextu dalších klášterních knihoven tohoto řádu, z nichž některé (především knihovna kláštera v Třeboni) se dochovaly z velké části až dodnes. Vzhledem k úzkým vztahům v rámci roudnické kongregace by výzkum dalším knihoven těchto klášterů mohl mnoho napovědět i o knihovně v klášteře v Roudnici.

V současné době se studiem této knihovny zabývá několik odborníků. Na prvním místě chci zmínit Mgr. Michala Dragouna, který se dlouhodobě zabývá sestavením přesného seznamu rukopisů roudnické proveniencí a soustředí se zejména na možnosti identifikace těchto rukopisů. Doc. PhDr. Pavel Krafl, Dr. právě připravuje edici roudnického nekrologia, Mgr. Alice Klímová, M.A. se zabývá studiem roudnických statut, Mgr. Petra Mutlová, M.A., Ph.D. se soustředí na výzkum dopisů Petra Clarificatora a Mgr. Tomáš Gaudek studuje roudnické iluminované rukopisy.

Tato diplomová práce je tak pouze dílčím výsledkem studia tohoto složitého a komplexního tématu, které se snad v budoucnu dočká větší pozornosti badatelů. Přesto však doufám, že tato práce může přispět k poznání dějin roudnického kláštera a především tamní knihovny, která představuje významnou a jedinečnou sbírku v české kultuře předhusitské doby.

6. Bibliografie

V tomto bibliografickém soupisu uvádíme nejprve latinské prameny s použitými českými překlady, ve druhé části je uvedena sekundární literatura. Seznam sekundární literatury je rozdělen tematicky, a to především pro snadnější orientaci čtenáře.

Nejprve uvádíme literaturu, která souvisí přímo s dějinami kláštera augustiniánů kanovníků v Roudnici a s tamní knihovnou. Tento seznam literatury zahrnuje veškeré publikace, které se nám k tomuto tématu podařilo nalézt. I přesto samozřejmě připouštím, že tento seznam není vyčerpávající.

Následuje seznam literatury k dějinám řádu augustiniánů kanovníků v českých zemích, kde je uvedena i literatura vztahující se k jednotlivým klášterům tohoto řádu v našich zemích. Tento seznam zdaleka není vyčerpávající; jsou zde uvedena pouze díla, se kterými jsem již pracovala a využila jsem je pro psaní této diplomové práce.

Ve třetí části tohoto bibliografického seznamu je uvedena odborná literatura, která se vztahuje k obecným dějinám českých zemí především ve 14. a 15. století (se zvláštním zaměřením k dějinám církevním), kterou jsem při psaní této práce využívala.

V poslední části tohoto seznamu uvádíme literaturu kodikologicky a knihovědně orientovanou a v této části bibliografického soupisu jsou zahrnuty rovněž katalogy rukopisů, které byly při psaní této práce využity.

1. Prameny

1.1 Latinské originály

BALBÍN, Bohuslav. *Vita venerabilis Arnesti*. Praha 1665.

KLICMAN, Ladislav, ed. *Monumenta vaticana res gestas bohemicas illustrantia. Tomus I, Acta Clementis VI. Pontificis romani. 1342-1352*. Praha: Král. čes. spol. nauk, 1903.

Kronika Beneše z Weitmile. In: EMLER, Josef, ed. *Fontes rerum Bohemicarum. Tom IV*. Praha: Nadání Františka Palackého, 1884, s. 457-548.

Kronika Františka Pražského. In: EMLER, Josef, ed. *Fontes rerum Bohemicarum. Tom IV*. Praha: Nadání Františka Palackého, 1884, s. 347-456.

STENZEL, Gustav Adolf Harald, ed. *Scriptores rerum Silesiacarum oder Sammlung schlesischer Geschichtssreiber: namens der Schlesischem Gesellschaft für Vaterländische Cultur*. Breslau: Josef Max, 1835-1839.

Vavřince z Březové Kronika husitská. In: GEBAUER, Jan, ed. et al. *Fontes rerum Bohemicarum. Tom V*. Praha: Nadání Františka Palackého, 1893, s. 327-534.

1.2 Použité překlady

BLÁHOVÁ, Marie et al. *Kroniky doby Karla IV.* Praha: Svoboda, 1987.

VAVŘINEC Z BŘEZOVÉ. *Husitská kronika: Píseň o vítězství u Domažlic.* Překlad František Heřmanský a Jan Blahoslav Čapek. Editorka Marie Bláhová. Praha: Svoboda, 1979.

2. Sekundární literatura

2.1 Literatura k dějinám kláštera v Roudnici a tamní knihovny

AMORT, E. *Votus disciplina canonicorum regularium et saecularium I.* Benátky 1747.

BARTOŠ, František Michálek. Mag. Claretus de Solencia a Petrus Clarificator. In: *Listy filologické* 1933, 60, s. 153-157.

----- Matouš Beran, roudnický augustinián a spisovatel. In: *Časopis Národního musea* 1927, 101, s. 13-15.

----- Prvotní Jednota bratrská a Devotio moderna. In: *Theologická příloha Křesťanské revue* 1959, 26(2), s. 38-42.

----- Z naší středověké literatury latinské. In: *Listy filologické* 1937, 64, s. 127-132.

----- Z dějin rukopisné sbírky zámku březnického. In: *Časopis národního muzea* 1927, 101, s. 212-216.

BOLDAN, Kamil. Die Augustiner-Chorherren aus Raudnitz und Sadská im Exil in der Hussitenzeit als Schreiber der Handschriften. In: *Studie o rukopisech* 1992, 29, s. 79-93.

----- Ke vzniku a osudům rukopisu XIX C 49 Státní knihovny ČSR. In: *Miscellanea oddělení rukopisů a starých tisků* 1988, 6, s. 5-39.

CIHLA, Michal a Michal PANÁČEK. Středověký most v Roudnic nad Labem. In: *Průzkumy památek* 2006, 13, s. 3-34.

DOLEŽALOVÁ, Lucie. *Fugere artem memorativam? The Art of Memory in 15th century Bohemia and Moravia (A Preliminary Survey).* In: *Studia Mediaevalia Bohemica* 2010, 2(2), s. 221-260.

----- Matouš Beran and the Art of Memory in Late Medieval Bohemia. In: Rafał, WÓJCIK, ed. *Culture of Memory in East-Central Europe in the Late Middle Ages and the Early Modern Period.* Poznań: Biblioteka Uniwersytecka 2008, s. 95-103.

DOLS, Jean Michael Emile. *Bibliographie der Moderne Devotio.* Nijmegen: Centrale Drukkerij, 1941.

DOSTÁL, Eugen. Čechy a Avignon. Příspěvky ke vzniku českého umění iluminátorského v XIV. století. In: *Časopis Matice moravské* 1922, 46, s. 1-106.

DVOŘÁK, Max a Bohumil MATĚJKA. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století. XXVII, Politický okres Roudnický. Díl 2, Zámek roudnický.* Praha: Archaeologická kommise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1907.

DVOŘÁK, Max. *Die illuminatoren des Johann von Neumarkt.* In: *Jahrbuch der Kunstsammlungen des Allerhöchsten Kaiserhauses* 22 (1901), s. 74-207.

- Knihovna Augustiniánského kláštera v Roudnici. Příspěvek k dějinám malířství miniaturního. In: *Český časopis historický* 1900, 6(2), s. 118-131.
- EMLER, Josef, ed. *Decem registra censuum bohémica compilata aetate bellum husiticum praecedente = Deset urbářů českých z doby před válkami husitskými*. Praha: Královská česká společnost nauk, 1881.
- Diplomatař kláštera blahoslavené Panny Marie řeholních kanovníků řádu sv. Augustina v Roudnici. In: *Výroční zpráva Královské české společnosti nauk za rok 1893*, Praha: Královská česká společnost nauk, 1893, s. 1-60.
- FREITINGER, Pavel. Bible Jana z Dražic a staročeské překlady Písma. In: *Listy filologické* 1987, 110, s. 159-165.
- Bible předchůdců Husových. In: *Křesťanská revue* 1987, 54, s. 153-158.
- Ještě k latinské předloze staročeského překladu bible. In: *Křesťanská revue* 1983, 50, s. 127-133.
- K latinské předloze staročeského překladu bible. In: *Křesťanská revue* 1982, 49, s. 27-32.
- GIRKE-SCHREIBER, Johanna. Die böhmische Devotio moderna. In: Ferdinand SEIBT, ed. *Bohemia sacra: Das Christentum in Böhmen 973-1973*, Düsseldorf 1974, s. 81-91.
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. O “Devotio moderna” trochu jinak. In: Helena KRMÍČKOVÁ, ed. et al. *Querite primum regnum Dei. Sborník příspěvků k poctě Jany Nechutové*. Brno: Matice moravská, 2006, s. 405-415.
- CHALOUPECKÝ, Václav. Jan IV. z Dražic, poslední biskup Pražský: studie kulturně historická. In: *Časopis Společnosti přátel starožitností českých v Praze* 1908, 16, s. 51-84, 133-163, 181-196.
- Materiálie k dějinám umění v Čechách. Zprávy v nekrologiu kláštera roudnického. In: *Časopis společnosti přátel starožitností českých* 1907, 15, s. 101-106.
- KADLEC, Jaroslav. Czeska katolicka emigracja okresu husytyzmu na ziemiach polskich i na Śląsku. In: *Zeszyty naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego* 1976, 19(4), s. 27-36.
- *Katoličtí exulanti čeští doby husitské*. Praha: Zvon, 1990.
- Knihovna kláštera řeholních kanovníků svatého Augustina v Roudnici. In: Miloslav POLÍVKA, ed. *Historia docet. Sborník prací k poctě šedesátých narozenin prof. PhDr. Ivana Hlaváčka, CSc.* Praha: Historický ústav, 1992, s. 127-134.
- Literární činnost roudnických augustiniánských kanovníků. In: Ivan HLAVÁČEK, ed. et al. *Facta probant homines – sborník příspěvků k životnímu jubileu prof. dr. Zdeňky Hledíkové*, Praha: Scriptorium, 1998, s. 221-225.
- Oldřich Kříž z Telče. In: *Listy filologické* 1956, 4, s. 91-102.
- Petr Klarifikátor – duchovní vůdce a životopisec arcibiskupa Jana z Jenštejna. In: *Sborník Katolické teologické fakulty* 1998, s. 101-150.
- Raudnitz – Roudnice nad Labem. In: Floridus RÖHRIG, ed. *Die Stifte der Augustiner-Chorherren in Böhmen, Mähren und Ungarn*. Vídeň 1994, s. 177-202.
- Začátky kláštera augustiniánů kanovníků v Roudnici. In: *Studie o rukopisech* 1981, 20, s. 65-86.

- KAŠPAROVÁ, Jaroslava. Knižní dar španělského velvyslance Guilléna de San Clemente roudnickému proboštovi Janu Kyrchpergerovi z Kyrchpergu. In: Lenka BÁRTLOVÁ a Hana BERÁNKOVÁ, eds. *Knihy a dějiny*, Praha: Knihovna Akademie věd ČR, 2012, s. 36-47.
- KLEINEIDAM, Erich. *Universitas studii Erffordensis I*. Leipzig: Benno, 1985.
- KOLAK, Waclaw. *Katalog archiwum OO. Augustianów w Krakowie 1299-1950, dokumenty pergaminowe oprac.* Kraków: Krystyna Jelonek-Litewkowa, 1996.
- KOTYZA, Oldřich a Petr KOPIČKA. Zakladatelské dílo pražského biskupa Jana IV. z Dražic v Roudnici nad Labem. In: *Porta Bohemica* 2009, 5, s. 43-89.
- KRISTEN, Zdeněk. Písařské přípisky v explicitech rukopisů z českých zemí jako pramen historický. In: *Sborník Vysoké školy pedagogické v Olomouci*. Historia I. Praha: SPN, 1954.
- KRMČÍKOVÁ, Helena. Petri Clarificatoris Vita domini Iohannis, Pragensis archiepiscopi tercii. In: Helena KRMÍČKOVÁ, ed. et al. *Querite primum regnum Dei. Sborník příspěvků k počtě Jany Nechutové*. Brno: Matice moravská, 2006. s. 441-461.
- KRUPSKÝ, Maxmilián Ignác. Něco z řádu Augustiniánského. In: *Blahověst* 1870, 20 (2), s. 23-24.
- KYAS, Vladimír. *Česká bible v dějinách národního písemnictví*. Praha: Vyšehrad, 1997.
- *První český překlad bible*. Praha: Academia, 1971.
- *Staročeská bible Drážďanská a Olomoucká: Kritické vydání nejstaršího českého překladu bible ze 14.století. Díl I-IV*. Praha: Academia, 1981-1996.
- MACHILEK, Franz. Die Augustiner-Chorherren in Böhmen und Mähren. In: *Archiv für Kirchengeschichte von Böhmen – Mähren – Schlesien* 1976, 4, s. 107-144.
- MATĚJKA, Bohumil. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století. IV. Politický okres roudnický. Díl I*. Praha: Archaeologická kommise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1898.
- MENCL, Jan. Biskup Jan IV. z Dražic v dějinách české architektury. In: *Umění: Sborník pro českou výtvarnou práci* 1940-1941, 13, s. 108-119.
- MEZEY, László. Die devotio moderna der Donauländer Böhmen, Österreich, Ungarn. In: *Mediaevalia Bohemica* 1970, 3, s. 177-192.
- NEUMANN, Augustin. Pravidla duch. života pro arcibiskupa J. z Jenštejna. In: *Hlídka* 1934, 51, s. 49-53, 81-85.
- ORLOWSKI, Jaroslaw. Arnošt z Pardubic i czeski ruch devotio moderna. In: Lenka BOBKOVÁ, ed. et al. *Arnošt z Pardubic (1297-1364). Osobnost – okruh – dědictví. = Postav – srodowisko – dziedzictwo*. Vratislav – Pardubice: Uniwersytet Wroclawski – Univerzita Karlova – Univerzita Pardubice, 2005, s. 195-198.
- PATERA, Adolf. O založení kláštera Panny Marie v Roudnici a o stavbě tamějšího mostu nákladem Jana IV., biskupa pražského. In: *Památky archeologické* 1880, 11, s. 477-478.
- PAVEL, Jan. Dějepis prvního kláštera řeholních kanovníků sv. Augustina v Čechách v Roudnici nad Labem. In: *Časopis katolického duchovenstva* 1850, 23(1), s. 180-191.
- PIFFL, Alfred. *Proboštský kostel v Roudnici n. L.* Praha: Vyšehrad, 1940.
- PORÁK, Jaroslav a Jaroslav KAŠPAR, eds. *Ze starých letopisů českých*, Praha: Svoboda, 1980.

- POST, Regnerus Richardus. *The Modern Devotion: Confrontation with Reformation and Humanism*. Studies in Medieval and Reformation Thought 3. Leiden: Brill, 1968.
- PRAŽÁK, Jiří. Středověká bohemika budyšínské kapitulní knihovny. In: *Studie o rukopisech* 1972, 11, s.113-123.
- SCHREIBER, Johanna. Devotio moderna in Böhmen. In: *Bohemia: Jahrbuch des Collegium Carolinum* 1965, 6, s. 93-122.
- SPĚVÁČEK, Jiří. Devotio moderna, Čechy a roudnická reforma (K úsilí o změnu mentalit v období rostoucí krize morálních hodnot). In: *Mediaevalia historica bohémica* 1995, 4, s. 171-197.
- SPUNAR, Pavel. K počátkům české devotio moderna. In: *Acta Universitatis Carolinae – Historia Universitatis Carolinae Pragensis* 1991, 31(1), s. 35-39.
- První staročeský překlad bible v kulturním kontextu 14. století. In: *Religio* 1993, 1 (1), s. 39-45.
- STESKAL, Karel. Iluminované bible v Čechách a jejich vztah k západoevropské knižní malbě. In: Dalibor PAPOUŠEK a Helena PAVLINCŮVÁ, eds. *Česká bible v dějinách evropské kultury*. Brno: Česká společnost pro studium náboženství, 1994, s. 97-116.
- SVOBODA, Jiří. *Stefano di Roudnice – Studio storico-giuridico delle Quaestiunculae*. Řím: Pontifica Universit Lateranense, 2000.
- ŠTĚDRÝ, František. Hlava 31. kroniky Františka Pražského a její pramen. In: *Sborník historického kroužku* 1900, 1, s. 251-253.
- TOLMAN, Břetislav a CHALOUPECKÝ, Václav. Starý kamenný most přes Labe v Roudnici. In: *Technický obzor* 1909, 17, s. 175-176, 182-183, 189-190, 198, 204-205.
- ZELENÝ, Rostislav. The Quaestiunculae of Stephan of Roudnice. In: *Apollinaris* 1965, 38, s. 108-122, 236-283, 372-405.
- ZELENÝ, Rostislav. *The Quaestiunculae of Stephan of Roudnice*. Roma: [s.n.], 1966.
- ZEMAN, Stanislav. *Březnická knihovna v Národním museu v Praze*. Praha: Bozeň, spolek rodáků a přátel města Březnice, 1940.
- ZIBERMAYR, Ignaz. Zur Geschichte des Raudnitzer Reform. In: *Mitteilungen des österreichischen Instituts für Geschichte* 1929, 11, s. 323-353.

2.2 Literatura k dějinám řádu augustiniánů kanovníků v českých zemích a k dějinám jednotlivých klášterů tohoto řádu

- BERANOVÁ, Václava. *Borovany: vlastivědný sborník k osmistému výročí první zprávy o obci*. Borovany: Městský národní výbor, 1986.
- BRANIŠ, Josef. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století. VIII, Politický okres Česko-Budějovický*. Praha: Archeologická kommise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1900.
- EKERT, František a Jiří REINSBERG, eds. *Posvátná místa král. hl. města Prahy: dějiny a popsání chrámů, kaplí, posvátných soch, klášterů a jiných pomníků katolické víry a nábožnosti v hlavním městě království Českého. Svazek II*. Praha: Volvox Globator, 1996.

HLAVÁČEK, Ivan. Poznámky k vnějším vztahům v knižní kultuře moravských augustiniánů – kanovníků do sklonku 15. století. In: *Historická Olomouc a její současné problémy III. Sborník referátů z celostátního symposia 16. – 19. 6. 1980*, Olomouc: OV SA ČSSR a SPD při KVTV FF UP, s. 32-41.

----- Studie k dějinám knihoven v českém státě v době předhusitské I. Knihovna kláštera třeboňského v rámci knihoven českých augustiniánských klášterů. In: *Knihy a knihovny v českém středověku (Studie k jejich dějinám do husitství)*. Praha: Karolinum, 2005, s. 156-207.

----- Zum Alltagsleben in böhmischen Klöstern des Spätmittelalters mit besonderer Berücksichtigung der Augustiner-Chorherren. In: *Klösterliche Sachkultur des Spätmittelalters, Veröffentlichungen des Instituts für mittelalterliche Realienkunde Österreichs* 1980, 3, s. 169-193.

HRADIL, Filip a Jiří KROUPA. *Šternberk: monastery of the Lateran Canons Regular: history, art, culture*. Šternberk: Roman Catholic Parish Church Šternberk, 2009.

JELÍNEK, Vojtěch. *Sadská: popis dějepisný, místopisný a statistický*. Sadská: Vojtěch Jelínek, 1912.

KADLEC, Jaroslav. *Das Augustinerkloster Sankt Thomas in Prag, vom Gründungsjahr 1285 bis zu den Hussitenkriegen mit Edition seines Urkundenbuches*. Würzburg: Augustinus-Verlag, 1985.

----- *Kláster augustiniánských kanovníků v Třeboni*. Praha: Karolinum, 2004.

----- *Třeboň: děkanský a klášterní kostel Panny Marie Královny a sv. Jiljí*. Velehrad: Historická společnost Starý Velehrad, 1997.

KAPRAS, Jan. Rukopisy Děčínské. In: *Časopis českého muzea* 1904, 78, s. 340- 344.

KRAFL, Pavel, Petra MUTLOVÁ a Dana STEHLÍKOVÁ. *Řeholní kanovníci sv. Augustina v Lanškrouně: dějiny a diplomatář kláštera*. Praha: Historický ústav, 2010.

KRAFL, Pavel, ed. *Sacri canones servandi sunt: ius canonicum et status ecclesiae saeculis XIII-XV: kolektivní monografie = collective treatise*. Praha: Historický ústav AV ČR, 2008. Práce Historického ústavu AV ČR = Opera Instituti Historici Pragae. Řada C, Miscellanea; sv. 19.

----- “Pro nostrorum ac parentum nostrorum redemptione”. Založení kladského kláštera řeholních kanovníků. In: Anna ODRZYWOLSKA-KIDAWA, ed. *Klio viae et invia. Opuscula Marco Cetwiński dedicata*, Varšava: DiG, 2010, s. 601-607.

----- „Debemus caritatis operibus ferventer intendere.“ Výzkumy dějin řeholních kanovníků sv. Augustina v Čechách a na Moravě období středověku za uplynulá desetiletí. In: *Časopis Matice moravské* 2009, 128, s. 147-169.

----- „Obiit frater...“ Sonda do personálního složení východočeských konventů řeholních kanovníků sv. Augustina do husitské revoluce. In: Eva SMETANOVÁ, ed. *Cestou dějin. K počtě prof. PhDr. Svatavy Rakové, CSc. II*. Práce Historického ústavu AV ČR, řada C Miscellanea 2007, 16 (2), s. 199-225.

----- Dokumenty konfraterni czeskich, morawskich i ślaskich klasztorów z pierwszej połowy XV wieku. Z archiwum klasztoru kanoników regularnych laterańskich w Krakowie-Kazimierzu. In: *Rocznik Biblioteki Naukowej* 2003, 48, s. 9-29.

----- Klášter augustiniánů kanovníků v Lanškrouně 1371-(1421?). In: *Časopis Matice moravské* 2000, 119, s. 193-216.

- Konfraternita lanškrounského kláštera s kladským z roku 1382. In: *Kladský sborník* 2005, 6, s. 201-206.
- Pozdněstředověké konfraternity kazimierzských augustiniánů kanovníků s českými a moravskými konventy v praxi. Z nekrologia kláštera Božího těla v Kazimierzi pod Krakovem. In: *Vyškovský sborník* 2004, 4, s. 37-46.
- Ves kláštera zaslíbená. Kostomlaty pod Řípem a řeholní kanovníci v Kladsku v období předhusitském. In: Jiří MIKULEC a Miloslav POLÍVKA, eds. *Per saecula ad tempora nostra. Sborník k šedesátým narozeninám prof. Jaroslava Pánka*. Práce Historického ústavu AV ČR, řada C Miscellanea 2007, 18(1), s. 79-81.
- Výzkumy středověkých dějin středoevropských klášterů řeholních kanovníků sv. Augustina. In: *Acta Universitatis Reginaehradecensis, Facultas Paedagogica – Humanistica* 2008, 1, s. 171-182.
- KRALF, Pavel a František MUSIL. Klášter řeholních kanovníků sv. Augustina v Lanškrouně. In: *Lanškrounsko* 2008, 7, s. 5-10.
- LOSERTH, Johann. Ein Nekrolog des Augustinerklosters in Wittingau. In: *Mitteilungen des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen* 1879, 27, s. 220-223.
- MACEK, Petr a Pavel ZAHRADNÍK. Bývalý augustiniánský klášter v Litomyšli a jeho stavební proměny. In: *Průzkumy památek* 1995, 2, s. 3-20.
- MACEK, Petr, Pavel VLČEK a Pavel ZAHRADNÍK. František Maxmilián Kaňka in regno Bohemiae aedilis famosissimus. In: *Umění* 1992, 40, s. 180-227.
- MAREŠ, František. Literární působení kláštera Třeboňského. In: *Časopis musea království českého* 1896, 70, s. 521-547.
- MATUSIK, Leokadia. Wpływy myśli czeskiej na ślasku w świetle rękopisów kanoników regularnych św. Augustyna w XIV i XV wieku. In: *Acta Universitatis Wratislaviensis* 1970, 109, s. 45-66.
- MÜLLER, Karel. Pečeti proboštů augustiniánského kláštera ve Fulneku od poloviny 17. století. In: *Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín* 1988, 42, s. 52-58.
- Znaky tří proboštů augustiniánského kláštera ve Fulneku z 1. třetiny 17. století. In: *Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín* 1991, 47, s. 28-30.
- NAVRÁTIL, Karel. *Paměti kostela Panny Marie na nebe vzaté a sv. Karla Velikého a bývalého královského kláštera řeholních kanovníků Lateránských sv. Augustina, nyní městské chudobince, na hoře Karlově v Novém městě Pražském*. Praha: Hynek Militký a Novák, 1877.
- PEŘINKA, František Václav. Augustiniáni kanovníci ve Fulneku do války třicetileté. In: *Sborník Historického kroužku* 1931, 32, s. 28-34, 112-123, 201-225, 252-263.
- PEŠINA, Jaroslav. *Klášter třeboňský*. Praha: Vyšehrad, 1942.
- PODLAHA, Antonín. *Posvátná místa království Českého: dějiny a popsání chrámů, kaplí, posvátných soch, klášterů a jiných pomníků katolické víry a nábožnosti v království Českém. Řada první, Arcidiecese Pražská*. Praha: Dědictví Svatojanské, 1907-1913.
- ROTHER, Carl Heinrich von. Ein Ausleihregister der Augustiner-Chorherren zu Sagan. Ein Beitrag zur Geschichte der Bibliothek. In: *Zentralblatt für Bibliothekswesen* 1926, 43, s. 1-22.
- ŘEHÁK, Karel. Konvent augustiniánů poustevníků v Domažlicích od svého založení až do počátku 19. století. In: *Sborník historického kroužku* 1911, 12, s. 94-103, 113-123.

SALABA, Josef. K dějinách někdejšího augustiniánského kláštera v Třeboni. In: *Časopis musea království českého* 1899, 63, s. 271-285, 422-435.

----- O nekrologu Třeboňského kláštera a Chronicon Rosense. In: *Věstník Královské české společnosti nauk* 1902, 13, s. 1-5.

SAMEK, Bohumil. *Klášter augustiniánů v Brně*. Brno: Památkový ústav, 1993.

ŚWIERK, Alfred. *Średniowieczna biblioteka klasztoru kanoników regularnych św. Augustyna w Zaganiu*. Vratislav: Ossolineum, 1965.

ŠVÁBENSKÝ, Mojmír. *Augustiniánské kláštery I*. Brno: St. archiv, 1959. Inventáře a katalogy fondů Státního archivu v Brně, sv. 10.

VACĀKÁŘ, Josef. *Dějiny někdejší slavné Řeholní kanonie svatého Augustina v Třeboni a některé památnosti tohoto starobylého města*. Praha: J. Vačkář, 1867.

WEBBER, Teresa a Andrew G. WATSON, eds. *The libraries of the Augustinian canons*. 1st publ. Londýn: British Library, 1998. Corpus of British medieval library catalogues.

ZAHRADNÍK, Pavel. Klášter augustiniánů-řeholních kanovníků v Rokycanech a jeho knihovna. In: *Bibliotheca Strahoviensis* 2001, 4-5, s. 115-153.

ZEGA, Włodzimierz. Rękopisy średniowieczne z klasztoru augustianów eremitów na krakowskim Kazimierzu. In: Krzysztof OŻÓG, ed. *Mendykanci w średniowiecznym Krakowie*. Kraków: Esprit, 2008, s. 161-180.

2.3 Literatura k dějinám českých zemích v době předhusitské a husitské s důrazem na dějiny církevní

ATTWATER, Donald. *Slovník svatých*. Vimperk: Papyrus, 1993.

AUMANN, Jordan. *Křesťanská spiritualita v katolické tradici*. Praha: Karolinum, 2000.

BARTOŠ, František Michálek. *Čechy v době Husově 1378-1415*. Praha: Jan Laichter, 1947.

----- *Husitská revoluce. I. Doba Žižkova. 1415-1426*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1965.

BOROVÝ, Klement. *Dějiny diecése pražské: na památku 900letého jubilea*. Praha: Svatojanské dědictví, 1874.

BRYCHTA, Antonín. *O jmění církevním a jeho správě*. Hradec Králové: Dr. A. Brychta, 1910.

BŘEZAN, Václav. *Životy posledních Rožmberků*. Praha: Svoboda, 1985.

BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. Praha: Libri, 2002-2008.

ČORNEJOVÁ, Ivana et al. *Dějiny Univerzity Karlovy. I, 1347/48-1622*. Praha: Univerzita Karlova, 1995.

DVORNÍK, František et al. *Se znamením kříže*. Řím: Křesťanská akademie, 1967. Křesťanská akademie, sv. 7.

FIALA, Zdeněk. *Předhusitské Čechy 1310-1419: český stát pod vládou Lucemburků 1310-1419*. Praha: Svoboda, 1968.

FOLTÝN, Dušan a kol. *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. Praha: Libri, 2005.

- FRANK, Karl Suso. *Dějiny křesťanského mnišství*. Praha: Benediktinské arcidiecézní sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2003.
- FRANZEN, August. *Malé církevní dějiny*. Praha: Zvon, 1995.
- GILLES, Anthony E. *Lidé víry*. Praha: Portál, 1994.
- GRAUS, František. *Dějiny venkovského lidu v Čechách v době předhusitské. 2. díl, Dějiny venkovského lidu od poloviny 13. stol. do roku 1419*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1957.
- HAVRÁNEK, Jan et al. *Stručné dějiny University Karlovy*. Praha: Universita Karlova ve Státním pedagogickém nakladatelství, 1964.
- HEIMBUCHER, Max Josef. *Die orden und Kongregationen der katholischen Kirche I*. Paderborn: F. Schöninghe, 1965.
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. *Arnošt z Pardubic: arcibiskup, zakladatel, rádce*. Praha: Vyšehrad, 2008.
- *Biskup Jan IV. z Dražic (1301-1343)*. Praha: Karolinum, 1991.
- *Úřad generálních vikářů pražského arcibiskupa v době předhusitské: ze správních dějin pražské arcidiecéze*. Praha: Univerzita Karlova, 1972.
- HOBZEK, Josef. *Kláštery v českých zemích z hlediska památkové hodnoty*. Praha: St. ústav památkové péče a ochrany přírody, 1987.
- HOSÁK, Ladislav. *Historický místopis země Moravskoslezské*. Praha: Academia, 2004.
- HRUDNÍKOVÁ, Mirjam, ed. *Řeholní život v českých zemích: řeholní řády a kongregace, sekulární instituty a společnosti apoštolského života v České republice*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997.
- CHALOUPECKÝ, Václav, ed. *Účet pokladníka arcibiskupství Pražského z let 1382/83*. Praha: Čes. akademie, 1912.
- JANOŠEK, Jan a kol. *Slovník latinských spisovatelů*. Praha: Leda, 2004.
- JIRÁSKO, Luděk a Josef KLIMEŠ. *Církevní řády a kongregace v zemích českých*. Praha: Fénix, 1991.
- KADLEC, Jaroslav. *Dějiny katolické církve, skripta Cyrilometodějské teologické fakulty Univerzity Palackého*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 1993.
- *Přehled českých církevních dějin*. Praha: Zvon, 1991.
- KAPRAS, Jan. *O církevním majetku v českém státě*. Praha: nákladem vlastním, 1922.
- KEJŘ, Jiří. *Středověké kanonické právo v rukopisech České republiky. Díl I., Summae confessorum a jiná díla pro foro interno v rukopisech českých a moravských knihoven = Ius canonicum medii aevi in codicibus manu scriptis in Republica Bohemia asservatum. Vol. I., Summae confessorum et alii tractatus pro foro interno qui in codicibus manu scriptis in bibliothecis Bohemiae et Moraviae asservantur*. Studie o rukopisech. Monographia; sv. 8. Praha: Archiv Akademie věd České republiky, Komise pro studium a soupis rukopisů, 2003.
- KLOSS, Ernst. *Die schlesische Buchmalerei des Mittelalters*. Berlín: Deutscher Verein für Kunstwissenschaft, 1942.
- KNAPP, Antonín. *Paměti královského věnného města Jaroměře nad Labem*. Jaroměř: Nákladem královského věnného města Jaroměře, 1887.

- KRÁSA, Josef a Rudolf CHADRABA, eds. *Dějiny českého výtvarného umění I/1*, Praha: Academia, 1984.
- KROFTA, Kamil. *Čechy do válek husitských*. Praha: Vesmír, 1930.
- *Kurie a církevní správa zemí českých v době předhusitské. Část 1 a 2*. Praha: Kamil Krofta, 1904 a 1906.
- KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri 1996-2002.
- MACHILEK, Franz. Datum tempore exilii nostri in materia fidei. Zur Emigration von Welt- und Ordensgeistlichen aus Böhmen in der Hussitenzeit. In: Ferdinand SEIBT, ed. *Gesellschaftsgeschichte. Festschrift für Karl Bosl zum 80. Geburtstag I*, Mnichov: Oldenbourg, 1988, s. 206-226.
- *Ludolf von Sagan und seine Stellung in der Auseinandersetzung um Konziliarismus und Hussitismus*. Mnichov: Lerche, 1967.
- Reformorden und Ordensreformen in den böhmischen Ländern vom 10. bis 18. Jahrhundert. In: Ferdinand SEIBT, ed. *Bohemia sacra: das Christentum in Böhmen 973-1973*. Düsseldorf 1974, s. 63-80.
- MARROU, Henry. *Svatý Augustin. Část 2., Augustin a augustiniáni v českých zemích*. Řím: Křesťanská akademie 1979.
- MÍŠOVIČ, Ján. *Víra v dějinách zemí koruny české*. Praha: Slon, 2001.
- NĚMEC, Jaroslav. *Rozvoj duchovních řádů v českých zemích*. Řím: Křesťanská akademie, 1988.
- NEUMANN, Augustin Alois. *Prameny k dějinám duchovenstva v době předhusitské a Husově*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1926.
- *Předhusitské kláštery a veřejné blaho*. Praha: Emauzské opatství, 1939.
- *Z dějin českých klášterů do válek husitských*. Praha: Emauzské opatství, 1936.
- NOVOTNÝ, Václav. *Náboženské hnutí české ve 14. a 15. stol. Část 1, Do Husa*. Praha: J. Otto, 1915.
- NOVÝ, Rostislav. K sociálnímu postavení farního kléru v Čechách v době předhusitské. In: *Sborník historický* 1962, 11, s. 137-192.
- OLIVA, Václav. *České duchovní řády za rozmachu husitské bouře: příspěvek k dějinám náboženské a sociální revoluce XV. století v zemích československých*. Praha: Vlast, 1924.
- PETR, Stanislav. Český Nový zákon z knihovny augustiniánského kláštera ve Lnářích. In: *Studie o rukopisech* 1987-1988, 26, s. 73-82.
- POLC, Jaroslav. *Česká církev v dějinách*. Praha: Akropolis, 1999.
- POLC, Jaroslav V. a HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. *Pražské synody a koncily předhusitské doby*. Praha: Karolinum, 2002.
- SOUKUP, Pavel. *Reformní kazatelství a Jakoubek ze Stříbra*. Praha: Filosofie, 2011.
- SPĚVÁČEK, Jiří. *Karel IV*. Praha: Svoboda, 1979.
- ŠMAHEL, František. Mistři, licenciáti, bakaláři a studenti pražské lékařské fakulty do počátků husitské revoluce. In: *Acta Universitatis Carolinae, Historia Universitatis Carolinae Pragensis* 1980, 20-22, s. 35-68.

TADRA, Ferdinand. *Kanceláře a písaři v zemích českých za králů z rodu lucemburského Jana, Karla IV. a Václava IV. (1310-1420): příspěvek k diplomacie české*. Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1892.

----- *Kulturní styky Čech s cizinou až do válek husitských*. Praha: Jubilejní fond Král. České Společnosti Nauk, 1897.

----- *Příspěvky k dějinám university Pražské ve čtrnáctém století*. Praha: Královská česká společnost nauk, 1890.

TŘÍSKA, Josef. „Nová literatura“ doby Karlovy a Václavovy. In: *Sborník historický* 1962, 10, s. 35-38.

VANĚČKOVÁ–SKŘIVÁNKOVÁ, Justina. *Osudy mužských řeholních řádů a kongregací římskokatolické církve v 50. letech ve světle archiválií Náboženské matice*. Praha: Náboženská matice, 1997.

VLČEK, Pavel, Petr SOMMER a Dušan FOLTÝN. *Encyklopedie českých klášterů*. Praha: Libri, 1997.

VYSKOČIL, Jan Kapistran. *Arnošt z Pardubic a jeho doba*. Praha: Vyšehrad, 1947.

WERNISCH, Martin. *Mystika a reformace. Theologia Deutsch. Text a dějinný kontext*. Praha: Vyšehrad, 2007.

WINTER, Zikmund. *Život církevní v Čechách: kulturně-historický obraz z XV. a XVI. století. Svazek druhý*. Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1896.

WOODWARD, G.W.O. *The Dissolution of the Monasteries*, Londýn: Pitkin Pictorials Ltd., 1972.

ZELENÝ, Rostislav a Jaroslav KADLEC. Učitelé právnické fakulty a právnické univerzity pražské v době předhusitské (1349-1419). In: *Acta Universitatis Carolinae – Historia Universitatis Carolinae Pragensis* 1975, 18/1, s. 61-106.

2.4 Literatura zaměřená kodikologicky, literatura knihovědná, katalogy rukopisů

BARTOŠ, František Michálek. *Soupis rukopisů Národního musea v Praze. Svazek I a II*. Praha: Melantrich, 1926 a 1927.

BOHATCOVÁ, Mirjam et al. *Česká kniha v proměnách staletí*. Praha: Panorama, 1990.

BOHATEC, Miloslav. *Skryté poklady: Čtení pro bibliofila*. Praha: Artia, 1970.

BRODSKÝ, Pavel. *Katalog iluminovaných rukopisů Knihovny Národního muzea v Praze = Catalogue of the illuminated manuscripts of the Library of the National Museum, Prague*. Praha: KLP, 2000.

CEJPEK, Jiří et al. *Dějiny knihoven a knihovnictví*. Praha: Karolinum, 2002.

ČERNÝ, Pavol a kol. *Du bon du coeur: poklady francouzského středověkého umění v českých a moravských sbírkách: [Muzeum umění Olomouc - Arcidiecézní muzeum Olomouc, Galerie, 1. června - 30. července 2006]*. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 2006. 274 s.

DOKOUPIL, Vladislav, ed. *Soupis rukopisů knihovny augustiniánů na St. Brně*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1957.

- ed. *Soupis rukopisů mikulovské dietrichsteinské knihovny*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1958.
- DRAGOUN, Michal a Jindřich MAREK. *Rukopisné zlomky Knihovny Národního muzea: sbírky Adolfa Patery a Čeňka Zírta*. Praha: Národní muzeum, 2012.
- DRAGOUN, Michal. *Soupis středověkých rukopisů Knihovny Národního muzea: doplňky ke katalogům F.M. Bartoše, J. Vašici a J. Vajse*. Praha: Národní muzeum, 2011.
- DROBNÁ, Zoroslava. *Iluminované nejkrásnější rukopisy knihovny Národního muzea v Praze: Katalog [výstavy]*. Praha: Národní muzeum, 1965.
- HANUŠ, Josef. *Národní museum a naše obrození: k stoletému jubileu založení musea*. Praha: Nákladem Národního muzea, 1921-1923.
- HLAVÁČEK, Ivan. *Knihy a knihovny v českém středověku. Studie k jejich dějinám do husitství*. Praha: Karolinum, 2005.
- O studiu středověkých knihovních katalogů. In: *Acta universitatis Carolinae* 1958, s. 179-193.
- Rukopisy, jejich funkce a čtenáři v českém státě od nejstarších dob do husitství. In: *Studie o rukopisech* 1973, 12, s. 33-50.
- *Středověké soupisy knih a knihoven v českých zemích: příspěvek ke kulturním dějinám českým* Praha: SPN, 1966.
- *Úvod do latinské kodikologie*. Praha: Karolinum, 1994.
- Z knižní kultury doby Karla IV. a Václava IV. v českých zemích. In: *Knihy a knihovny v českém středověku: (studie k jejich dějinám do husitství)*. Praha: Karolinum, 2005, s. 263-319.
- HORNOWSKA, Maria a Halina ZDZITOWIECKA JASIEŃSKA. *Zbiory rekopiśmienne w Polsce średniowiecznej*. Varšava: wydawnictwo kasy im. Mianowskiego, 1947.
- CHYTIL, Karel. *Památky českého umění illuminátorského. A, Iluminované rukopisy XIV. století*. Praha: Archeologická komise, 1915.
- KRISTEN, Zdeněk. Písařské přípisky v explicitech rukopisů z českých zemí jako pramen historický. In: *Sborník vysoké školy pedagogické v Olomouci*. Historia I. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1954.
- LÁNG, Benedek. *Unlocked Books: Manuscripts of Learned Magic in the Medieval Libraries of Central Europe*. Pennsylvania: Pennsylvania State University Press, 2008.
- PARKES, M.B. a Andrew G. WATSON, eds. *Medieval Scribes, Manuscripts and Libraries: Essays Presented to N. R. Ker*. London: Scholar Press, 1978.
- PATERA, Antonín a Antonín PODLAHA, eds. *Soupis rukopisů knihovny metropolitní kapitoly pražské*. Praha: Čes. akademie, 1910-1922.
- PODLAHA, Antonín. *Catalogus codicum manu scriptorum, qui in archivio capituli metropolitani pragensis asservantur*. Praha: Sumptibus s. f. metropolitani capituli Pragensis, 1923.
- ROUSE Richard H. a Mary A. ROUSE. *Manuscripts and their makers (Commercial Book Producers in Medieval Paris 1200 – 1500)*. Turnhout: Harvey Miller Publishers, 2000.
- SALABA, Josef. *Doplňky ke kritice českých urbářů*. Praha: nákladem vlastním, 1930.

- SALABA, Josef. Příspěvky ke kritice urbářů, pozemkových a j. knih, katastrů, map, starých účtů atd. In: *Selský archiv* 1921, 14, s.1-31; 1922, 15, s. 1-16; 1923, 16, s. 1-44.
- SHAILOR, Barbara A. *The medieval book*. Toronto: University of Toronto Press, 1994.
- STEJSKAL, Karel. Iluminované bible francouzského původu v Národní knihovně v Praze. In: *Miscellanea* 1993, 10 (1), s. 61-84.
- SVÁTEK, Josef. Organizace řeholních institucí v českých zemích a péče o jejich archivy. In: *Sborník archivních prací* 1970, 20, s. 503-624.
- SVOBODOVÁ, Milada. „Weiter folgen alten pergamentene geschriebene Bücher“. Sbíрка středověkých rukopisů v knihovně Václava Jana hraběte Michny z Vacínova († 1667). In: *Miscellanea oddělení rukopisů a starých tisků Národní knihovny ČR* 2011, 21, s. 27-59.
- ŠMAHEL, František a Josef POLIŠENSKÝ, eds. *Knih tisk a kniha v českých zemích od husitství do Bílé hory: Sborník prací k 500. výročí čes. knihtisku*. Praha: Academia, 1970.
- ŠMAHEL, František. Ceny rukopisných knih v Čechách do roku 1500. In: *Sborník historický* 1966, 14, s. 5-48.
- TOŠNEROVÁ, Marie, ed. *Průvodce po rukopisných fondech v České republice I–IV*. Praha: Archiv Akademie věd České republiky, 1995-2011.
- TRUHLÁŘ, Josef. *Catalogus codicum manu scriptorum latinorum, qui in c.r. bibliotheca publica atque universitatis Pragensis asservantur I, 2*. Praha 1905 a 1906.
- URBÁNKOVÁ, Emma. *Rukopisy a vzácné tisky pražské universitní knihovny*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1957.
- VACEK, František. Urbáře a pozemkové knihy. In: *Časopis pro dějiny venkova* 1926, 13(1), s.8-31.

Seznam obrázků

Obrázek 1: Záznam o smrti Petra Clarificatora v klášterním nekrologiu (rukopis NK XIX B 3, fol. 94v) (převzat z databáze www.manuscriptorium.com) – s. 56

Obrázek 2: Závěrečná poznámka ve spise Confundarius maior (rukopis NK I F 35, fol. 485r) (převzat z databáze www.manuscriptorium.com) – s. 60

Obrázek 3: Závěrečná poznámka ve spise Confundarius maior (rukopis KNM XVI E 11, fol. 393v) (z mého archivu) – s. 62

Obrázek 4: Záznam o převázání rukopisu ve Vratislavi (rukopis KNM XII A 6, přední přídeští) (převzat z databáze www.manuscriptorium.com) – s. 64

Obrázek 5: Ukázka původní roudnické rukopisné vazby (rukopis KNM XII B 3) (z mého archivu) – s. 70

Obrázek 6: Ukázka původních signatur a štítku s názvem (rukopis KNM XIII B 6) (z mého archivu) – s. 71

Obrázek 7: Ukázka vlastnického přípisku z Roudnice (rukopis KNM XII B 4) (z mého archivu) – s. 73

Obrázek 8: Ukázka vlastnického přípisku z Roudnice (rukopis KNM XII A 11) (z mého archivu) – s. 73

Obrázek 9: Ukázka typického vlastnického přípisku ze Sadské (rukopis KNM XII B 3) (z mého archivu) – s. 74

Obrázek 10: Ukázky vlastnických poznámek březnické knihovny (převzat z databáze www.manuscriptorium.com) – s. 74

Obrázek 11: Ukázka razítka NM z roku 1818 a heraldického razítka hraběte z Kolowrat Krakowského (rukopis KNM XII B 5) (z mého archivu) – s. 75

Příloha: Soupis rukopisů roudnické provenience

V tomto soupisu uvádíme pouze rukopisy, o nichž se domníváme, že byly součástí knihovny v klášteře augustiniánů kanovníků v Roudnici nad Labem.

Uvádíme zde pouze zásadní informace o těchto rukopisech. Pro podrobnější údaje odkazujeme na rukopisné katalogy Národního muzea, Národní knihovny, Knihovny metropolitní kapituly a Moravské zemské knihovny.

Ke každému rukopisu v tomto seznamu uvádíme obsah rukopisu, dataci, informaci o vazbě a dochované vlastnické poznámky. Informaci o vazbě a vlastnických poznámkách připojujeme zejména z toho důvodu, že podle těchto rysů jsme především schopni identifikovat roudnickou provenienci a přitom tyto informace nejsou v plné míře uváděny v běžných rukopisných katalozích.

Rukopisy označené * jsou přístupné v databázi Manuscriptorium (www.manuscriptorium.com, k datu 10. 8. 2013).

1. KNM X A 5

Obsah rukopisu: Ugucio de Pisa: Lexicon

Datace: 1417

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského

2. KNM X A 11*

Obsah rukopisu: Mater verborum

1r - 384r: Tzv. Glosa Salomonis

384r - 480r: Jiný slovník

480r - 481r: Závěr o částech lidského těla

Datace: kolem roku 1240

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského

3. KNM X B 6*

Obsah rukopisu: 7r-283r: Ugucio de Pisa: Liber derivationum

283r-283v: Probleumata

Datace: první polovina 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *Rudnicensis*

4. KNM XII A 2*

Obsah rukopisu: Nicolaus de Gorra: Commentarius in evangelium secundum Lucam

Datace: druhá polovina 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818

5. KNM XII A 3*

Obsah rukopisu: Bartholomaeus de Urbino: Secunda pars milleloqui s. Augustini

Datace: kolem roku 1360

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *liber Rudnicensis*

6. KNM XII A 4*

Obsah rukopisu: Sborník patristický

1r - 5r: Tři kázání Augustinova

5r - 69v: Augustinus: Liber super Genesym

69v - 79v: Augustinus: De natura et origine anime ad Victorem Vincencium

79v - 82r: Tractatus s. Leonis pape de fide

84r - 235r: Expositio Hieronimi in duodecim prophetas

Datace: kolem roku 1340

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského

7. KNM XII A 5*

Obsah rukopisu: Glossa ordinaria super psalmos

Datace: druhá čtvrtina 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *liber Rudnicensis monasterii*

8. KNM XII A 6*

Obsah rukopisu: Sborník patristický

1r - 94r: Augustinus: De trinitate

94r - 123r: Augustinus: De doctrina christiana

123r - 137r: Augustinus: De quantitate anime

137r - 145v: Augustinus: De correptione et gracia

145v - 161v: Anselmus: Monologion

161r - 175r: Anselmus: Prosologion

175r - 178r: Anselmus: Responsio pro insipiente

178r: Anselmus: Hic est quoddam de grammatico subtile

172v: Anselmus: De veritate

177r - 185r: Anselmus: De processione spiritus sancti

185r - 189r: Anselmus: De libero arbitrio

189r - 197v: Anselmus: De casu dyaboli

197r - 202v: Anselmus: De incarnatione verbi

202v: Anselmus: Cur deus homo

208r: Anselmus: De conceptu virginali et originali peccato

224v - 226r: Anselmus: De azimo et fermentato

226r - 227v: Anselmus: quedam meditacio

227v - 228r: Anselmus: De sacramentis

228r - 235v: Anselmus: De concordia presciencie et predestinacionis cum gracia et libero arbitrio.

235v: obsah rukopisu

Datace: druhá čtvrtina 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, na předešlé poznámka *Iste liber dudum in monasterio nostro fuit per negligenciam destructus, sed a. d. 1432 est reformatus et ligatus Wratislavie in monasterio b. Marie Virginis in Arena.*

9. KNM XII A 7*

Obsah rukopisu: Glossa ordinaria super Paulum

Datace: druhá čtvrtina 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *Liber Rudnicensis monasterii*

10. KNM XII A 8*

Obsah rukopisu: Petrus Berchorius: Reductorium morale naturale (liber I-IV)

Datace: druhá polovina 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *monasterii Rudnicensis*

11. KNM XII A 9*

Obsah rukopisu: Biblia – třetí díl (Salomonis Proverbia - Apocalypsis)

Datace: před rokem 1390

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *Monasterii Saczka a Iste liber est monasterii s. Apolinaris in Saczka canonicorum regularium*

12. KNM XII A 10*

Obsah rukopisu: Biblia (tzv. jaroměřská)

Datace: poslední třetina 13. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *iste liber est monasterii in Jermir* (zřejmě pozdější falsum)

13. KNM XII A 11*

Obsah rukopisu: Wilhelmus Durandus: Speculum iudiciale

Datace: konec 13. století

Vazba: pozdější

Vlastnické poznámky: razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *Iste est liber canonicorum regularium domus s. Marie in Rudnicz*

14. KNM XII A 12*

Obsah rukopisu: Concordantia discordantium canonum (Decretum Gratiani) cum Glossa ordinaria Johannis Teutonici et Bartholomaei Brixensis et aliis glossis

Datace: 1275-1300

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *liber Rudnicensis*

15. KNM XII A 13*

Obsah rukopisu: Augustinus: Super psalmos (secunda pars)

Datace: kolem roku 1360

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818

16. KNM XII A 14*

Obsah rukopisu: Gregorius Magnus: Moralia (secunda pars)

Datace: kolem roku 1360

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského

17. KNM XII A 15*

Obsah rukopisu: Bernardus Clarevallensis: Opera (celkem sto šestnáct jeho spisů)

Datace: druhá čtvrtina 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, poznámka *liber monasterii Rudnicensis*

18. KNM XII A 16*

Obsah rukopisu: Hieronymus: Super Isaiam

Datace: kolem roku 1360

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818

19. KNM XII A 17*

Obsah rukopisu: Nicolaus de Lira: Super Novum Testamentum

Datace: kolem roku 1390

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *iste liber est monasterii in Jermir* (je možné, že se jedná o falsum)

20. KNM XII A 19*

Obsah rukopisu: Biblia – druhý díl Starého zákona (Libri regum – Psalterium)

Datace: 70. léta 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *Monasterii Saczka* a *Iste liber est monasterii s. Apolinaris in Saczka canonicorum regularium*

21. KNM XII B 2

Obsah rukopisu: Guilelmus Peraldus: Summa virtutum

Datace: 1417

Vazba: pozdější

Vlastnické poznámky: razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *A. D. 1417 scriptum in monasterio Rudnycensi s. Marie canonicorum regularium ordinis s. Augustini epi.*

22. KNM XII B 3

Obsah rukopisu: Augustinus: Super Johannem

Datace: 15. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *Monasterii Saczka*

23. KNM XII B 4

Obsah rukopisu: 1r-174v: Guilelmus Peraldus: Summa vitiorum

175r-179v: Liber sancti Augustini de conflictu viciorum et virtutum

179v-180v: List o autorovi tohoto spisu

180v-193v: Liber Innocencii (III.) de vilitate condicionis humane

Datace: 15. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *Iste liber est monasterii Rudnicensis*

24. KNM XII B 5

Obsah rukopisu: 1r-31r: Aegidius Romanus: In Canticum canticorum

31r-119r: Nicolaus de Gorra: In epistolas canonicas

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *liber monasterii rudnicensis*

25. KNM XII B 6

Obsah rukopisu: Nicolaus de Gorra: Výklad Genese a Exodu

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *Monasterii Saczka* a *Iste liber est monasterii s. Apollinaris in Saczka canonicorum regularium*

26. KNM XII B 8

Obsah rukopisu: Augustinus: Super psalmos.

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, poznámka *Iste liber est monasterii sancti Appollinaris de Saczka.*

27. KNM XII B 9

Obsah rukopisu: Expositio super quattuor evangelistas

Datace: 14. století

Vazba: pozdější

Vlastnické poznámky: razítko NM z roku 1818

28. KNM XII B 10

Obsah rukopisu: Jacobus de Voraigne: Legenda aurea

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského

29. KNM XII B 12*

Obsah rukopisu: Glossa ordinaria super parabolas Salomonis, Ecclesiastem, Cantica, Librum sapiencie

Datace: druhá čtvrtina 13. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *liber Rudnicensis monasterii*

30. KNM XII B 13*

Obsah rukopisu: Biblia – secunda pars ab Ysaia propheta usque finem (tzv. Františkánská bible)

Datace: 70.-80. léta 13. století

Vazba: pozdější

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *monasterii Rudnicensis canonicorum regularium beate Marie semper Virginis*

31. KNM XII B 14

Obsah rukopisu: Robert Holcot: Postilla super librum sapiencie

Datace: kolem poloviny 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, na předešlé poznámce o Arnoštově donaci, poznámka *Mon. Saczka*

32. KNM XII B 15

Obsah rukopisu: 1r-108v: Augustinus: Secunda pars super librum psalmodum

109r-199r: Omelie b. Gregorii pape secundum Lucam, Mathaeum et Johannem

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *Mon. Saczka* a *Iste liber est monasterii sancti Appollinaris in Saczka canonicorum regularium*.

33. KNM XII B 16*

Obsah rukopisu: Quadragesimale fr. Nicolai (de Straz), Augustinensis

Datace: 1411

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *Iste liber est monasterii s. Apollinaris in Saczka canonicorum regularium*

34. KNM XII C 1

Obsah rukopisu: Sborník patristický

1r - 31v: Tractatus peroptimus Richardi a s. Victore de contemplacione Beniamyn

32r - 75v: Expositio b. Augustini episcopi super epistolam Johannis

75v - 102r: Enchiridion b. Augustini ad Laurentium de fide, spe et caritate

102r - 103r: Úryvek z řehole

102r - 117v: Sermones quidam Augustini

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzezniensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *liber monasterii Rudnicensis* a *Iste liber est Rudnicensis Canonorum beate Marie Virginis*

35. KNM XII C 3/1-2

Obsah rukopisu: Jacobus de Voragine: Sermones de tempore hiemales et aestivales

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského

36. KNM XII C 4

Obsah rukopisu: Richardus de s. Victore: Opera

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka Mon. Saczka, *Iste liber est monasterii s. Apolinaris in Saczka canonicorum regularium*

37. KNM XII C 5

Obsah rukopisu: Viaticus de sanctis

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: poznámka *Iste liber est monasterii s. Apolinaris in Saczka canonicorum regularium*

38. KNM XII C 6

Obsah rukopisu: Gregorius: Moraliū libri XVII-XXXV

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *Iste liber est monasterii s. Apolinaris in Saczka canonicorum regularium*

39. KNM XII C 8

Obsah rukopisu: 1r-1v: Articuli, in quibus Thomas de Aquino in summis suis communiter non tenetur

2r-140r: Armandus de Bello Visu de declaracione difficilium dictorum et dictionum in theologia

151r-233r: Prologus Bonaventure super sentencias magistri Petri

(Lombardi?) in breviliquium

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského

40. KNM XII C 12*

Obsah rukopisu: Canones apostolorum et prima concilla (Collectio canonum Dionysio-Hadriana)

Datace: konec 11. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského

41. KNM XII C 13

Obsah rukopisu: Petrus Lombardus: Libri quatuor sententiarum

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: bohužel jsem tento rukopis neviděla, takže nemohu uvést

42. KNM XII D 2

Obsah rukopisu: Sanctoriale

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského

43. KNM XII E 1

Obsah rukopisu: 1r-196r: Nedělní kázání celoroční na evangelia i epištoly

196r-197r: Různé theologické poznámky

197v-201r: Rejstřík k postile

201v-225r: Sběrka povídek tzv. Moralitates

230-243v: Bonaventura recte Guilelmus de Lancea: Diaeta salutis

Datace: 15. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *liber monasterii Rudnicensis*

44. KNM XII F 3

Obsah rukopisu: sborník theologický

1r - 85r: Henricus Suso Amandus: Horologium aeternae sapientiae

85r - 86v: Henricus Suso Amandus: Cursus de eterna sapientia

87r - 110v: Bonaventura: Ymago vite

110v - 111v: Registrum in apiarium

112r - 274r: Incipit prohemium in librum universalis boni de apibus Thomae Cantipratensis

274v - 275r: Collecta super quedam dicta apiarii

275r: Super ista XII. capitula apiarii sic contemplatus est Arnestus

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: poznámka *liber monasterii Rud(nicensis) domini Morá(ve)k, qui (fuit suus) frater*

45. KNM XII G 10

Obsah rukopisu: Sermones fr. Bertoldi (de Ratispona) de tempore, qui dicuntur Rusticani

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: poznámka *liber canonicorum regularium ecclesie b. Marie in Rudnicz*

46. KNM XIII A 1

Obsah rukopisu: 1r-119r: Gregorii registrum

119r - 119v: Výpisek o snech

119v - 120r: List arabského panovníka křesťanským králům ve Španělsku o jeho úspěších válečných

120r - 120v: List B. královny leonské a galické, B., choti francouzského dauphina I., o válce se Saraceny

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského

47. KNM XIII A 3

Obsah rukopisu: Thomas de Aquino: Super Mattheum et Marcum

Datace: 1349

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, poznámka *liber monasterii Rudnicensis*

48. KNM XIII A 4

Obsah rukopisu: Omelie sanctorum doctorum a festo s. Trinitatis usque ad octavam Epiphanie

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *iste omeliarius est monasterii canonicorum b. Marie Virginis*

49. KNM XIII A 8*

Obsah rukopisu: Biblia – první díl Starého Zákona (Genesis – Ruth)

Datace: 70. léta 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *monasterii Saczka a Iste liber est monasterii s. Apolinaris in Saczka canonicorum regularium*

50. KNM XIII A 9*

Obsah rukopisu: Bertrandus de Turri: Sermones de tempore

Datace: druhá polovina 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818

51. KNM XIII A 10*

Obsah rukopisu: Biblia – druhý díl Starého Zákona (Parabola Salomonis – Secundus liber Machabeorum)

Datace: 70. léta 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *monasterii Saczka* a *Iste liber est monasterii s. Apollinaris in Saczka canonicorum regularium*

52. KNM XIII A 11*

Obsah rukopisu: Liber Sextus decretalium Bonifacii VIII. papae cum apparatu Johannis Monachi

Datace: druhá třetina 14. století

Vazba: pozdější

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *Iste liber est monasterii s. Apollinaris in Saczka canonicorum regularium*

53. KNM XIII A 13*

Obsah rukopisu: Augustinus: Super Johannem

Datace: 1360

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *Sub a. incarn. dni 1360 m. Magii temporum d. Nicolai, prepositi reg. canonicorum ord. s. Augustini s. Marie in Rudnicz a Liber Rudnicensis monasterii*

54. KNM XIII B 1

Obsah rukopisu: Nicolaus Lyra: Super Pentateuchum, Josue, Judices, Ruth

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *liber monasterii Rudnicensis*

55. KNM XIII B 3

Obsah rukopisu: 1r - 14r: Augustinus: De essentia s. Trinitatis

14r - 14v: Ambrosius: De moribus ecclesie

14v - 17v: Liber responsionum Gregorii pape ad. b. Augustinum,

archiepiscopum Anglie, de hystoria ecclesiastica Anglorum venerabilis Bede

17v - 20r: Augustinus: De facultatibus ecclesie

20r - 25v: (Pseudo)augustinus: De conflictu viciorum et virtutum

25v - 26v: Augustinus: De consecracione virginum

26v - 34r: Augustinus: Liber de XII abusioibus

31r - 34r: Augustinus: Documentum ecclesiasticum

34r - 44r: Augustinus: Viridarium consolacionis de viciis et virtutibus

44r - 46v: Augustinus: De tribus habitaculis

46v - 47v: Doctrina domini Severini episcopi

47v - 48r: Sermo Johannis episcopi de compuncione cordis

48r - 55r: Augustinus: Meditationes
55r - 58r: Augustinus: De oracione dominica
58r - 61r: Origenes: Omelia. Maria stabat ad monumentum foris plorans.
61r - 62v: Bernardsu: Epistola de quatuor beneficiis
63r - 67v: Origenes: Omelia. In principio erat verbum.
67v - 107v: Richardus de s. Victore: Liber de trinitate
107v - 113v: Anshelmus: Tractatus de veritate
113v - 119v: Anshelmus: De libertate arbitrii
119v - 130v: Anshelmus: De casu dyaboli
130v - 141r: Anshelmus: De conceptu virginali et de peccato originali
141r - 155v: Anshelmus: De processione spiritus sancti
155v - 157v: Anshelmus: Ad Valerianum de fermentato et azimo
170v - 171v: Anshelmus: Epistola secunda ad Valerianum de sacramentis
ecclesie
157r - 170v: Anshelmus: De concordia prescencie et predestinacionis et
gracie Dei cum libero arbitrio
171v - 180r: Anshelmus: De incarnatione verbi
180r - 189r: Anshelmus: De sacramento altaris
189r - 212r: Anshelmus: Monologion
212r - 218v: Anshelmus: Prosologion
218v - 200v: Anshelmus: Cur deus homo

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818,
heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského

56. KNM XIII B 4

Obsah rukopisu: Concordia evangeliorum (II)

Datace: 14. století

Vazba: pozdější

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818,
heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského

57. KNM XIII B 6/1-2

Obsah rukopisu: Augustinus: Liber psalmodum

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818,
heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského

58. KNM XIII B 7

Obsah rukopisu: Patristické homilie

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: poznámka *monasterii Saczka*

59. KNM XIII B 9*

Obsah rukopisu: Misál Jana z Dražic (tzv. Misál Dražický)

Datace: kolem 1340

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského

60. KNM XIII B 10

Obsah rukopisu: Bernardus Guidonis: Tercia pars speculi sanctoralis

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského

61. KNM XIII B 11

Obsah rukopisu: Nicolaus de Gorra: Super ewangelium Matthei

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského

62. KNM XIII B 12

Obsah rukopisu: 1r - 62r: Augustinus: De trinitate

63r - 89r: Richardus de s. Victore: De trinitate

90r - 103v: Anselmus: Monologyon

104r - 107r: Augustinus: De immortalitate anime

107r - 163r: Augustinus: Super genesim ad litteram

163r - 184v: Augustinus: De diversis questionibus LXXXIII

184v - 185v: Augustinus: Adversus Apollinaristas

185v - 190r: Augustinus: De bono coniugali

190r - 205v: Augustinus: De nupciis et concupiscencia ad Valerium comitem

205v - 214r: Augustinus: Ad Pollentium de adulterinis coniugiis

214r - 222r: Augustinus: De s. virginitate

222r - 227r: Augustinus: De professione s. viduitatis

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*

63. KNM XIII B 13*

Obsah rukopisu: Gregorius: Moralii libri (Moralia in Job)

Datace: kolem 1360

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského

64. KNM XIII C 1*

Obsah rukopisu: Sváteční breviř roudnického probošta Jana

Datace: krátce po roce 1392

Vazba: pozdější

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, poznámka *iste viaticus liber paratus est pro monasterio Rudnicensi per d. Johannem, prepositum eiusdem monasterii*

65. KNM XIII C 2

Obsah rukopisu: Thomas de Aquino: Summae theologiae pars secunda

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *liber monasterii s. Marie in Rudnicz*

66. KNM XIII C 4

Obsah rukopisu: Vitas patrum

Datace: 14. století

Vazba: pozdější

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského

67. KNM XIII C 6

Obsah rukopisu: Thomas de Aquino: Summae theologiae pars tertia

Datace: 1477

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: poznámka *A. D. 1477 illuminatus est liber iste ... Est canonicorum regularium ordinis sancti Augustini episcopi monasterii sancte Marie virginis fundati in Rudnicz*

68. KNM XIII C 7

Obsah rukopisu: Johannes Altisiodorensis: Expositio oracionis dominice

Datace: 15. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského

69. KNM XIII D 5

Obsah rukopisu: 1r-66v: Thomas de Aquino: Exposition super epistola ad Hebreos

68r-175v: Questiones super sentencias disputate a fratre Paulo ord.

Carmelitarum

177r-219v: Registrum super librum moralium b. Gregorii

220r-241r: Auctoritates seu allegaciones biblie, que habentur in libris b.

Gregorii

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *istud volumen est monasterii canon. regul. in Rudnicz, Iste liber est monasterii Rudnicense a Rudnicz*

70. KNM XIII D 13

Obsah rukopisu: 1r - 43r: Thomas de Aquino: De sacramento corporis domini sermones

XXXII

43v - 46v: Augustinus: De duodecim gradibus abusionis

46v - 56v: Epistola b. Augustini de fide ad Petrum

61r - 94r: Apokryfní život sv. Jeronyma

94r - 96v: Expositio super pater noster

96v - 97v: Modus vivendi secundum deum ad omnes fere status homini
ordinatus
97v - 98v: (Pseudo) Bernardus: Epistola de cura rei famil. yconomica etc.
98v - 111v: Regula heremitarum fratrum b. Augustini
111r - 113v: Tractatus de proprietate
113v - 115r: Bernardus: Formula honeste vite
115v - 117v: Augustinus: Libellus de tribus thabernaculis
117v - 123v: Pseudoaugustinus: De conflictu viciorum et virtutum
123v - 126v: Augustinus: (Gennadius Massiliensis) de ecclesiasticis
dogmatibus
126v - 130r: Augustinus: Omelia de symbolo et divinitate et cunctipotentia
patris
131r - 240v: Guilelmus s. Martini, Flores b. Bernardi

Datace: 14. století

Vazba: pozdější

Vlastnické poznámky: razítko NM bez data

71. KNM XIII E 3

Obsah rukopisu: Nicolaus de Gorra: Super Matheum

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818,
heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *Iste liber est monasterii s.
Apollinaris in Saczka canonicorum regularium*

72. KNM XIV A 2

Obsah rukopisu: sborník patristický

1r - 96r: Augustinus: Liber quinquaginta omeliarum

96r - 102r: Beda Venerabilis: Omelia super "Liber generacionis"

102r - 104r: Anselmus: Omelia "Intravit Jesus in quoddam castellum"

105r: Ambrosius: De penitencia.

124r - 135v: Ambrosius: De sacramentis sermones sex

135v - 146v: Ambrosius: De bono mortis

146v - 156v: Ambrosius: De fuga seculi

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: bohužel jsem tento rukopis neviděla, takže nemohu uvést

73. KNM XIV A 4/1-2

Obsah rukopisu: Jacobus de Voragine: Secunda et tercia pars sermonum de sanctis a festo
Agathe usque festum Johannis Bap. exclusive, a festo Johannis B. usque
Andree

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bilibotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818,
heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *liber monasterii Rudnicensis
a Liber monasterii sancte Marie in Rudnicz canonicorum regularium*

74. KNM XIV A 5/1-2

Obsah rukopisu: Jacobus de Voragine: Prima et secunda pars sermonum super evangelia dominicalia ab adventu domini usque pascha, a pascha usque adventum

Datace: první polovina 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *liber monasterii Rudnicensis*

75. KNM XIV A 7

Obsah rukopisu: Expositio episcopi Admontensis (Engelberti) super "Beati immaculati" solempnis

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského

76. KNM XIV A 9*

Obsah rukopisu: Epištolář pražské diecéze

Datace: kolem roku 1260

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského

77. KNM XIV A 10*

Obsah rukopisu: Evangeliář pražské diecéze

Datace: kolem roku 1260

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského

78. KNM XIV A 11

Obsah rukopisu: Glossa ordinaria in Ezechielem et Daniele

Datace: druhá polovina 13. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, poznámka *liber Rudnicensis monasterii*

79. KNM XIV A 12

Obsah rukopisu: Fratris Mauricii (Angli) de ord. fr. min. distinciones

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *Iste liber est monasterii in Saczka a Iste liber est monasterii s. Apolinaris in Saczka canonicorum regularium*

80. KNM XIV B 5

Obsah rukopisu: Biblia – Novum testamentum

Datace: 1412

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *Iste liber est monasterii Rudnicensis*

81. KNM XIV B 16

Obsah rukopisu: Nycolaus de Lira: Postila super libros Salomonis et libros, qui non sunt de canone

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského

82. KNM XIV C 4

Obsah rukopisu: Omelie sanctorum doctorum

Datace: 1391

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *Rudnicensium (?) canonicorum*

83. KNM XIV C 5

Obsah rukopisu: Augustinus: Sermones de verbis domini super Mattheum, Lucam, Johannem, in monte cum retractatione super eisdem duobus libris

Datace: 15. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: razítko NM bez data

84. KNM XIV D 13*

Obsah rukopisu: Žaltář zv. Glosovaný

1r: Kalendář s nekrologiem ženského kláštera v Čechách

7r - 144v: Žaltář glosovaný s kantiky

145r: Breviř s litaniami a písní

218r: Sekvencionář

Datace: 13. / 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *liber monasterii Rudnicensis*

85. KNM XIV D 15

Obsah rukopisu: Petrus episcopus Senonensis: Excepciones collecte de diversis opusculis b. Bernardi, abbatis Clarevallis

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *liber Rudnicensis*

86. KNM XV A 3

Obsah rukopisu: Slovník teologický

Datace: 14. / 15. století

Vazba: pozdější

Vlastnické poznámky: razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského

87. KNM XV A 4

Obsah rukopisu: Bartholomaeus de Urbino: Ambrosianum

Datace: 14. století

Vazba: pozdější

Vlastnické poznámky: razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *iste liber est monasterii s. Apollinaris in Saczka*

88. KNM XV A 6*

Obsah rukopisu: Bible Jana z Dražic (tzv. Biblia fundatoris)

Datace: před 1336

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *rudnicensis*, na l. 419 zápis o darování knihy augustiniánskému klášteru roudnickému biskupem Janem z Dražic 1336

89. KNM XV A 7

Obsah rukopisu: Ambrosius: Expositio super "Beati immaculati"

Datace: druhá polovina 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského

90. KNM XV A 9

Obsah rukopisu: Gregorius Magnus: Super Ezechielem prophetam

Datace: 14. / 15. století

Vazba: pozdější

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *iste liber est monasterii s. Apollinaris in Saczka canonicorum regularium*

91. KNM XV A 11*

Obsah rukopisu: Bernardus Guidonis: Secunda pars sanctorialis

Datace: počátek 15. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského

Poznámka: první svazek kompletu je v KNM pod signaturou XV A 12

92. KNM XV A 12*

Obsah rukopisu: Bernardus Guidonis: Sanctorale (De festivitibus ecclesiasticis)

Datace: počátek 15. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: razítko NM z roku 1818

93. KNM XV B 1

Obsah rukopisu: Humbertus (de Romanis): Super regula b. Augustini

Datace: 1391

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *iste liber est monasterii s. Apollinaris in Saczka canicorum regularium*

94. KNM XV B 3

Obsah rukopisu: Nicolaus de Lira: Super Novo Testamento

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *monasterii Saczka*

95. KNM XV B 4

Obsah rukopisu: Biblia – první část (Genesis – Ecclesiastes)

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského

96. KNM XV B 5

Obsah rukopisu: Augustinus: De civitate Dei

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *liber monasterii Rudnicensis*

97. KNM XV B 6

Obsah rukopisu: Guilelmus Durandus: Racionale divinorum officiorum

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *liber monasterii Rudnicensis*

98. KNM XV B 8

Obsah rukopisu: Nicolaus de Lyra: Super Libros regum et sequentes (Libri regum – Job)

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského

99. KNM XV C 2

Obsah rukopisu: Sborník patristický

1r - 41r: Gregorius Magnus: Liber dialogorum.

41r - 69v: Thomas de Aquino: Liber de dilectione dei et proximi

69v - 75v: Richardus de Sancto Victore: Super visione Danielis

77r - 79v: Augustinus: Epistola ad Cirillum de magnificencia b. Jeronimi

79v - 84r: Cirillus: Epistola ad Augustinum de laude b. Jeronimi

85r: Tractatus de viciis
93r: Henricus de Armino: Liber de quatuor virtutibus cardinalibus
155r: Hugo de Sancto Victore: De arra anime
161r - 182r: Hugo de Sancto Victore: De archa Noe

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka: *liber monasterii Rudnicensis*

100. KNM XV D 1

Obsah rukopisu: Glossa ordinaria super minores prophetas

Datace: 2. pol. 13. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského

101. KNM XV E 1

Obsah rukopisu: Breviarium secundum ordinem ecclesie s. Andree in Austria iuxta Traismam

Datace: 1335

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: razítko NM bez data

102. KNM XV E 5

Obsah rukopisu: Jacobus de Voragine: Legenda aurea

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: poznámka *Rudnicensis*

103. KNM XV G 7

Obsah rukopisu: Breviř

Datace: 14. století

Vazba: pozdější

Vlastnické poznámky: poznámka *Iste liber est monasterii beate Marie in Rudnicz*

104. KNM XVI A 3

Obsah rukopisu: Glossa ordinaria super Genesim et Exodum

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *liber monasterii sancte Marie in Rudnicz*

105. KNM XVI A 4

Obsah rukopisu: Concordantie Bibliorum

Datace: 14. století

Vazba: pozdější

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského

106. KNM XVI A 5

Obsah rukopisu: Biblia

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *monasterii Saczka*

107. KNM XVI A 7

Obsah rukopisu: homiliář (patristický)

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského

108. KNM XVI A 8

Obsah rukopisu: 1r - 308v: Paulinus Minorita (de Venetiis). *Satyrcae historiae pars II.*

309r - 332v: *mappa mundi*

332v - 335v: *Incipit provinciale Romane curie*

335v - 341r: *Incipit visitant Romanam curiam secundum ordinem fratrum Minorum*

341r - 346v: *Incipit tractatus de diis gencium et fabulis poetarum. Cap. I. pars. De ortu ydolatrie*

346r - 348r: *Incipit tractatus de ludo scachorum. Cap. I. pars. De invencione eius*

348r - 394r: *Rejstříky. Tabula super evangelia tocius anni*

Datace: počátek 15. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *Liber monasterii Rudnicensis*

109. KNM XVI A 10

Obsah rukopisu: Latinský misál

Datace: 1373

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského

110. KNM XVI A 11

Obsah rukopisu: Sborník teologický

1r: Thomas de Aquino: *De dileccione dei et proximi*

45r: *Exposicio super (Hieronymi) prologos tocius biblie*

110r: *Statuta provincialia (Arnošt z Pardubic)*

121r - 128r: Thomas de Hibernia: *Summula*

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského

111. KNM XVI A 14

Obsah rukopisu: Ambrosius: *Exameron, De paradiso, De Caym et Abel, De Abraham, De*

Ysaac, De Joseph, De benediccione patriarcharum, De Naboth, De Jacob et bono mortis, De Jacob et beata vita, De fuga seculi, De misteriis et sacramentis, Apologia de David, De virginibus, De viduis, De ieiunio et eius oppositis, Super Lucam libri XI, De officis, De ieiunio

Datace: 14. století

Vazba: pozdější

Vlastnické poznámky: *Ex Bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *liber monasterii Rudnicensis*

112. KNM XVI A 15

Obsah rukopisu: Glossa ordinaria super Job

Datace: 1354

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *liber Rudnicensis monasterii*

113. KNM XVI B 1

Obsah rukopisu: Patristické homilie (Augustini, Gregorii)

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, poznámka *Iste liber est Canoniorum Regularium in Rudnicz*

114. KNM XVI B 2

Obsah rukopisu: Thomas de Aquino: Secunde partis Summe pars secunda

Datace: druhá polovina 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *liber monasterii Rudnicensis sancte Marie*

115. KNM XVI B 5

Obsah rukopisu: Spisy Richarda de s. Victore

1r - 81r: Ricardus de s. Victore. De contemplacione eiusque commendacione

81r - 195v: Expositio eiusdem Ricardi super Apocalipsi

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *Istud volemen est monasterii canonicorum regularium sancte Marie in Rudnicz a Rudnicz*

116. KNM XVI B 6

Obsah rukopisu: Thoma de Aquino: Tercia pars Summe

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského

117. KNM XVI B 7

Obsah rukopisu: Fr. Johannis (Friburgensis) lectoris fratrum ord. pred. summa confessorum

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *iste liber est monasterii s. Apollinaris in Saczka canonicorum regularium*

118. KNM XVI B 8

Obsah rukopisu: Misál

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *Iste liber est monasterii s. Apollinaris in Saczka canonicorum regularium*

119. KNM XVI B 13

Obsah rukopisu: Isidorus Hispalensis: Ethymologiarum libri

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *liber monasterii Rudnicensis*

120. KNM XVI C 2

Obsah rukopisu: 1r - 284r: Richardus (Fitz-Ralph) Armachanus: Contra errores Armenorum

296r - 329r: Dyalogus sanctorum Basilii et Johannis

329v - 330r: Dva výpisky o Origenovi

Datace: kolem 1462

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: razítko NM bez data

121. KNM XVI C 5

Obsah rukopisu: Sborník theologický

1r - 157v: Hugo de s. Victore: Libri de sacramentis fidei

158r - 195r: Gregorius: Liber pastoralis

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského

122. KNM XVI C 9

Obsah rukopisu: Sborník patristický.

1r - 35v: Augustinus: Super epistolas s. Johannis

35v - 36r: Augustinus: Sermo de regula monachorum

36r - 38r: Augustinus: Sermo de igne purgatorio

38r - 39v: Caesarius: Omelia

39v - 42r: Johannes Chrisostomus: Sermones duo de penitencia

42r - 63v: Jeronimus: De viris illustribus

63v - 75r: Leo papa: Epistola

75r - 81v: (Bernoldus, monachus s. Blasii): Tractatus de sacramentis excommunicatorum

82r - 86v: Bruno Signiensis episcopus: Tractatus de symoniacis et de quibusdam sacramentis
86v - 92v: Bruno Signiensis episcopus: Tractatus de sacramentis
93r - 95r: Sermo b. Bernardi in concilio Remensi
95r - 100v: Epistole b. Jeronimi ad Damasum papam de VII ulcionibus Cayn
109r - 138r: (Aldobrandinus Lombardus): Hec est scala, quam composuerunt b. apostoli ad confortandam fidem christianam
138v: Johannes Cassianus de decem collationibus patrum (výpisek)
143r - 164r: Epistola b. Eusebii ad b. Damasum ... de morte s. Jeronimi
164r - 186r: Epistola b. Augustini ad b. Cyrillum ... de magnificencia s. Jeronimi
189r - 208v: Testamenta duodecim patriarcharum

Datace: 15. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského

123. KNM XVI C 13

Obsah rukopisu: Sborník teologický

1v - 74v: Hugo de s. Victore: Super Ecclesiasten

77r - 88v: Liber s. Johannis Crisostomi de eo, quod nemo potest ledi nisi a semet ipso

89r - 169v: Sermones de sanctis

170r - 236v: Beda Venerabilis: Expositio de tabernaculo et vasis eius ac vestibus sacerdotum

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*

124. KNM XVI E 11

Obsah rukopisu: Fratris Mathei, dicti Beran, Confundarius minor

Datace: 1417

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: poznámka na fol. 393v: *A. d. 1417 hoc opus super ewangelia de tempore per anni circulum scriptum est per manus Fr. Mathei dicti Beran non tantum pro ewangeliorum exposicione, sed pro pre(dica)cionis occasione, ut quicumque eo usus fuerit, devote deum pro Beran oret, quia cum maximo labore ipsum ex multis et diversis voluminibus non sicut voluit, sed sicut scivit et potuit, collegit et in hanc formam redegit, et ideo hunc libellum confundarium nominavit, amen.*

125. KNM XVI F 10*

Obsah rukopisu: Latinský breviář z Roudnice

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *iste viaticus est canonicorum reg. ecclesie B. Marie V. monasterii Rudnicensis*

126. KNM XVI F 13

Obsah rukopisu: Albertus de Brixia: Liber de instruccione sacerdotum

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: poznámka *Rudnicensis*

127. KNM XVII A 1*

Obsah rukopisu: Guido de Baysio, zv. Archidiaconus: Super Decretum

Datace: 14. století

Vazba: pozdější

Vlastnické poznámky: poznámka *monasterii Rudniczensis*

128. KNM XVII A 3*

Obsah rukopisu: Henricus Suso Amandus: Summa hostiensis

Datace: 13. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského

129. KNM XVII A 4

Obsah rukopisu: Sborník kanonistický

1r - 266r: Summa de casibus compilata per fr. Astexanum de ord. fr. min.

287r - 293v: (Johannes Friburgensis) tractatus de instruccione confessorum

294r - 361r: (Petrus Quesvellus). Liber quartus

Datace: 1344

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *Rudnicensis monasterii a istud volumen librorum est canonicorum regul. in Rudnicz*

130. KNM XVII A 5

Obsah rukopisu: Sborník kanonistický

1r: Přehled rozdělení dekretu prózou i veršem

2r-132r: Repertorium decreti

133r: Libellus, a mag. Guillelmo de Mandagoto, archidiacono Nemausensi, compositus super eleccione facienda et eius processibus ordinariis

155r-216v: Repertorium mag. Guilelmi Duranti

217r - 260v: Apostille Bernardi Compostellani

261r - 304v: Suffragia monachorum

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka na přidešti *hec liber ligatus est in Wratislavia*, dále poznámky *liber monasterii Rudnicensis*, *liber monasterii Rudnicensis canonicorum regularium* a *Iste liber est monasterium canonicorum regularium sancte marie in Rudnicz*

131. KNM XVII A 9

Obsah rukopisu: Casus magistri Bernhardi

Datace: 14. století

Vazba: pozdější

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *liber monasterii Rudnicensis*

132. KNM XVII A 10*

Obsah rukopisu: Výklad prvních devíti knih kodexu Justiniánova

Datace: 13. století

Vazba: pozdější

Vlastnické poznámky: razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského

133. KNM XVII A 12

Obsah rukopisu: Gratianus: Liber decretorum

Datace: 13. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *Iste liber iest monasterium sancti Appolinaris in Saczka canonicorum regularium*

134. KNM XVII A 15

Obsah rukopisu: Sborník kanonistický

1r - 70r: Boetinus de Mantua: Lectura super decretales

70r - 72v: Boetinus de Mantua: výklad dekretálů Řehoře X

73r - 78v: Forma katholice fidei

79r - 93v: Constitutiones d. Alexandri pape III

95r - 144v: Glosa ordinaria in Leviticum

145r-175v: Ordo iudiciarius, editus per d. Egidium, doctorem decretorum (Fuscararium), secundum consuetudinem bononiensem in foro ecclesiastico

176r-189v: Richardus Anglicus: Distinctiones super decretis

190r-194r: Breviarium margaritarum ad omnes materias in iure canonico

194r - 202v: Dispensaciones d. pape, patriarcharum, archiepiscoporum et aliorum prelatorum quam dominorum secularium inferioribus et summis super ipsis, a mag. Johanne de Deo composite

203r - 326v: Lectura Abbatis (Antiqui super decretales Gregorii IX et constitutiones Innocentii IV.)

Datace: 14. století

Vazba: pozdější

Vlastnické poznámky: razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského

135. KNM XVII A 16

Obsah rukopisu: Sborník kanonistický

1r - 130v: Lectura Abbatis (Antiqui super decretales Gregorii IX et constitutiones Innocentii IV.)

131r - 145v: Distinciones Abbatis

146r - 149v: Brocarda s. regulae canonicae tzv. Damasi Boemi či Ungari

Datace: 13. / 14. století

Vazba: pozdější

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *Iste liber est monasterii Rudnicensis*

136. KNM XVII B 1

Obsah rukopisu: Bartholomaeus de Concordio: Summa Pisana

Datace: 1387

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *Iste liber est monasterii s. Apolaris in Saczka canonicorum regularium*

137. KNM XVII B 9

Obsah rukopisu: Sborník kanonistický

11r-112v: Summa super titulis decretorum, compilata a mag. Gonfrido (Goffredo de Trano), d. pape subdiacono et capellano

114r - 133r: Bartholomaeus Brixiensis: Questiones dominicales et veneriales

133r - 143r: Bartholomaeus Brixiensis: Ordo iudiciarius

143r - 155r: Libellus fugitivus mag. Nepotis de monte Albano

155r - 157v: kanonistický traktátek

162r - 195r: Distinciones mag. Petri de Sansone super decretalibus

II197r-240v: Petrus de Boacteriis.

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: razítko NM bez data

138. KNM XVII D 15

Obsah rukopisu: Bartholomaeus de Concordio: Pisani summa super decretum

Datace: 1391

Vazba: pozdější

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca arcis Brzeznicensis*, razítko NM z roku 1818, heraldické razítko hraběte z Kolowrat Krakovského, poznámka *item liber Rudnicensis*

139. NK I D 38*

Obsah rukopisu: la-3a: Registrum de leccionibus festivitatum et commemoracionum b. Virginis per circulum anni

3b-4b: Praecepta medicinalia, partim versificata

5a-56a: Lectiones de b. virgine per circulum anni

57a-144b: (Humbertus ord. praed.) Liber eruditionis religiosorum

144b-174b: (Johannes Hildesheimensis) Historia trium regum

Datace: přelom 14. a 15. století

Vazba: pozdější

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca domini Petri Vok, codex bibl. Rosenbergicae*, poznámka *monasterii Třebonensis*, poznámka *Liber canonicorum regularium in Rudnicz*

140. NK I E 31*

Obsah rukopisu: Nicolaus de Blonia: Tractatus de administrandis rite sacramentis ecclesiasticis, de celebrandis sacris missarum sollempniis et censuris ecclesiasticis canonice observandis

Datace: 1470

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca domini Petri Vok, Monasterii Třeboň, poznámka na fol. 63v: Scriptum per me fratrem Iohannem Morawek canonicum regularem Rudnicensem in castro Weytra et finitum feria III in octava Epiphaniae Domini a.D. 1470 adhuc exulantem.*

141. NK I F 35*

Obsah rukopisu: Confundarius maior

1r - 2r: Registrum alphabeticum operum sequentium

3r - 42v: Calendarium astronomicum cum praenosticatione et practica medicali

43r - 55v: Lapidarius Frat. M(atthaei) Ber(an)

56r - 57v: Collaciones philosophorum seu Relaciones de virtutibus lapidum

58r-60v: De aquis

60v: Spera Pittagorica, quam Appuleius descripsit

61r - 92v: Herbarius

93r - 136v: Prohemium sive prologus in divinam artem scilicet Essenciam quintam ex diversis philosophis collectam

136r - 138r: Supplementum Lapidarii superioris

138v - 156r: Lignarius

156r - 174v: De animalibus

175r - 244v: Anthidotarius fratris Mathei Beran

245r - 251r: Practica

251r - 257r: De neutralitate

257v - 259r: Tabula sive Flores Antidotarii

259v - 261v: Vocabula antidotarii

261v - 390v: Libellus noster declarans morbos in genere et in specie

390v - 391v: De caloribus et saporibus

392r - 401r: Dieta communis

401r - 410v: Tractatus de urinis

410v - 414v: De serpente et de venenis

414v - 417r: Tractatus de pulsibus

417r - 420r: Cautele medicorum contra deceptores

420r - 444r: Tabula narrationis fortune cum sua practica

444v - 447v: Chiromantia cum delineatione manuum

448r - 458v: (Alexander de Villa Dei) Biblia pauperum (versus mnemotechnici)

458v - 464v: Libri iuris canonici et legum breviter positi

464v - 475v: Incipit liber Grohtonsitra sanctissime insertis magni Apollonii "Floribus aureis"

476r - 484r: Ars memorativa

Datace: 1426 až 1431

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca domini Petri Vok, codex bibl. Rosenbergicae, poznámka monasterii Třebonensis, poznámka na fol. 484r: Frat. Matthaei Beran, canon. reg. Rudnicensis, Confundarium maius (vel Confundarius maior) a Et hec breviter collecta sufficient pro nostro Confundario supplendo. Per me fr. M. Ber. exulem canonicum regularem de (Rudnicz-erasum) manu mea propria scripta per multa annorum tempora per diversas terras et loca per varia et mira exemplaria ad laudem et gloriam dei omnipotentis et omnium sanctorum et utilitatem omnium christianorum a. D. 1431 sabbato post ascensionem dom. in Erfordia in domo pauperum.*

142. NK I F 7

Obsah rukopisu: 1r - 85v: Sex libri de s. trinitate
86r - 228r: Thomas de Aquino: Expositio super epistolam s. Pauli ad
Hebraeos
229r - 242v: Richardus de s. Victore: De clavibus ecclesiae

Datace: počátek 15. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca domini Petri Vok, codex bibl. Rosenbergicae, poznámka monasterii Třebonensis, poznámka Explicit expositio optima Thome de Aquino transcripta in Rudnycz a In Rudnicz reportata per fratrem Nicolaum. A.D. 1413.*

143. NK I G 36*

Obsah rukopisu: 1r - 76r: Iohannes Marchesinus
77r - 85v: Alexander de Villa Dei: Biblia pauperum versibus memorialibus
expressa cum commentario interlineari
85v - 86r: notae biblicae
86v - 88v: Martinus Braccarenensis: De quatuor virtutibus cardinalibus cum
glossis marginalibus et interlinearibus

Datace: druhá polovina 14. století

Vazba: pozdější

Vlastnické poznámky: *Ex bibliotheca domini Petri Vok, codex bibl. Rosenbergicae, poznámka monasterii Třebonensis, poznámka Rudnicensis*

144. NK III A 7*

Obsah rukopisu: 1r - 179r: Sermonum dominicalium pars aestivalis
180r - 183v: Decem praecepta decalogi et septem peccata mortalia

Datace: přelom 14. a 15. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: poznámka na přideští: *Conceditur liber iste domino Valentino fratri ordinis Rudnicensis, quem cum conspexerit vel rescripserit, concedetur sibi altera pars vel integer Johannicius*

145. NK III D 16*

Obsah rukopisu: 1r: Legenda sive passio undecim millium martyrum
1r - 5r: Pseudo-Johannes Andree: Summula de processu iudicii
5r: Excerptum
5v - 6v: Epistola Parisiis studentium de periculis novissimorum temporum
6v - 7r: notae variae de peccatis
8r - 71v: Stephanus de Colonia: Tractatus de poenitentia divisus in tres
partes latinus et germanicus (Confessionale, Von der Busse)
72r - 75r: Augustinus Aurelius: Regula
75r - 87r: Statuta canonicorum regularium
87r - 90r: Augustinus Aurelius: Sermo 46, De pastoribus, capp. 1-30
91r - 202r: Nicolaus Stoer: Expositio missae
202r - 206r: Gregorius Magnus: Homiliae XL in evangelia - Homilia XVII
206r - 208v: Eusebius Hieronymus: Epistola 52 - Ad Nepotianum epistola
de vita clericorum
208v - 209v: Pseudo-Eusebius Hieronymus: Epistola ad Oceanum de vita
clericorum
209v - 212v: Hieronymus: Duo sunt genera mandatorum

213r - 213v: Urbanus papa: litterae apostolicae contra abusiones
monasteriorum circa receptionem novitiorum
213v: nota de peccatis
213v - 217r: notae grammaticae
217v: Praecepta scholarium versificata
218r - 334r: Summula versificata super Summam Raymundi cum
commentario
334r - 336r: Exhortatio ad canonicos regulares
337r - 345v: Nicolaus de Dinkelsbühl: Epistola Eloquenti viro
345v: nota
346r - 348v: Sermo quidam super "Hortamur vos fratres ne in vacuum
gratiam dei recipiatis"
349r - 356v: Vita sancti Livini, pontifici et martyris
357r - 362r: Officium s. Livini cum notis musicis
362v: notae

Datace: první polovina 15. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: poznámka *Iste liber est canonicorum regularium in Rudnitz*

146. NK VII C 23

Obsah rukopisu: 1r - ?: De proprietatibus rerum libri XIX

436v - 438r: Notae de monstruosis hominibus

439r: Regimen curativum contra apostema Mag. Adalberti episcopi
Ratisponensis

Datace: 15. století

Vazba: bohužel jsem tento rukopise neviděla, nemohu tedy popsat

Vlastnické poznámky: bohužel jsem tento rukopis neviděla, nemohu tedy popsat

147. NK XIII D 13

Obsah rukopisu: Augustinus: Opera

Datace: 13. / 14. století

Vazba: bohužel jsem tento rukopise neviděla, nemohu tedy popsat

Vlastnické poznámky: bohužel jsem tento rukopise neviděla, nemohu tedy popsat

148. NK XIX B 3*

Obsah rukopisu: Statuta et necrologium canonicorum regularium S. Augustini monasterii
Rudnicensis

Datace: kolem poloviny 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: *Ex libris Thun Hohenstein*, poznámka *Iste liber est canonicorum
regularium monasterii beate Marie Virginis in Rudnicz*

149. NK XIX C 49*

Obsah rukopisu: Sermones, opera polemica, legendae (tzv. Manuálník ze Sadské)

Datace: 1433 - 1450

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: poznámka *liber iste est monasterii Rudnicense a monasterii Saczka*

150. Knihovna metropolitní kapituly A CXLII

Obsah rukopisu: 1r - 62v: Gregorius papa: Liber pastoralis
62r - 63v: Registrum capitulorum ad sequens opus
64r - 115v: Isidorus Hispalensis: De summo bono
115v - 116r: – Isidorus Hispalensis: Epistola

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: poznámka *liber monasterii Rudnicensis a liber monasterii canonicorum regularium s. Marie in Rudnicz*

151. Knihovna metropolitní kapituly Cim 7

Obsah rukopisu: Psalterium Rudnicense

Datace: druhá polovina 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: poznámka *Istud Psalterium est Canonicorum Regularium Monasterii sancte Marie in Rudnicz*

152. Knihovna metropolitní kapituly D XIII

Obsah rukopisu: 1r - 14r: Matthaëus Cracoviensis: Speculum puritatis et munditiæ
14r - 14v: Registrum
15r - 31r: Quaestiones et notae super 3. Librum sententiarum
31v - 38v: Quaestiones super primo libro sententiarum
39v - 105v: Excerpta diversa e s. Hieronymo, Cassiano, Hugone de S. Victore, Bernardo e. a.
105v: Recepta medica contra indigestionem stomachi
106r - 109v: Extracta ex Summa Astensis

Datace: první polovina 15. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: bohužel jsem tento rukopis neviděla, nemohu tedy popsat

153. Knihovna metropolitní kapituly F. XCIV

Obsah rukopisu: 1r: Sermones de tempore Johannis de Villa abbatis de epistolis dominicalibus. Item sermones de sanctis.
1v: Ista sunt dicta magistri Johannis de Villa abbatis
2r - 157v: Johannes de Villa Sermones de tempore.
157v - 159v: Registrum
160r - 275r: Sermones de sanctis

Datace: 14. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: poznámka *Liber monasterii beate Marie in Rudnicz*

154. Knihovna metropolitní kapituly N. LIII

Obsah rukopisu: 1r - 2r: Compendium urinarum
2r - 2v: Registrum materiarum in presenti libro contentarum
3r - 7r: Compendium breve medicinale versificatum
8r - 11v: Historia de Udone episcopo Magdeburgensi
12r - 14r: Sermo in adventu Domini
14r - 16v: Sermo in Nativitate Christi ad clerum vel ad populum
16v - 18r: Sermo de Assumptione Beatae Mariae Virginis

18v - 21v: Sermo in Coena Domini vel ante communionem
21v - 24v: Sermo de corpore Christi
25r - 29r: Sermo in mandato
29r - 33r: Collatio ad clerum
33r - 36r: Sermo ad clerum vel in synodo
36v - 46r: Collatio ad clerum pro synodo
46r: Altercatio dyaboli cum Christo pro homini
47r - 47v: Contentio pro regno coelorum divitum cum pauperibus
47v - 48r: Contentio virginum cum mulieribus et viduis pro regno coelorum
48r: Ethymologia monachi
48v - 55r: Historia generationis et vitae Christi metricè
55v: Delineationes simplices ostendentes tabernaculi Mosaici dispositionem
56r: figura geomantiae
56r - 65r: Practica divinationis
65v - 69r: Practica divinationis metrica
69r - 69v: Figura Appulaei Platonici cum expositione
70r - 74v: Tabulae et figurae divinationum
74v - 75v: Divinationes regum
75r - 88v: Practica divinationis: tabulae cum expositione metrica
88v - 91r: Tabulae effectuum planetarum
91v - 96v: Chiromantia
97r - 108v: Tractatus de homine a principio creationis usque ad finem
109r - 280v: Fratris M. Ber. canonici Rudnicensis liber medicinae dictus "Pulmentarius"
281r - 326r: Fratris M. Ber. Chyrurgia
326v - 329r: Delineationes repraesentantes chirurgum cum instrumentis; corpora humana cum locis, ubi ars chirurgica est applicanda
329v - 336r: Tractatus de pestilentia
336r: De minutione
337r - 341v: Modus conservandi corpus metricè
341v: Pronosticacio
342r - 348v: Explanatio abbreviatum juris utriusque
348r - 351v: Descriptiones titulorum omnium quinque librorum decretalium
351v - 359r: Johannis de Fisco Collecta de excommunicationibus
359v - 360v: Regulae juris
361r - 362r: De iudicio audientiae
362v - 367r: Propositiones factae in concilio Constantiensi
367v - 370r: Introductio pro lege repetenda
370v - 386r: Thomas Hibernicus: De tribus punctis christianae religionis

Datace: první polovina 15. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: poznámka fol. 326r: *Et sic est finis huius cyrurgie per me fr. M. Ber. exulem de Rudnicz.* Poznámka na fol. 329a: *Sic ego igitur fr. M. Ber., canonicus regularis de Rudnicz, iam multis annis exul, de propriis degens in partibus alienis hunc tractatum cyrurgie cum aliis in hoc libello diversarum materiarum collectis pro necessitate legencium et utilitate practicancium, in quo libello breviter lector intelligens et practicus diligens inveniet multa bona et diversa de utraque videlicet tam practica medicine quam cirurgie, non tamen summatim et ordinarie posita, sed hinc inde sparsim collecta, et causa erat penuria ratione diversorum exemplariorum; ideo de tali rusticitate inordinate posicionis et indebite colleccionis peto mihi humiliter indulgeri. Et quicumque plura habere voluerit, recurrat ad*

nostrum Confundarium maiorem. Insuper peto qui meis libellis usum fuerit, habeat memoriam mei in oracionibus suis et oret Deum pro me. Amen.

155. Moravská zemská knihovna Brno Mk 35*

Obsah rukopisu: Floretum collectum de diversis libris doctorum sanctorum per ordinem
alphabeti

Datace: začátek 15. století

Vazba: původní

Vlastnické poznámky: poznámka *Floretus Monasterii beatae mariae V. in Rudnicz*

156. Moravská zemská Brno Mk 36*

Obsah rukopisu: Tractatus fidei, Postilla super Cantica Cantorum

Datace: druhá polovina 14. století

Vazba: pozdější

Vlastnické poznámky: poznámka *Iste liber est Canonorum Regularium in Rudnicz (?)*